

PROCENA UTICAJA

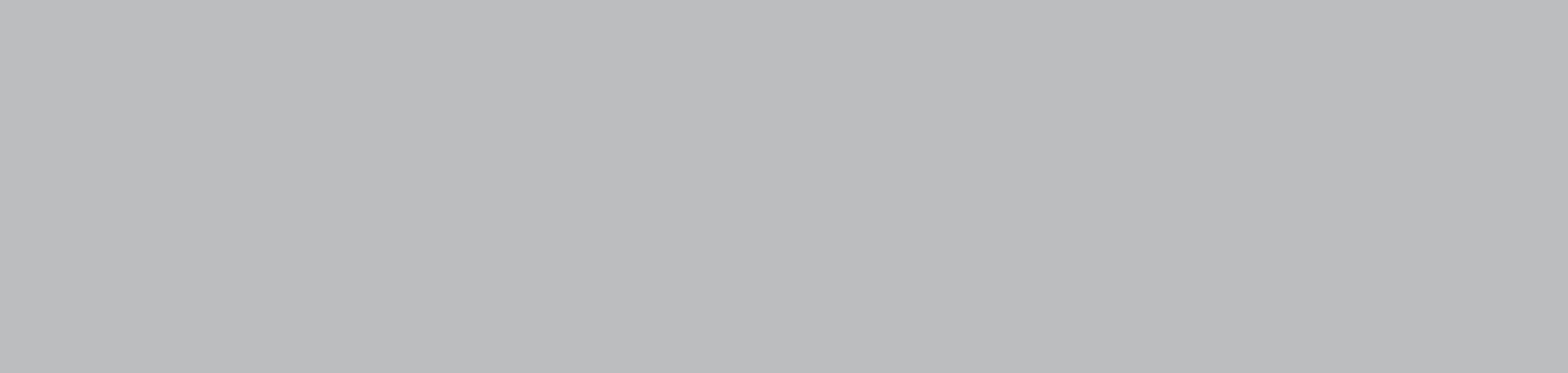
AKCIONI TIMOVI ZA BEZBEDNOST U ZAJEDNICAMA NA KOSOVU

MISSION IN KOSOVO

osce Organization for Security and
Co-operation in Europe
OSCE Mission in Kosovo

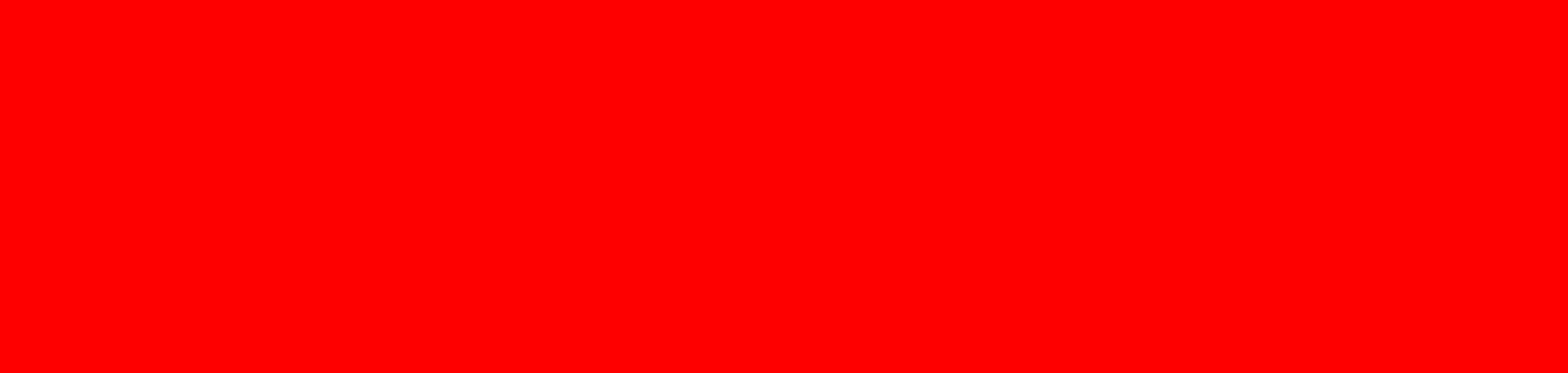
ZAHVALNICA

Programski tim Akcionih timova za bezbednost u zajednicama želeo bi da se zahvali svim ATBZ timovima na njihovom neiscrpnom angažovanju na smanjenju kriminala i povećanju bezbednosti u njihovim zajednicama i na ogromnoj predanosti i marljivosti u svakodnevnom nastojanju da poboljšaju život za sve one koji žive u njihovim gradovima, selima i mestima.

Tim bi želeo da se zahvali Ministarstvu pravde Sjedinjenih Američkih Država/ ICITAP i Misiji OEBS-a na Kosovu, Odeljenju za javnu bezbednost, na njihovom radu i na pružanju podrške ovom veoma važnom programu, te na njihovom angažovanju i predanosti da poboljšaju bezbednost i životne uslove svih zajednica.

Programski tim ATBZ timova duguje veliku zahvalnost Kosovskom centru za javnu bezbednost, obrazovanje i razvoj (KCPSED) na neprestanoj i velikoj podršci ovom programu. Obezbedi je „toplo gnezdo“ za sve ATBZ timove tokom njihove obuke bez obzira na njihovu etničku, polnu, versku i starosnu pripadnost, o čemu svedoče pozitivna iskustva učesnika.

Programski tim bi takođe želeo da se zahvali svim onim pojedincima koji su doprineli razvoju i primeni programa ATBZ. Posebnu zahvalnost upućujemo sledećim: Hana Bajrami, Steve Bennett, Visar Dermaku, Tamara Duffey, Shqipe Durguti, Julie Fleming, Jirina Foltysova, Remzije Ibrahim, Marija Jović, Monica Llamazares, Betim Llapashtica, Erduan Gjigolli, Nikola Pajović, Anna Richards, Ardian Veseli, Bedri Xani, Arbernorë Ymeri i Ymer Zagragja, kao i svim ATBZ timovima na njihovom neprocenjivom doprinosu u pripremi, istraživanju i pisanju ove procene.

PREDGOVOR

Kao ljudi, mi svi imamo pravo da živimo u bezbednom okruženju, da imamo slobodu kretanja i da živimo kvalitetnim životom. Nakon sukoba na Kosovu pojedinci su počeli da se osećaju nebezbednim u svojim zajednicama zbog prožimanja kriminala i bezbednosnih pitanja kao i nepoverenja u njihove pružaoce bezbednosti.

Kako bi se efektivno prepoznali i rešili ovi problemi oko pitanja nebezbednosti, moramo da radimo zajedno u partnerstvu sa našim zajednicama, lokalnim vlastima i policijom i da se uključimo u nastojanjima da sprečimo i rešavamo probleme. Ministarstvo pravde Sjedinjenih Američkih Država, ICITAP je 2003. godine u saradnji sa Misijom OEBS-a na Kosovu, Odeljenjem za javnu bezbednost, započeo Program „Akcioni timovi za bezbednost u zajednicama“ kao pilot program u četiri (4) opštine na Kosovu. Ovaj program je nastao na osnovu vizije g. Steve Benneta koji je u to vreme bio direktor Škole Kosovske policijske službe (sada Kosovskog centra za javnu bezbednost, obrazovanje i razvoj (KCPSED). Ova vizija da se Kosovka policijska služba (KPS) izgradi kao demokratska policijska služba koja radi u partnerstvu sa zajednicama i opštinama potpomognuta je iskustvom visoko profesionalnog tima međunarodnih eksperata u razvijanju inicijativa vezanih za bezbednost zajednica, čime je stvorena osnova za ATBZ program na Kosovu. Sada prisutni u 20 opština širom Kosova, ATBZ timove čine brižni građani, policijski službenici i opštinski zvaničnici koji su se okupili da rade zajedno u partnerstvu sa ostalim relevantnim akterima u prepoznavanju i primeni rešenja za probleme u oblasti sigurnosti i bezbednosti sa kojima se suočavaju sve zajednice. Na osnovu filozofije rada policije koja je usmerena na zajednice i imajući u vidu reči ser Roberta Peela da je „narod policija a policija je narod“, ATBZ timovi funkcionišu kao most između stanovnika i institucija koji rade na različitim pitanjima i problemima kao što su životna sredina, bezbednost u saobraćaju, slabi životni uslovi u nealbanskim zajednicama i antisocijalno ponašanje u školama. Timovi su nastavili da beleže svoje uspehe poboljšavajući živote onih koje su uključili u svoj program i izgrađujući uzajamno poverenje tokom svog rada.

Izgradnja kapaciteta lokalnog stanovništva kako bi se rešili svi ovi problemi na ovaj način predstavlja značajnu mogućnost za održivi razvoj. U leto 2007. započeta je sveobuhvatna procena kako bi se ocenio uticaj ATBZ timova na bezbednost u zajednicama na Kosovu. Ovaj izveštaj predstavlja nalaze ovog istraživanja, analizirajući uspeh i izazove programa. Takođe prepoznaje načine da ovaj program krene dalje u vreme kada su sve zajednice na Kosovu osposobljene, spremne i voljne da pokušaju da reše problem zajednica u saradnji sa policijom, opštinskim vlastima i drugim institucijama koje su odgovorne za sigurnost i bezbednost na Kosovu.

Jeffrey A. Thomas
Viši policijski savetnik
Ministarstvo pravde SAD/ICITAP

Carsten Twelmeier
Direktor, Odeljenje za javnu bezbednost
Misija OEBS-a na Kosovu

IZVRŠNI PREGLED

Ovaj izveštaj procenjuje uticaj koji su Akcioni timovi za bezbednost u zajednicama (ATBZ) imali na bezbednost, sigurnost i poboljšanje kvaliteta života. Predstavlja glavne nalaze istraživanja koje je sprovedeno u 2007. i 2008. g. i usredsređuje se na pitanja bezbednosti u saobraćaju, bezbednosti u životnoj sredini, Kosovsku policijsku službu (KPS), međuetničke odnose i odnose među zajednicama. Izveštaj takođe analizira glavne prednosti ATBZ programa, izazove sa kojima se suočavaju ATBZ timovi i ističe niz preporuka za jačanje budućeg rada ATBZ timova.

ATBZ timovi su od svog osnivanja od strane Ministarstva pravde Sjedinjenih Američkih Država, Međunarodnog programa za pomoć u obuci za istraživanje krivičnih dela (ICITAP) u partnerstvu sa Misijom OEBS-a na Kosovu, Odeljenjem za javnu bezbednost, imali značajan uticaj na pitanja bezbednosti, sigurnosti i poboljšanja kvaliteta života u zajednicama na Kosovu. Jedna od oblasti u kojoj su ATBZ timovi imali veliki uspeh je bezbednost u saobraćaju. ATBZ timovi su postavili putne oznake, iscrtali pešačke prelaze i izgradili trotoare, pomažući tako u stvaranju preduslova za poboljšani nivo bezbednosti na putevima kako za pešake tako i za sve one koji upravljaju motornim vozilima. Dalje, ATBZ timovi su zajedno sa policijskim službenicima Kosovske policijske službe bili veoma uspešni u podizanju svesti među kosovskom omladinom o pitanjima saobraćaja. Kao rezultat toga, većina ispitanih učesnika i

korisnika ATBZ programa istakli su da se bezbednost u saobraćaju na lokalnom nivou poboljšala. Međutim, ovaj izveštaj ističe da postoji potreba da se opštinske vlasti i ostali relevantni akteri u potpunosti posvete održivom poboljšanju svih nivoa bezbednosti u saobraćaju na Kosovu.

ATBZ timovi su takođe imali dosta uspeha u poboljšanju uslova u lokalnim sredinama. Organizovanjem velikog broja akcija čišćenja i ostalih projekata koji su bili usmereni ka poboljšanju životne sredine, bili su u mogućnosti da poboljšaju vizualni izgled okoline, smanjujući rizike koje stvara neadekvatno odlaganje smeća, i opasnost koju predstavljaju psi lutalice, problem koji je povezan sa prevelikim i suvišnim odlaganjem smeća. Izgleda da se svest javnosti oko pitanja životne sredine povećava, a nivo uključenja u ovim projektima je ohrabrujući. ATBZ timovi su takođe bili u mogućnosti da pozitivno utiču na stavove kosovske omladine u pogledu pitanja vezanih za životnu sredinu. Kao takav, ovaj izveštaj ističe potrebu za mnogo održivijim dugoročnim uticajem opštinskih vlasti, kako u pogledu odlaganja smeća tako i u pogledu rešavanja problema povezanih sa psima lutalicama.

ATBZ timovi su kao rezultat primenjenog pristupa uključenja takođe bili u mogućnosti da pozitivno utiču na međuetničke odnose u nekoliko zajednica. Uključivanjem pripadnika različitih zajednica u njihovo stvaranje i radeći sa i za nealbanske zajednice

prilikom primene projekata, ATBZ timovi su bili u mogućnosti da izgrade partnerstva saradnje i poverenja, unapređujući tako nivo poverenja, komunikacije i slobode kretanja. ATBZ timovi su takođe bili aktivni u izgradnji odnosa između omladine u različitim zajednicama koji je neophodan za dugoročnu saradnju.

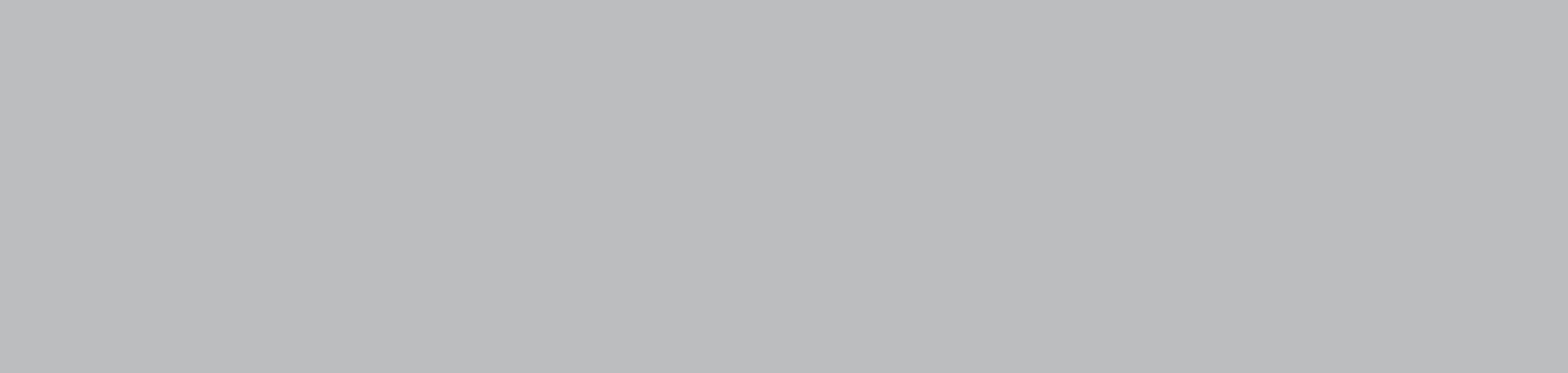
Pružajući pomoć u sprovođenju filozofije rada policije u zajednicama i redovno približavajući KPS policijske službenike i stanovnike da rade zajedno na projektima, ATBZ timovi su ostvarili povećanu komunikaciju, saradnju i poverenje između zajednice i KPS-a. Međutim, ovaj izveštaj takođe ističe potrebu za većim angažovanjem u praktičnoj primeni rada policije u zajednici kako bi se omogućilo da KPS zadobije potpuno poverenje javnosti.

Ovaj izveštaj takođe naglašava da su se ATBZ timovi pokazali veoma uspešnim u stvaranju održivog partnerstva između različitih pružaoca bezbednosti na Kosovu i u zajednicama gde oni rade. To se posebno ogleda u aktivnostima približavanja kosovskih vlasti stanovnicima Kosova kako bi se radilo zajedno na primeni rešenja za probleme zajednica i širenja svesti o zajedničkim problemima, unapređujući na taj način komunikaciju kako unutar tako i među zajednicama. Ovaj izveštaj takođe ukazuje na potrebu da program ATBZ dobije finansijsku i logističku podršku koja je potrebna za sadašnji i budući uspeh.

SADRŽAJ

IZVRŠNI PREGLED	6
1. UVOD.....	11
2. IZGRADNJA KAPACITETA: PREGLED PROGRAMA ATBZ.....	14
2.1 Osnivanje i obuka ATBZ-a	14
2.2 Izvršni odbor ATBZ-a.....	16
2.3 Obuka instruktora.....	17
3. KONKRETNE POSLEDICE PROJEKTA.....	18
3.1 <i>Bezbednost u saobraćaju</i>	18
3.1.1 Glavne brige i pitanja kojima se bave ATBZ	18
3.1.2 Utisak zajednice o bezbednosti u saobraćaju	19
3.1.3 Društveno uključenje u inicijative za bezbednost saobraćaja.	21
3.1.4 Uključenje i uticaj mladih ljudi	22
3.1.5 Doprinos partnera ATBZ-a	23
3.1.6 Partnerstvo i rešavanje problema	24
3.2 <i>Stanje životne sredine i bezbednost</i>	25
3.2.1 Ključne zabrinutosti i pitanja koja rešava ATBZ.....	26
3.2.2 Percepcije zajednice u pogledu stanja životne sredine	29
3.2.3 Društveno učešće u ekološkim inicijativama	30
3.2.4 Učešće mladih u uticaj na njih.....	32
3.2.5 Doprinos partnera ATBZ-a	33
3.2.6 Partnerstvo i rešavanje problema	35
3.3 <i>Zaključak</i>	36
3.4 <i>Preporuke</i>	37

4. ŠIRI UTICAJI PROGRAMA.....	39
4.1 <i>Međuetnička saradnja.....</i>	39
4.1.1 Glavni problemi i pitanja kojima se bave ATBZ.....	39
4.1.2 Sagledavanje međuetničkih odnosa unutar zajednice	43
4.1.3 Uključenje u projekte sa međuetničkim društvenim elementom ...	45
4.1.4 Uključenje mladih ljudi i uticaj na njih	45
4.1.5 Partnerstvo i rešavanje problema	47
4.2 <i>Odnosi zajednica i KPS</i>	47
4.2.1 Koncept policije u zajednici	48
4.2.2 Ključne brige i problemi koje rešavaju ATBZ	49
4.2.3 Mišljenja članova zajednice o KPS-u	50
4.2.4 Društveno angažovanje između KPS i zajednice	53
4.2.5 Učešće i uticaj na mlade ljude.....	53
4.2.6 Partnerstvo i rešavanje problema	55
4.3 <i>Zaključak.....</i>	57
4.4 <i>Preporuke</i>	58
5. PREDNOSTI, IZAZOVI I NAUČENE LEKCIJE.....	60
5.1 <i>Prednosti ATBZ programa</i>	60
5.1.1 Povezivanje zajednice i javnih institucija.....	60
5.1.2 Izgradnja kooperativnih radnih odnosa	61
5.1.3 Programi obuke ATBZ i moderacije	62
5.2 <i>Izazovic ATBZ programa.....</i>	63
5.2.1 Finansijska i logistička podrška	63
5.2.2 Komunikacija unutar ATBZ.....	65
5.3 <i>Stečena iskustva i pogled u budućnost</i>	65
6. ZAKLJUČAK I PREPORUKE	68

1. UVOD

Da bi se pitanja bezbednosti i sigurnosti rešila na adekvatan način, lokalne zajednice moraju da rade zajedno sa institucijama i pružaocima bezbednosti. Kosovski akcioni timovi za bezbednost u zajednicama (ATBZ), koji su uspostavljeni i kojima se upravlja putem bilateralnog partnerstva između Međunarodnog programa pomoći u obuci za istraživanje krivičnih dela (ICITAP)¹, Ministarstva pravde Sjedinjenih Američkih Država i Misije OEBS-a na Kosovu, Odeljenja za javnu bezbednost, nastoje da olakšaju ovu saradnju, i radeći na tome, poboljšaju kvalitet života i stepen sigurnosti i bezbednosti u zajednicama na Kosovu. Ovo je posebno važno uzimajući u obzir da je sukob na Kosovu u periodu od 1998. do 1999. doprineo stalnom osećanju nesigurnosti u velikom broju zajednica i pogoršao već prisutne probleme oko bezbednosti u zajednicama.

Od početka programa u 2003, ATBZ timovi koji sada rade u 20 opština širom Kosova rešili su nekoliko oblika lokalnog kriminala, probleme oko pitanja bezbednosti i sigurnosti, od bezbednosti u saobraćaju do problema nasilja u porodici, od nasilja u školama do opasnosti koje predstavljaju psi lualice. Svaki ATBZ tim, je pre započinjanja svojih aktivnosti

u oblasti stvaranja održivog partnerstva, prepoznavanja problema zajednica i primene dugoročnih rešenja od samog početka, nastao kao rezultat temeljitog programa selekcije i programa obuke. ATBZ timovi rade sa velikim brojem relevantnih aktera uključujući Kosovsku policijsku službu (KPS), opštinske vlasti, međunarodne mirovne NATO snage (KFOR), lokalne nevladine organizacije (NVO), lidere zajednica, i naravno, same stanovnike i zajednice (uključujući predstavnike nealbanske zajednice, žene, omladinu i verske lidere). Ovo pruža pojedincima priliku da rade zajedno kao tim na poboljšanju mogućnosti da se ostvari promena i da se stvore čvrsti temelji za budući razvoj njihove zajednice.

Program ATBZ je 2006. godine odlučio da uradi procenu programa kako bi se uvidelo kakav uticaj imaju ATBZ timovi na kriminal, bezbednost, kvalitet života kao i na društvene promene. Tako je odlučeno da se započne procena koja je bila posebna po svojoj prirodi, *Procena participatornog uticaja* (u daljem tekstu Procena). Takva studija je korisna u dokumentovanju nenamernih uticaja dugoročnog programa koji ne može da bude prepoznat u bližem nadgledanju/proceni. Korisno je za ispitivanje dugoročnog programa, koji zbog vremenskog okvira, izgleda da ima šire uticaje od projekata koji se brže sprovode. Dalje, to je veoma koristan proces učenja za organizacije/timove i njihove partnere koji žele da istraže njihove intervencije u složenom okruženju (npr. obnova Kosova nakon sukoba) gde višestruki akteri/aktivnosti intervenišu na

¹ ICITAP radi sa vladama u inostranstvu na razvoju stručnih i transparentnih organa za sprovođenje zakona koji štite ljudska prava, bore se protiv korupcije i smanjuju pretnju transnacionalnog kriminala i terorizma. Za dalje informacije pogledajte: www.usdoj.gov/criminal/icitap

više nivoa. Uključenje onih koji primenjuju projekte, partnera koji sprovode aktivnosti i korisnika u zajedničkim naporima da dokumentuju i uče iz uticaja programa, ne samo da čini nalaze važećim nego takođe promovise veće vlasništvo nad ovim procesom.

Dvadesetomesečna procena okupila je spoljne konsultante, one koji sprovode programe i mali tim lokalnih asistenata za istraživanje, u isto vreme aktivno uključujući pripadnike ATBZ timova da kritički ispitaju petogodišnji program. Cilj procena od samog početka bio je da okupi programski tim ATBZ i pripadnike ATBZ timova kao partnere za sprovođenje participatorne vežbe u:

- isticanju stečenih iskustava iz programa koji je trajao četiri godine a kako bi se povećala održivost,
- unošenju stečenih iskustava, ako se ona jave u novoj fazi ATBZ programa koji treba da bude primenjen u 2007. i 2008. godini.

Tokom sastanka Izvršnog odbora ATBZ timova² u oktobru 2006. u Štrpcu/ Shtërpçë, programski tim je predstavio ideju o zajedničkoj primeni procene participatornog uticaja. Odgovor je bio pozitivan i podržavajući, iako je postalo jasno da bi ovo bilo novo izazovno iskustvo za ATBZ timove i programski tim ATBZ, jer pre toga nije bilo sistematske procene programa ili projekta ATBZ.

2 Za dalje informacije o ovom mehanizmu, pogledajte deo 2.2.

Glavni mehanizmi za istraživanje bili su individualni i grupni razgovori na terenu kako bi se prikupili kvalitativni podaci, kao i strukturirane ankete koje su dopunile kvantitativne podatke kako bi se omogućila komparativna analiza. Održana je preliminarna metodološka sesija kako bi se prikupili stavovi programskog tima ATBZ kao glavnog aktera za sprovođenje programa. Razgovaralo se o privremenim uticajima, predvidljivim pokazateljima i predloženim načinima potvrđivanja. Participatorna priroda procene je osigurana na samom početku jer su ATBZ timovi doprineli dizajnu istraživačke metodologije. Istraživački tim je potpomogao nekoliko radionica gde su članovi ATBZ-a došli do ključnih pokazatelja i načina potvrđivanja koji je usmeravao rad istraživačkog tima. Tokom ovih radionica odlučeno je o rasporedu istraživanja kao i ulogama i odgovornostima ATBZ timova u proceni.

Istraživanje na terenu počelo je u februaru 2007. godine sa podrškom i učešćem svih 16 ATBZ timova koji su radili u isto vreme.³ Tokom nekoliko poseta zajednicama, sprovedeni su individualni i grupni razgovori sa glavnim učesnicima i korisnicima programa, uključujući opštinske predstavnike, nastavnike, policijske službenike i pripadnike zajednica. Istraživanjem je obuhvaćeno više od 250 lica iz različitih kosovskih etničkih zajednica. Posebno se obratila

3 Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Leposavić/Leposaviq, Lipjan/Lipljan, Novobërdë/Novo Brdo, Obiliq/Obilić, Prizren, Rahovec/Orahovac, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

pažnja na uključivanje stavova ili mišljenja žena i omladine. Ispitanici obuhvaćeni procenom ne moraju da predstavljaju reprezentativni uzorak Kosova ili opština gde je istraživanje sprovedeno. Umesto toga, da bi se došlo do korisnog saznanja ispitanici su dali uvid u iskustva onih koji su posredno ili neposredno uključeni ili pogođeni programom ATBZ programom. Ispitivanja na terenu su izvršena u periodu od pet meseci (od maja do septembra 2007), što bi trebalo da se zapamti kao pojam koji označava „promenu“ ili uticaj u vremenskim okvirima koje je dala studija (npr. „po vama, kako su se poboljšali nivoi bezbednosti u saobraćaju u vašem okruženju u proteklih dvanaest meseci?“), jer može da se računa na raznolikost odgovora kod ispitanih.

Analiziranje i izveštavanje podataka započelo je u jesen 2007. kada je istraživačka kompanija „Prishtina Regional Enterprise Agency“ (Prishtina-REA) sa kojom je sklopljen ugovor, pripremila statističke analize kvantitativnih elemenata razgovora obavljenih na terenu. Slično dodatno istraživanje sprovedeno je u proleće 2008. međutim, ukoliko nije drugačije rečeno, analize sadržane u ovoj proceni odnose se na aktivnosti i uticaje sve do sredine 2007. god.

Ovaj izveštaj govori o nekim najvažnijim uticajima koje je program ATBZ imao širom Kosova u oblasti kriminala, sigurnosti, bezbednosti i kvaliteta života kao i o prednostima i izazovima istih. Iako se uticaj često meri kvantitativno, ova Procena je neminovno istražila mnogo manje

opipljivije ciljeve: pokušava da identifikuje promenu u društvenim stavovima i pristupima, što može tačno da se meri u određenom vremenskom periodu i putem kvalitativnih metoda. No ipak, ova Procena naglašava veliki broj čvrstih nalaza u pogledu doprinosa i uticaja koji su ATBZ timovi imali na bezbednost u zajednicama na Kosovu. Ona predstavlja pregled ATBZ programa, određene uticaje koje je projekat imao u pogledu bezbednosti u saobraćaju, životne sredine, kao i šire uticaje programa, uključujući međuetničke odnose i odnose između zajednica i Kosovske policijske službe. Ova usredsređenost ne oslikava samo neprestane pokušaje ATBZ timova da reše ove probleme, nego takođe ističe činjenicu da su ATBZ timovi stavili naglasak na „redovne“ bezbednosne probleme (oni koji su u centru pažnje svakodnevnog života), te na one probleme sa dugoročnim ciljevima i složenijim uzrokom. Procena takođe nudi analize prednosti programa, izazove sa kojima se program suočio i stečena iskustva (veliki broj se već primenjuje u sadašnjem programu). Konačno, Procena nudi niz preporuka za budući razvoj ATBZ timova i njihove aktivnosti. One će biti upućene i o njima će se razgovarati sa relevantnim akterima, posebno sa ATBZ timovima i njihovim partnerima, njihovim zajednicama i glavnim međunarodnim akterima koji rade na Kosovu, kako bi se ubuduće povećao uspeh, olakšao strateški razvoj ATBZ timova i osigurala njihova održivost širom Kosova.

POSETA KAMPU U ZAJEDNICI
ZA INTERNO RASELJENA LICA U
KLINË/KLINI.

2. IZGRADNJA KAPACITETA: PREGLED PROGRAMA ATBZ

Program Akcionih timova za bezbednost u zajednicama započet je 2003. godine u četiri pilot mesta: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Vushtrri/Vučitrn, Novobërdë/Novo Brdo i Gjakovë/Đakovica. Uspeh ovih programa vodio je do osnivanja ATBZ timova u Dragash/Dragašu, Kačanik/Kaçaniku, Leposaviću/Leposaviq i Rahovec/Orahovcu 2004. godine, Istog/Istoku, Lipjan/Lipljanu, Kamenicë/Kamenici i Štrpcu/Shtërpcë u proleće 2005. i Klinë/Klini, Obiliq/Obiliću, Prizrenu i Viti/Vitini u jesen 2005. Tokom 2007, sve ostale opštine su se pridružile programu⁴, dok se program obuke za druge dve održao u proleće 2008.⁵ Program ATBZ primenjuje filozofiju da je „policija narod i narod je policija.“ Njegova namena je da olakša međusobne odnose između lidera zajednica, opštinskih zvaničnika i KPS kako bi se stvorio radni odnos saradnje tako da mogu da rade zajedno na prepoznavanju i rešavanju problema kriminala, bezbednosti i životnih pitanja. Kao rezultat toga, program obuke i selekcije za pripadnike ATBZ se zasniva na načelima uključenosti i raznolikosti, dok nastoji da osposobi pojedince u veštinama koje su im potrebne da preduzmu svoje uloge na efikasan način.

⁴ Ferizaj/Uroševac i Hani I Elezit/Đeneral Janković.

⁵ Gjilane/Gnjilane i Peja/Peć.

2.1 Osnivanje i obuka ATBZ-a

Osnivanje i obuka ATBZ timova prati šest faza. Svaka faza uključuje neophodne mehanizme koji treba da osposobe članove tima za prepoznavanje i rešavanje problema u njihovoj zajednici, kao i da se pruži osnova da tim postane samoodrživi partner i učesnik procesa u njihovim posebnim zajednicama.

Faza 1: Izbor zajednice

Tim programa bira mesto za budući ATBZ. Izabrano mesto ili zajednica mora da ispuni sledeće uslove:

- Opština i lokalna policija moraju da pokažu da su odlučni da međusobno sarađuju i rade sa svojom zajednicom kako bi se prepoznali problemi u oblasti kriminala, bezbednosti i kvaliteta života i da se razvije i primeni projektni akcioni plan koji bi nastojao da reši ove probleme;
- Lokalne policijske jedinice moraju da budu raznolike u svom sastavu i da pokažu visok stepen profesionalizma; i
- Zajednica, policija i opština moraju da se slože da rade zajedno na kooperativan i demokratski način i da uključe sve nealbanske zajednice.

Preporuke ostalih organizacija koje rade na sprovođenju inicijativa u oblasti bezbednosti zajednica su bile veoma dragocen mehanizam za izbor mesta programa.

Faza 2: Obilazak zajednice

Nakon izbora zajednice, programski tim

ATBZ-a se sastaje sa opštinskim liderima i liderima KPS-a u zajednici kako bi pružio informacije o programu i kako bi obezbedio punu podršku i saradnju. Ovakvom vrstom sastanka, programski tim je u mogućnosti da se uveri da su i pojedinci spremni da rade i saraduju na programu, a ovakvo prethodno prihvatanje obaveza se pokazalo veoma važnim za uspeh timova i programa.

Faza 3: Odbori za prijem učesnika

Nakon posete zajednici, opštinsko rukovodstvo i rukovodstvo KPS određuje po jednog predstavnika iz opštine, KPS i zajednice i jednog omladinskog lidera iz zajednice, koji čine Odbor za izbor učesnika. Od ovih četvero lica, najmanje jedno lice treba da bude ženskog pola, a jedno lice pripadnik nealbanske zajednice. Svaki predstavnik je već profilisan kao lider koji je posvećen načelima programa. Odbor nakon toga bira iz opštine, KPS-a i zajednica od 35 do 40 lidera koji su motivisani da rade kao volonteri kako bi postali predstavnici ATBZ-a. Vodi se računa da učesnici odražavaju raznolikost u svojim zajednicama, uključujući tu raznolikost po osnovu starosnog doba, pola, etničke pripadnosti i profesije.

Faza 4: Sastanak sa zajednicom i usmeravanje aktivnosti

Pripadnici programskog tima ATBZ-a sastaju se sa Odborom za izbor učesnika kako bi organizovali sastanak sa zajednicom i sastanak o tome kako usmeriti aktivnosti. Ovaj preliminarni

sastanak pruža predstavnicima ATBZ-a informacije o programu i o ulogama koje će oni imati. To je takođe mogućnost da programski tim sazna od pripadnika ATBZ nešto više o percepciji bezbednosti, stepenu komunikacije između različitih relevantnih aktera i o razumevanju različitih uloga i odgovornosti.

Nakon toga, održava se drugi sastanak na kome se ocenjuju problemi šire zajednice u oblasti kriminala, bezbednosti i kvaliteta života uopšte. Na ovim usmerenim diskusijama između 50 i 200 brižnih pripadnika zajednice, predstavnika lokalne vlade i policijskih službenika iz različitih etničkih zajednica razgovaraju o ovim problemima. Ovi problemi se evidentiraju. Učesnici nakon toga glasaju o problemima koji su najvažniji u njihovoj zajednici. Ovi problemi se ističu na programu obuke o „Rešavanju problema“, tokom kojeg pripadnici ATBZ razvijaju projekte na kojima pronalaze rešenja za ove probleme.

Ova pitanja su iznesena u obuci o rešavanju problema, gde su članovi ATBZ-a radili na projektima da bi pronašli rešenja za ovaj problem.

Treći sastanak sa zajednicom održan je na kraju obuke, na kome su članovi ATBZ-a govorili o projektima koje su pokrenuli i novostima o statusu pitanja koja se rešavaju. Učesnici sastanka imali su priliku da postavljaju pitanja, daju svoje mišljenje o projektima, i dobrovoljno nude pomoć.

Faza 5: Obuka

Obuka ATBZ-a traje sedam dana i obuhvata dve osnovne komponente: prva se bavi 'Saradnjom sa zajednicom i izgradnjom timova' i obuhvata predavanja, na primer, o razvijanju saradnje, izgradnji timova, prevazilaženju razlika, povezivanju policije i zajednice, vođenju grupe, dogovaranju i organizovanju sastanaka sa zajednicom. Polaznici mogu da vežbaju rad u timu, te da predstave svoju izjavu o viziji i misiji za svoj ATBZ.

Druga komponenta bavi se rešavanjem problema i obuhvata predavanja o SARA modelu za rešavanje problema, koji obuhvata ispitivanje, analizu (problema i saradnika), odgovor i ocenu kao i planiranje projektnog delovanja. Ovo učesnicima daje priliku da ispituju dobro definisana rešenja problema koji su utvrđeni na sastancima zajednice a koji se pominju ranije, u fazi 4.

U obuci se koriste interaktivni i učesnički metodi. Dalje, ona učesnicima daje priliku da steknu korisne sposobnosti, radeći zajedno na izradi strategija i akcionih planova za rešavanje pitanja koja su utvrđena na sastancima zajednice.

Tokom obuke, učesnici ostaju zajedno u krugu Kosovskog centra za javnu bezbednost, obrazovanje i razvoj. Time se daje korisna prilika za uspostavljanje kontakata koji će se nastaviti izvan učionice, kao i da se obezbedi da se učesnici potpuno usredsrede na obuku. Program obuke pokazao se uspešnim, uz puno učešće i izgradnju jakih veza i timova. Takođe se

pokazalo korisnim za polaznike to što obuku vode instruktori koji su lokalno obučeni u najnovijim ciklusima (vidi dole deo 2.3).

Faza 6: Rukovođenje i praćenje

Nakon obuke, učesnici ATBZ-a počinju da sprovode projektne akcione planove i održavaju treći sastanak sa zajednicom da bi svojoj zajednici referisali o rezultatima i napretku. Zatim ATBZ nastavljaju da rade i podržavaju rad Lokalnih odbora za javnu bezbednost (LOJB) i Opštinskih veća za bezbednost zajednica (OVZ) u nastojanjima da se rešavaju problemi kriminala, bezbednosti i mogućnosti za život. Da bi se obezbedila održivost, Programski tim ATBZ-a nastavlja da daje podršku, obezbeđujući podsticaj i rukovođenje kako o opštim aspektima programa tako i o konkretnim pitanjima projekta. Slaveći uspeh i pomažući ATBZ-u da prevaziđe sve probleme, Programski tim pokušava da obezbedi da se održi motivacija u okviru ATBZ-a i nudi priliku za umrežavanje i utvrđivanje novih ideja za buduće aktivnosti.

2.2 Izvršni odbor ATBZ-a

Još jedan stepen podrške i koordinacije obezbeđuje Izvršni odbor ATBZ-a. Izvršni odbor je zamišljen kao forum u kome predstavnici ATBZ-a mogu da razmenjuju informacije, iskustva svojih timova, te da rade zajedno na utvrđivanju raspoloživih resursa iz svojih opština. Izvršni odbor, koji se sastoji od po dva predstavnika iz svakog

ATBZ-a, sastaje se kvartalno u različitim opštinama domaćinima. Iako su prisutni predstavnici iz Programskog tima ATBZ-a, sastanke i zapisnik vode članovi Odbora, nudeći korisnu priliku za dalji razvoj sposobnosti i održivost.

2.3 Obuka instruktora

Potreba da program ATBZ-a bude održiv najvažnija je za program. Program obuke instruktora, koji se održava od 2004. godine, treba u svakom ATBZ-u za tri predstavnika (jedan KPS policajac, jedan opštinski službenik i jedan vođa zajednice) da obezbedi obuku i sposobnosti vođenja. Učesnici kursa su različitih pripadnosti, profesija i starosti, i te osobe se onda mogu koristiti da rade u korist svog ATBZ-a i šire zajednice, obezbeđujući koristan resurs. Dalje, dok su na početku programa ATBZ-a obuku obezbedili međunarodni savetnici, diplomci kursa Obuke za instruktore sada vode obuku ATBZ. To im obezbeđuje priliku da prenose znanje, sposobnosti i iskustvo budućim polaznicima programa ATBZ-a, pri čemu stiču dodatnu stručnost u rukovođenju, i obezbeđuju da rad koji preduzimaju timovi bude efikasan.

Kurs Obuke za instruktore pokazao se uspešnim, gde su polaznici pokazali dobar nivo posvećenosti kursu i odgovornostima koje preuzimaju nakon diplomiranja. Oni nastavljaju da obučavaju nove ATBZ i nove polaznike Obuke za instruktore, i pomažu u programima obuke za Lokalne odbore za javnu bezbednost i Opštinska veća za bezbednost zajednica.

Važno je reći da je program ATBZ-a u stalnom razvoju: gore navedene faze i elementi koriste se kao okvir koji se može prilagođavati potrebama i veštinama dotičnih zajednica. Tako je program vremenom evoluirao i nastavlja da se razvija, koristeći iskustva i reakcije polaznika da bi se stalno poboljšavao. Stoga, primena lekcija naučenih prilikom formiranja novih ATBZ-a, kako se veruje, obezbeđuje optimalne temelje za uspeh.

3. KONKRETNE POSLEDICE PROJEKTA

Uvod

ATBZ je od svog uspostavljanja radili na stotinama projekata na celom Kosovu. Radeći na pitanjima koja se kreću od negativnog ponašanja u školama, prostitucije, zdravstvenog obrazovanja i beskućnika, ATBZ otkriva i rešava brojne bezbednosne probleme u zajednicama u kojima rade. Za ovo vreme, ATBZ jesu radio u saradnji sa različitim interesnim stranama, uključujući same zajednice, KPS i opštinske vlasti, na sprovođenju projekata koji imaju za cilj pozitivne uticaje na svim nivoima bezbednosti i mogućnosti za život koje imaju stanovnici iz ovih zajednica.

Iako je ATBZ radio na mnogo različitih pitanja, dve oblasti koje su dobile naročito veliku pažnju tokom programa jesu bezbednost u saobraćaju i standardi očuvanja životne sredine. Zbog toga se ovaj deo izveštaja bavi posledicama sprovođenja projekata koji su imali za cilj ova pitanja.

3.1 Bezbednost u saobraćaju

Jedna od tema koje su se najčešće ponavljale tokom programa ATBZ-a jeste bezbednost u saobraćaju. Nekoliko ATBZ su, u saradnji

sa lokalnom KPS i često sa opštinskim vlastima, utvrdili potrebe zajednica u vezi pitanja saobraćaja i sproveli projekte koji su osmišljeni za njihovo rešavanje. Može se videti da je program ATBZ tako imao vidljiv efekat na nivoima bezbednosti u saobraćaju i svesti u tim opštinama. Tokom procesa planiranja za ovu Procenu, ATBZ je izabrao da istražuju ovo pitanje u osam od 16 mesta⁶. Iako zvanični statistički podaci o saobraćajnim nesrećama mogu da budu pokazatelj promena u nivou bezbednosti u saobraćaju, utisak stanovništva o bezbednosti i nivou uključenja javnosti u projekte takođe može da se pokaže uspešnim za određivanje mere do koje je podignuta svest.

3.1.1 Glavne brige i pitanja kojima se bave ATBZ

ATBZ se prvenstveno bavio dvema oblastima pitanja u oblasti bezbednosti u saobraćaju: povećanjem broja saobraćajnih znakova i povećanja svesti kod mladih. Radom na postavljanju saobraćajnih i znakova na putu u kosovskim gradovima i selima, ATBZ-i su uspeli da proizvedu opipljive posledice po bezbednost u saobraćaju koje idu dalje od grupe ljudi koji su bili direktno uključeni. Ovo pitanje je pomenuo jedan član ATBZ-a koji je rekao: „Ja nisam radio na sprovođenju saobraćajnih projekata, ali znam da su oni dobri. To se vidi na glavnoj ulici, i

⁶ Fushë Kosovë/Kosovo Polje; Kačanik/Kaçanik; Kamenicë/Kamenica; Lipjan/Lipljan; Novëberdë/Novo Brdo; Obiliq/Obilić; Prizren i Viti/Vitina.

skoro u celom gradu.“⁷ Za vreme trajanja programa, ATBZ u Kačanik/Kačaniku je, na primer, napravio pešačke prelaze i postavio saobraćajne znake u gradu, čime su odmah popravljani uslovi za pešake i podstaknuto je dalje delovanje opštine (vlasti su nastavile sa postavljanjem novih saobraćajnih znakova).⁸ Prema rečima jednog policajca, time je smanjena potreba za saobraćanim policijskim patrolama: „Veoma smo zadovoljni...jer je pre postavljanja saobraćajnih znakova bilo neophodno da bude prisutno mnogo policajaca.“⁹ Iako su policijske patrole i dalje potrebne i obezbeđene, prisustvo saobraćajnih znakova omogućilo je situaciju u kojoj je potreba za statičkim saobraćajnim patrolama u gradu smanjena.

Slične inicijative su sprovedene u Kamenicë/Kamenici, u saradnji sa stanovnicima, KPS-om i skupštinom opštine. ATBZ je u Istog/Istoku radio sa KPS-om i opštinom na izgradnji trotoara u selu Gjurakovc/Đurakovac, što je takođe preduzeo ATBZ u Prizrenu. Prizrenski ATBZ je takođe, uz učešće opštine i KPS-a, postavio niz saobraćajnih znakova i semafora blizu tri škole u opštini u nameri da se smanji broj nesreća sa školskom decom.¹⁰ Nastojanja da se uklone nezakonito parkirana vozila sa puta takođe

postaju sve češća u gradu Prizrenu,¹¹ što je možda neobično za Kosovo, gde se automobili često vide parkirani na trotoarima. Takođe postoji utisak da je značajno opadanje broja nesreća na putu u Prizrenu posledica ne samo većeg broja znakova, nego takođe i velikog ulaganja opštine u saobraćajna pitanja i naročito angažovanje saobraćajnih patrola KPS-a¹² - što su sve faktori koji su presudni za održiv uspeh u povećanju nivoa bezbednosti u saobraćaju.

Nekoliko ATBZ-a je takođe radilo sa domaćim školama i policajcima KPS-a na edukaciji dece i mladih ljudi o bezbednosti u saobraćaju. Uvođenjem lekcija, časova i praktičnih događaja kao što su trke, ovi programi su okupili veliki broj učesnika i doneli dobar nivo uspeha, obezbeđujući da oni koji su uključeni bolje razumeju pitanja bezbednosti u saobraćaju. S obzirom da se oni dosta bave omladinom, o ovim projektima se više govori u delu 3.1.4.

3.1.2 Utisak zajednice o bezbednosti u saobraćaju

Mada ima znatno mnogo ljudi koji, bilo da nisu znali, ili nisu želeli da odgovore na pitanja, učesnici i korisnici ATBZ koji su intervjuisani bili su uglavnom optimistični o nivou bezbednosti u saobraćaju, i na celom Kosovu i u svome kraju. Preko polovine (52%) ispitanih smatralo je da je

7 Kosovska Bošnjakinja, član ATBZ-a, Obiliq/Obilić, 15. maja 2007. godine

8 Član ATBZ-a, Kačanik/Kačanik, 20. maja 2008. godine

9 Kosovski Albanac, policajac KPS-a /član ATBZ-a u Kačanik/Kačaniku, 8. maja 2007. godine

10 Kosovski Albanac, komandant stanice KPS-a u Prizrenu, 4. septembra 2007. godine

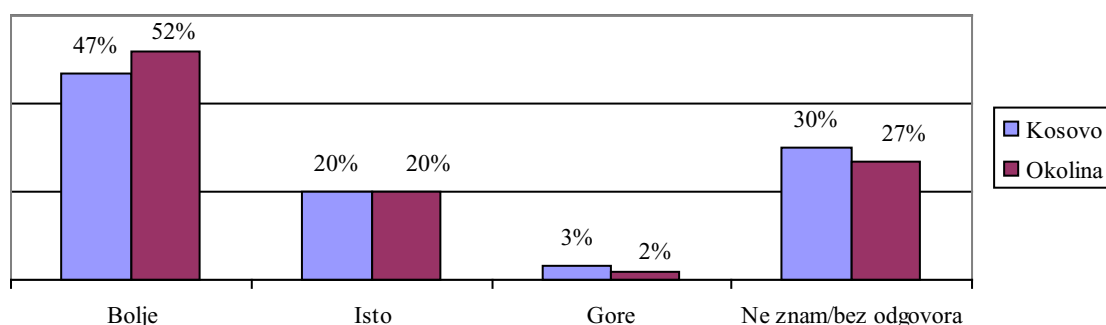
11 Službenik COP /član ATBZ-a u Prizrenu, 4. septembar 2007. godine.

12 Kosovski Albanac, član ATBZ-a u Prizrenu, 4. septembar 2007. godine.

za 12 meseci do dana intervjuisanja, nivo bezbednosti u saobraćaju u njihovom kraju poboljššan, imajući u vidu da je daljih 20% imalo isto mišljenje. Samo jedna osoba (2% od uzorka) je mislila da je bezbednost u saobraćaju opala u ovom periodu. Taj pojedinac živi u Obiliq/Obiliću, u kome je, prema zvaničnim statističkim podacima KPS, od 2006. do 2007. godine 50% porastao broj nesreća na putu.¹³

Optimistični utisci o bezbednosti u saobraćaju u lokalnim krajevima odražavaju se u celom Kosovu.

i smanjenja broja prijavljenih nesreća od otprilike 50% u Prizrenu, statistički podaci KPS-a u stvari pokazuju da je u četiri od osam opština¹⁴ u stvari došlo do znatnog porasta prijavljivanja saobraćanih nesreća na putu. Ta nedoslednost mogla bi da bude usled činjenice da su ljudi ispitani o periodu od polovine 2006. do sredine 2007. godine, dok se statistički podaci odnose na celu 2006. i 2007. godinu. To bi takođe moglo da bude posledica razlike između broja prijavljenih nesreća KPS i ukupnog broja prijavljenih i neprijavljenih nesreća. Međutim, istraživanje pokazuje da postoji

Dijagram 1: Uopšteno gledano, da li mislite da je stanje bezbednosti u saobraćaju na (Kosovu/u vašem kraju) sada ...? (bazni broj = 64)

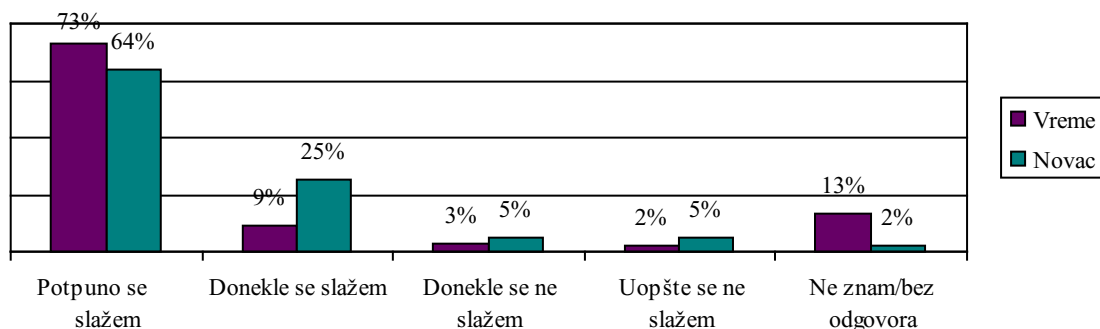
Takođe postoji snažan utisak da je broj saobraćajnih nesreća opao. Velika većina (76%) ispitanih rekla je da je učestalost saobraćajnih nesreća u kraju opala tokom prethodnih 12 meseci, uz preostalih 24% koji smatraju da je ostala ista. Interesantno je to da i pored blagog pada u tri opštine,

utisak o većoj bezbednosti u opštinama u kojima su održani projekti ATBZ-a, gde su nekoliko intervjuisanih izrazili da to pripisuju radu koji su obavili timovi i KPS. Na primer, jedan direktor škole je pad broja saobraćajnih nesreća koje njegovi učenici doživljavaju na putu u školu neposredno pripisao jednom projektu koji je sproveo lokalni ATBZ kojim je obezbeđen prevoz za decu, dok su ona ranije pešačila.¹⁵

¹³ Godine 2006. bilo je ukupno 82 evidentirane saobraćajne nesreće na putu u Obiliq/Obiliću, a 124 2007. godine. Zvanični statistički podaci KPS-a dobijeni marta 2008. godine.

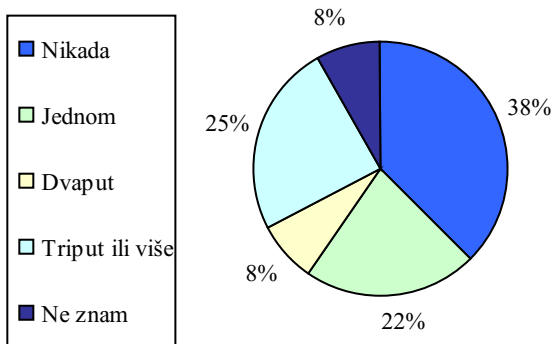
¹⁴ Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljane, Novobërdë/Novo Brdo i Obiliq/Obilić.

¹⁵ Kosovski Albanac, direktor škole (škola Shaban Shabani), Dragash/Dragaš, 14. 06. 2007. godine.

3.1.3 Društveno uključ enje u inicijative za bezbednost saobraćaja

Od svih ispitanih osoba za ovu Procenu, mnogi su učestvovali u projektu za bezbednost saobraćaja u nekoj fazi tokom protekle dve godine. Mada 38% tek treba da učestvuju, 55% je već učestvovalo u takvim projektima: 22% je učestvovalo u jednom projektu, još 8% u dva, i 25% ispitanih učestvovalo je u najmanje tri inicijative za bezbednost saobraćaja, kao što je rad na postavljanju saobraćajnih znakova, pešačkih prelaza ili trotoara.

Dijagram 2: Koliko puta ste u poslednje dve godine učestvovali u nekom projektu za bezbednost saobraćaja u svojoj zajednici? (bazni broj = 64)

Dijagram 3: Do koje mere se slažete sa izjavom „Spreman sam da doprinesem svojim vremenom, odnosno novcem, projektu za bezbednost saobraćaja u svojoj zajednici?“ (Bazni broj = 41)

Zatim, većina ispitanih izrazila je da bi bila spremna da se uključi u projekte za bezbednost saobraćaja u budućnosti, dok skoro tri četvrtine izjavljuju da se potpuno slažu sa principom posvećivanja vremena takvoj jednoj inicijativi.

Interesantno je da su 79% onih koji nikada ranije nisu učestvovali u nekoj inicijativi za bezbednost u saobraćaju voljni da se u budućnosti uključe. Niko od intervjuisanih koji su ranije učestvovali u dva ili više projekata za bezbednost u saobraćaju nije rekao da više ne želi da posveti svoje vreme jednoj takvoj inicijativi. Znatno nivo sadašnjeg društvenog uključ enja u inicijative za bezbednost saobraćaja i sve veća naklonost ka delovanju zajednice stoga ohrabruje, i to je nešto što je program ATBZ-a želeo da razvije od početka. Još više ohrabruje to što je značajan procenat intervjuisanih

PREDSTAVNICI KPS-A I ATBZ-A I DECA ZA VREME
AKTIVNOSTI KOJE SU SE ODNOSILE NA BEZBEDNOST
SAOBRAĆAJA NA PUTU U GJAKOVĚ/ĐAKOVICI

ukazao na spremnost da doprinese svojim ličnim novcem takvom jednom projektu. Međutim, često je rečeno da su u stvarnosti njihovi prihodi previše skromni da bi im omogućili da to spremno učine: „Ako imam para onda želim i čini mi zadovoljstvo da dam za [saobraćajne radove u] svojoj zajednici.”¹⁶

3.1.4 Uključenje i uticaj mladih ljudi

Jedan od najčešćih projekata koji su preduzeli ATBZ u oblasti bezbednosti saobraćaja čini sprovođenje nekog programa za svest mladih, a u cilju edukacije dece, mladih i učenika o opasnostima vezanim za saobraćaj na putu. Tokom ovih predavanja, časova i praktičnih dešavanja (kao što su biciklističke trke), policajci KPS-a i članovi ATBZ-a želeli su da edukuju učenike o različitim elementima bezbednosti na putu.

Na primer, u Lipjan/Lipljanu ATBZ je u saradnji sa KPS-om u školama držao stalne serije predavanja o saobraćaju. Do sada je na tim predavanjima učestvovalo preko 2.500 učenika.¹⁷ Jedan intervjuisani nastavnik smatrao je da su informacije koje su prenete na ovim časovima razlog što je opao broj saobraćanih nesreća sa decom, uprkos tome što se škola nalazi na putu sa gustim saobraćajem.¹⁸ Vrednost ovih

predavanja dalje je podvukao učenik koji je učestvovao: „Svi učesnici koji su ikada bili na predavanjima [o saobraćaju] ... spremniji su i pažljiviji kada prelaze put.”¹⁹

Slični programi preduzeti su u Prizrenu, Obiliq/Obiliću, Dragash/Dragašu i Kačanik/Kačaniku. U potonjem su KPS i ATBZ organizovali mesečna predavanja za decu u opštini, sa oko 1700 đaka koji su do sada pohađali ovaj program.²⁰ Samo u jednoj školi u Kačanik/Kačaniku KPS i ATBZ su organizovali tri različita predavanja o bezbednosti saobraćaja uz učešće od skoro 270 učenika.²¹ Smatralo se da su predavanja naročito korisna za decu, gde je jedan učenik izjavio: „Stvarno su nam bile potrebne ove informacije, jer je bilo nesreća na našim ulicama... Poštovanje saobraćajnih znakova i pravila znači da će biti manje nesreća.”²²

Program u Viti/Vitini uključuje još širu saradnju sa zajednicom, seoskim većima, američkim KFOR-om i opštinom, i svi oni sarađuju na ovoj inicijativi. Tu saradnju nadopunjuje pomoć koju daju tri različita opštinska odeljenja²³ za rekonstrukciju trotoara i postavljanje saobraćajnih

16 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Kačanik/Kačanik, 8. maja 2007. godine.

17 Kosovski Albanac, policajac KPS-a /član ATBZ-a, Lipjan/Lipljane, 20. maja 2008. godine

18 Kosovski Albanac, nastavnik osnovne škole (škola

Vlezrit Frasheri), Lipjan/Lipljane, 3. maja 2007. godine.
19 Kosovska Albanka, učenik osnovne škole, Lipjan/Lipljane, 3. maja 2007.

20 KPS policajac/član ATBZ, Kačanik/Kačanik, 20. maja 2008. godine

21 Kosovski Albanac, Kačanik/Kačanik, 8. maja 2007. godine

22 Kosovska Albanka, učenica osnovne škole (škola Ali Aslani, Doganaj/Doganović), Kačanik/Kačanik, 8. maja 2007. godine

23 Odeljenje prosvete, Odeljenje javnih službi i Odeljenje za rekonstrukciju i razvoj.

znakova. KPS je postavio i kontrolne punktove u oblastima koje učenici dosta koriste na putu u školu da bi obezbedio da vozači poštuju ograničenje brzine i voze odgovorno.

Nekoliko direktora škola smatralo je da su ovi obrazovni programi naročito delotvorni, i kažu da je uticaj koji imaju na đake i njihovu bezbednost značajan: to je proces „od interesa za celo društvo“.²⁴ Dalje, uticaj ovih projekata jasno se vidi kod uvećanja svesti o bezbednosti saobraćaja koju pokazuju sami učenici; učenici stalno kažu da su zbog predavanja u školama, koje su KPS-ATBZ održali o bezbednosti saobraćaja, oni pažljiviji i, kao rezultat toga osećaju se bezbednije.²⁵ Taj element programa ATBZ-a jasno pokazuje da je, kada se radi u saradnji sa KPS-om i ostalim interesnim stranama, moguće pozitivno uticati na nivoe svesti i bezbednosti – a to je trajni rezultat.

3.1.5 Doprinos partnera ATBZ-a

Pored učestvovanja u sprovođenju projekata za bezbednost saobraćaja u saradnji sa ATBZ-om (kako je ranije opisano), KPS ima naravno ulogu sprovođenja zakona koju treba da obavlja u oblasti bezbednosti u saobraćaju i zbog toga je njegov uticaj bio oblast interesovanja tokom istraživanja za ovu Procenu. Maja 2008. bilo je 522

raspoređenih policajaca u saobraćajnim patrolama na celom Kosovu, što čini otprilike 7% celog KPS-a.²⁶ U osam opština koje smatraju da je poboljšanje u bezbednosti saobraćaja značajna posledica program ATBZ-a, ljudi su uglavnom zadovoljni radom koji KPS obavlja na sprovođenju zakona o saobraćaju. U stvari, 30% intervjuisanih se potpuno slaže da nivo sprovođenja zakona o saobraćaju od strane KPS-a zadovoljava potrebe njihovih zajednica, a još 31% se slaže da to radi u izvesnoj meri. Samo 1% se ne slaže da KPS obavlja posao na zadovoljavajući način u ovom pogledu.²⁷ Međutim, neki su izrazili želju da vide „narodskiji“ pristup bezbednosti u saobraćaju od strane KPS-a. Na primer, umesto da se postavlja toliko stacionarnih vozila policije na putu kako bi se uhvatili oni koji prekoračuju ograničenje brzine, policajci KPS-a bi mogli da posvete više vremena sastancima sa stanovnicima i njihovoj edukaciji o bezbednosti saobraćaja na putu da bi se izmenili stavovi i povećala bezbednost na način koji je prikladniji.²⁸

Dalje, većina intervjuisanih smatrala je da KPS radi ili 'odličan' ili 'dobar' posao u obaveštavanju kosovskih stanovnika o bezbednosti saobraćaja uopšte i, konkretnije, svoje zajednice.

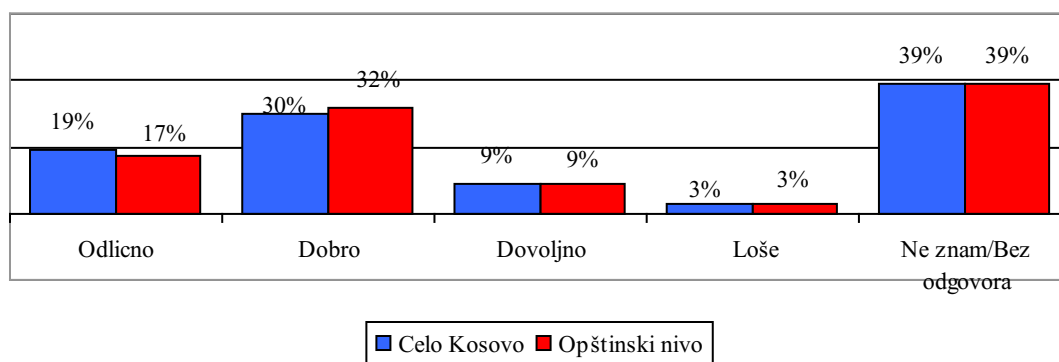
24 Kosovski Albanac, direktor osnovne škole Arbana u Prizrenu, 4. septembra 2007. godine

25 Kosovski Albanac, učenik osnovne škole (škola Selman Riza), Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maja 2007. godine.

26 Glavni štab saobraćajne policije KPS-a, 16. maj 2008. godine

27 Treba reći da znatan broj ispitanih nije odgovorio na ovo pitanje.

28 Bivši radnik programa ATBZ-a u Vushtrri/Vučitrnu, 28. maj 2008. godine

Dijagram 4: Sta mislite, koliko dobro Kosovska policija obezbeđuje informacije o bezbednost u saobraćaju kosovskim građanima? (Bazni broj = 64)

Međutim, u pokušaju da se podigne svest o pitanjima saobraćaja, bilo je problema u komunikaciji. To je naročito slučaj u Kačanik/Kačaniku, gde je nedostatak televizijskog signala naveden kao prepreka za efikasno obaveštavanje;²⁹ mada bi neki sistem za podizanje svesti, na primer, poster, mogao da bude delotvorniji.³⁰ Tokom 2008. godine, KPS sprovodi sveobuhvatnu informativnu kampanju o bezbednosti saobraćaju na putu u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, Ministarstvom za saobraćaj i veze i Misijom OEBS-a na Kosovu. Stoga se nadamo da će ovo olakšati neke od ovih problema.

²⁹ Predsednik Skupštine opštine Kačanik/Kačanik, 8. maj 2007.

³⁰ Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine Viti/Vitina, 10. maja 2007. godine. Pored toga, slab prijem televizijskog signala prijavljen je i u drugim mestima na Kosovu.

3.1.6 Partnerstvo i rešavanje problema

ATBZ često angažovano rade na rešavanju problema u pristupu bezbednosti saobraćaja: kao i putem saradnje sa skupštinama opština, KPS-om i lokalnim školama u različitim projektima, oni su vodili projekte u više navrata. Na primer, zapaženo je da su ATBZ pokretali projekte koji su se odnosili na postavljanje saobraćajnih znakova, a tu je potrebna široka saradnja sa različitim interesnim stranama. Time se obezbeđuje snažno i trajno partnerstvo. Na primer, veoma saradničku prirodu projekta u Kačanik/Kačaniku podvukao je predsednik Skupštine opštine, koji je naglasio da „ATBZ znaju kako da utvrde probleme, kao što je nedostatak saobraćajnih znakova. Onda oni raspravljaju sa [opštinom] i stanovnicima o rešavanju problema, i mi zajedno sprovodimo projekat“.³¹ Saradnju sa KFOR-om takođe podstiče program ATBZ-a, naročito u Kačanik/Kačaniku, gde se mirotvorne

³¹ Predsednik Skupštine opštine Kačanik/Kačanik, 8. maja 2007.

snage često uključuju u projekte za bezbednost saobraćaja, bilo kao posmatrači ili pomažući u sprovođenju. Kao posledica toga, smatra se da je saradnja između KFOR-a i ATBZ-a i KPS-a u opštini uglavnom na dobrom nivou.³²

Uopšteno, saradničke odnose koji se razvijaju tokom različitih projekata za bezbednost u saobraćaju podvuklo je nekoliko intervjuisanih, naročito u vezi uključenja ATBZ-a.

Ispitanici u Lipjan/Lipljanu su se fokusirali na sadašnju ulogu ATBZ-a kao primarnu tačku za kontakt u vezi sa svim problemima sa kojima se suočava zajednica. Ovo je okarakterisano kao rezultat odličnih radnih odnosa razvijenih nakon njegove inspekcije u 2005. godini i nivoa saradnje koji je postojao između zajednica, KPS i ATBZ-a.³³ Proaktivna saradnja je primećena i u Istog/Istoku: ATBZ je pokrenuo program, a pripadnici KPS-a po danu patroliraju ulicama oko lokalnih škola kako bi sprečili saobraćajne nesreće zbog velikog broja automobila na izlazu iz škole.³⁴ Visok nivo učešća pripadnika KPS-a u ATBZ takođe predstavlja pozitivan mehanizam saradnje; u većini akcionih timova prisutni su policajci KPS a to se odražava i na posao koji obavljaju i na nivo informacija koje se prenose zajednicama.

Međutim, neki od ispitanika su dodali da su povremeni neuspesi u saradnji i partnerstvu negativno uticali na izvodljivost ovih projekata. Na primer, kao faktor koji ograničava nivo uspeha koji bi akcioni timovi za bezbednost zajednica mogli da ostvare u bezbednosti saobraćaja navedena je ograničena podrška opštinskog rukovodstva.³⁵ Očigledan primer je neuspeh projekata obeležavanja pešačkog prelaza i postavljanja putnih znakova, koje su pokrenuli akcioni timovi u Lipjan/Lipljanu i Fushë Kosovë/Kosovom Polju, a zbog nesposobnosti skupština opština da osiguraju adekvatnu finansijsku podršku.³⁶ Ovakvi primeri samo naglašavaju da je neophodno da se sve strane, preko akcionih timova, u potpunosti posvete radu zajednica. Međutim, treba pozdraviti rasprostranjeno jačanje saradnje u zajednicama između svih strana, što je ujedno i pozitivan pokazatelj dalekosežnih uticaja programa.

3.2 Stanje životne sredine i bezbednost

Standardi ekološkog zdravlja i bezbednosti i s tim povezano pitanje globalnog zagrevanja su najznačajnija pitanja međunarodnih planova. Kosovo nije izuzetak: problemi industrijskog zagađenja su veliki i njihovo postojanje je

32 Vojnik američkog KFOR-a u Kačanik/Kačaniku, 8. maja 2007.

33 Kosovski Albanac, nastavnik u osnovnoj školi (škola Vllezërit Frashëri), Lipjan/Lipljan, 3. maj 2007.

34 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

35 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Prizren, 4. septembar 2007; potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

36 Pripadnik KPS-a/član ATBZ-a, Lipjan/Lipljan, 20. maj 2008; pripadnik KPS-a/član ATBZ-a, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 20. maj 2008.

ČLANOVI ATBZ-A LEPOSAVIĆ/
LEPOSAVIQ ČISTE PODRUČJE OKO
MOSTA OD OTPADAKA

potvrđeno.³⁷ Tako je stvaranje zdravijeg okruženja za stanovnike Kosova bilo motiv nekoliko projekata ATBZ-a tokom poslednjih pet godina, pri čemu ovi timovi, u saradnji sa velikim brojem aktera, rade na ostvarivanju nekoliko različitih ciljeva, uključujući tu čišćenje naselja i s tim povezano pitanje smanjenja broja pasa lualica, stvaranje prijatnijih rekreativnih zona i povećanje svesti javnosti. Sledstveno tome, uticaj akcionih timova na stanje životne sredine bio je tema procene u deset opština.³⁸ Iako je teško pouzdano izmeriti svaku promenu u ekološkim standardima, nivo socijalnog uključenja i broj preduzetih projekata ukazuje na trend povećane ekološke svesti, što je preduslov za dugoročno poboljšanje.

3.2.1 Ključne zabrinutosti i pitanja koja rešava ATBZ

Akcioni timovi su sproveli veliki broj inicijativa namenjenih poboljšanju ekoloških standarda. Međutim, jedna od najuobičajenijih aktivnosti koje su akcioni timovi pokrenuli nakon inspekcije je

37 Ministarstvo sredine i prostornog planiranja Kosova, Akcioni plan za zaštitu životne sredine na Kosovu 2006-2010 (2006). Može se naći na: http://www.ks-gov.net/mmp/Document/english/Kosovo_Environmental_Action_Plan.pdf; Ministarstvo sredine i prostornog planiranja Kosova, Izveštaj o stanju životne sredine na Kosovu (2003). Može se naći na: http://enrin.grida.no/htmls/kosovo/Kosovo_SOE_part1.pdf i Regionalni ekološki centar za centralnu i istočnu Evropu, Strateška analiza životne sredine na Kosovu (2000). Može se naći na: <http://www.rec.org/REC/Publications/CountryReports/Kosovo.PDF>
38 Dragash/Dragaš; Fushë Kosovë/Kosovo Polje; Istog/Istok; Kamenicë/Kamenica; Klinë/Klina; Leposavić/Leposaviq; Obiliq/Obilić; Prizren; Rahovec/Orahovac i Štrpce/Shterpcë.

čišćenje naselja i podizanje svesti o tome. Na primer, već nekoliko godina u Istog/Istoku se sprovodi projekat za poboljšanje i održavanje ekoloških standarda, često u okviru 'Meseca ekologije'.³⁹ Redovni projekti čišćenja, iako ih finansira opština, sprovode se u saradnji sa Crvenim krstom, KPS-om, Odeljenjem za sredinu i prostorno planiranje, lokalnim preduzećima za čišćenje i stanovnicima nekoliko sela.⁴⁰ Ovi projekti uključuju i saradnju među različitim zajednicama, uključujući tu kosovske Albance, kosovske Srbe i Aškalijske.⁴¹ Slični projekti se sprovode u Kamenicë/Kamenici gde ATBZ, od 2004. godine, svakog 22. aprila, na Dan Zemlje, obavlja 'čišćenje životne sredine'. Ova čišćenja se sprovode u partnerstvu sa lokalnim zajednicama, KPS-om, skupštinama opština, lokalnim školama i Crvenim krstom. ATBZ svake godine oglašava ovu aktivnost preko lokalnih medija, osiguravajući učešće od 4500 do 5000 ljudi u projektu.⁴²

Operacije potpunog čišćenja preduzeo je i ATBZ u Štrpcu/Shterpcë, u partnerstvu sa lokalnim stanovnicima opštine,⁴³ ATBZ-om u Kačanik/Kaçaniku i Obiliq/Obiliću i ATBZ-om u Prizrenu, koji su radili sa lokalnim školama, Skupštinom opštine i KPS-om na čišćenju školskih dvorišta i

39 Kosovski Albanac, direktor srednje škole Haxhi Zeka, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

40 Opštinski predstavnik, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

41 Kosovski Albanac, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

42 Kosovski Albanac, policajac KPS-a/član ATBZ, Kamenicë/Kamenica, 05. jun 2007.

43 Kosovski Srbin, član ATBZ-a, Štrpce/Shterpcë, 12. jun 2007.

gradskih parkova.⁴⁴ ATBZ u Leposaviću/ Leposaviq bio je posebno aktivan u projektima čišćenja životne sredine. Nakon svog osnivanja 2004. godine, ATBZ je započeo nekoliko različitih projekata čišćenja područja oko mostova i pokrenuo nekoliko inicijativa za čišćenje rečne obale, javnih parkova, planinskih staza i strujnih vodova. Ovaj ATBZ je radio na čišćenju puteva koji povezuju jedno selo sa obližnjom crkvom. Osim toga, u saradnji sa lokalnim NVO i dobrovoljcima iz zajednice, ovaj Tim je obeležio oko 100km planinskih staza i odredio nekoliko članova koji se brinu da različita izletišta ostanu čista i podstiču izletnike da sklanjaju otpatke.⁴⁵ Višestruke uticaje ovog projekta primetio je jedan član ATBZ-a koji je rekao da „planinarenje...stvara bolje životne uslove. Mnogi su odlučili da koriste staze kad su čuli za naš projekat. Podigli smo svest ljudi o održavanju čiste životne sredine“.⁴⁶

U ostale projekte sa značajnim ekološkim uticajem spada i onaj u Fushë Kosovë/ Kosovom Polju čiji je cilj bio da se poprave uslovi u naselju u kome živi zajednica Aškalija. Ovaj projekat su sprovedli ATBZ, članovi zajednice Aškalija, mladi, Skupština opštine i međunarodni NVO.⁴⁷ Isti NVO, 'Zdravlje za sve', je zasadio

po jedno drvo za svaku kuću u naselju.⁴⁸ Naglašeno je da je u ekološkim pitanjima posebno aktivan bio i ATBZ u Dragash/ Dragašu. Osim nekoliko predavanja o odlaganju smeća i stepenu čistoće životne sredine, u saradnji sa školama, i preduzimanja nekoliko operacija čišćenja u celoj opštini,⁴⁹ ATBZ je u partnerstvu sa organizacijom 'Era e ndryshimeve' ('Vreme za promene') radio na štampanju i distribuiranju brošure u kojoj je naglašeno koliko je značajno da se vodi računa o životnoj sredini i navedeno nekoliko ključnih sledećih koraka.⁵⁰

Nepravilno odlaganje otpada iz domaćinstva povećava opasnost koja pretila od pasa lualica na Kosovu. Zbog toga su ATBZ, preduzimanjem napred predstavljenih operacija čišćenja životne sredine zajedno sa više ciljanih akcija, nastojali da pozitivno utiču na ovo pitanje. Ranije bi ljudi, nastojeći da smanje njihov broj, ubijali pse lualice, što je pojava koja je u velikoj meri smanjena. Ovo je uglavnom rezultat uobičajene pogrešne percepcije, koju je iznelo nekoliko ispitanika, da je lov pasa lualica strogo zabranjen zakonom. Iako tehnički to nije slučaj, restriktivno zakonodavstvo o posedovanju oružja i njegovoj upotrebi⁵¹ znači da je, u praktičnom

44 Kosovski Albanac, policajac KPS-a, Prizren, 04. septembar 2007.

45 Kosovski Srbin, član ATBZ-a, Leposavić/Leposaviq, 29. maj 2007.

46 Kosovo Serb male, CSAT member, Leposavić/Leposaviq, 24 May 2007.

47 Kosovski Albanac, predstavnik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007.

48 Aškalija, učenik osnovne škole, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 18. maj 2007. Drveća su zasađena i u Novobërdë/Novom Brdu, Dragash/Dragašu i Obiliq/Obiliću.

49 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

50 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

51 Videti Uredbu br. 2001/7 'o dozvoli za posedovanje

smislu, nezakonito ubijati pse lualice. Postoje, međutim, zakonodavne odredbe koje posebno predviđaju smanjenje broja životinja lualica: Zakon o lovu⁵² predviđa da „Ministarstvo [poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja] podzakonskim aktima može ovlastiti upravničke zone za lov da smanje broj pasa i mačaka lualica u zonama za lov“,⁵³ i, na osnovu člana 13 Zakona o veterinarstvu,⁵⁴ „u skladu sa procedurama koje propiše ministar [odgovoran za veterinarsku službu], opštinski organi: ... hvataju pse i mačke lualice, i kada je potrebno, i usmrćuju ih“.

ATBZ i njegovi partneri sproveli su nekoliko projekata s ciljem rešavanja pitanja pasa lualica a rezultati su vidljivi. Na primer, u Leposaviću/Leposaviq je u jednoj takvoj inicijativi uništeno 119 pasa lualica, čime se smanjio i broj napada na stanovnike.⁵⁵ U Istog/Istoku⁵⁶ je eliminisano oko 700 a u Prizrenu oko 900 pasa lualica,⁵⁷ u oba slučaja u saradnji i uz pomoć Skupštine opštine, KPS-a i lokalnog lovačkog udruženja. U Kamenicë/Kamenici je osnovano

oružja na Kosovu'. Može se naći na: http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2001regs/RE2001_07.htm

52 Zakon br. 02/L-53. Može se naći na: http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2005_02-L53_en.pdf

53 Član 56.4.

54 Zakon br. 2004/21. Može se naći na: http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_21_en.pdf

55 Kosovski Srbin, član ATBZ-a, Leposavić/Leposaviq, 24. maj 2007.

56 Kosovski Albanac, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

57 Sekretar lovačkog udruženja Šari, Prizren, 4. septembar 2007.

multilateralno partnerstvo a ATBZ je, sa KPS-om, Skupštinom opštine, KFOR-om i lokalnim lovačkim udruženjem, radio na uništavanju velikog broja pasa lualica.⁵⁸ Projekti ATBZ-a u Obiliq/Obiliću, koje je finansirala Skupština opštine i koji su sprovedeni u partnerstvu sa KFOR-om, KPS-om i lokalnim lovačkim udruženjem, kao i slične mere preduzete u Rahovec/Orahovcu i Štrpcu/Shterpçë, takođe su se pokazali uspešnim i doprineli su smanjenju napada pasa na stanovnike opštine.⁵⁹

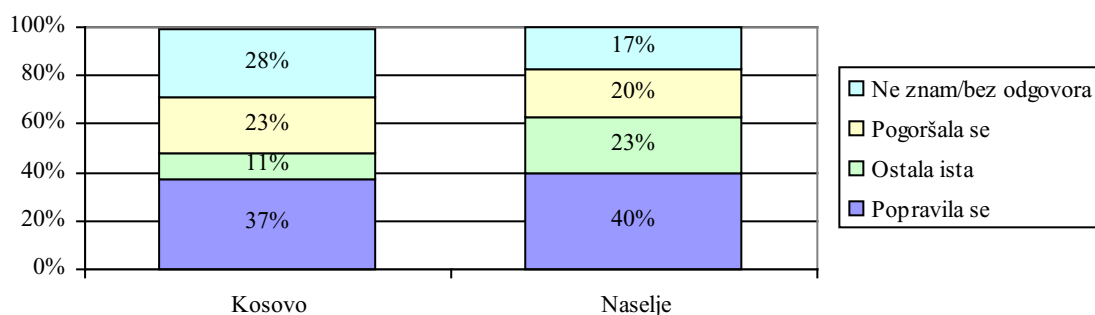
Uprkos ovim dostignućima, teško je potvrditi da li se pitanje pasa lualica popravilo. Izgleda da učesnici Procene, ali i šira javnost, smatraju da je ovaj problem i dalje gorući uprkos nekim lokalizovanim poboljšanjima. Percepcija da i dalje ima dosta pasa lualica postoji čak i u opštinama u kojima su organi vlasti i/ili ATBZ preduzeli mere za rešavanje ovog pitanja. Ovo je posebno slučaj u ruralnim i planinskim zonama, kao što je Dragash/Dragaš, gde se i dalje dešavaju napadi.⁶⁰ Nedostatak raspoloživog i finansijski pristupačnog leka pogodnog za slučajeve besnila takođe je naveden kao razlog za zabrinutost.⁶¹ Osim toga, navedeno je i drugo finansijsko pitanje. Potpredsednik Skupštine opštine u Dragašu/Dragaš je

58 Kosovski Srbin, policajac KPS-a, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.

59 Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine, Obiliq/Obilić, 15. maj.

60 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

61 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

rekao da je povećavanje troškova kada se psi lualice moraju usmrtiti injekcijom, sprečilo praktično sprovođenje projekata čija je namena smanjenje opasnosti od pasa lualica.⁶² Podrška opštinskih organa je od presudnog značaja za akcione timove a njihovim partnerima treba zakonski dozvoliti i praktično ih osposobiti za sprovođenje projekata uklanjanja pasa lualica.

3.2.2 Percepcije zajednice u pogledu stanja životne sredine

Iako se njihovo mišljenje trenutno ne može potkrepiti činjenicama, ohrabrujuće je videti da 37% ispitanika smatra da se u godini koja je prethodila istraživanju stanje životne sredine na Kosovu popravilo (vidi dole). 11% smatra da su standardi ostali isti. Rezultati su uglavnom bili u skladu sa percepcijama o životnoj sredini na više lokalizovanom nivou: 40% smatra da u ovom vremenskom roku kvalitet njihove lokalne životne sredine popravio a 23% je izjavilo da je ostao isti.

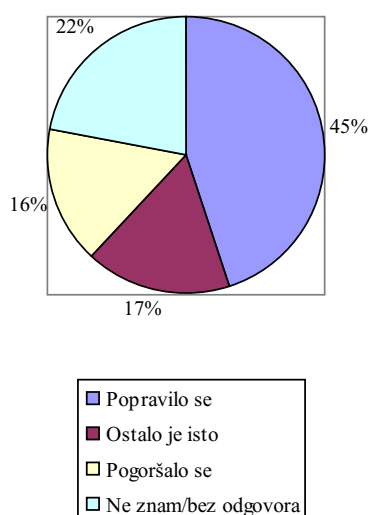
Dijagram 5: Posmatrano u celini, kako se stanje životne sredine na Kosovu/u vašem naselju promenilo tokom poslednjih dvanaest meseci? (Bazni broj = 35)

Međutim, značajna manjina (20%: 'naselje', 23%: 'Kosovo') ispitanika je rekla da smatra da se stanje životne sredine pogoršalo tokom prethodnih 12 meseci. Neki ispitanici su primetili da je ovakvoj percepciji doprinelo to što javnost nije upoznata sa ekološkim pitanjima, dok je jedan ispitanik rekao: „Veoma je tužno što niko ne vodi računa o očuvanju lepote Kosova... [Ljudi] ne misle na budućnost svoje dece“.⁶³

Ispitanici su uglavnom pozitivno reagovali na napredak ostvaren u održavanju puteva i trotoara čistim. Četrdeset i pet posto (45%) smatra da su u poslednjih 12 meseci ulice i trotoari postali čistiji, a 17% smatra da je stanje isto. Međutim, ukupno 16% ispitanika je reklo da se stanje pogoršalo u tom vremenskom periodu.

⁶² Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

⁶³ Kosovska Srkinja, Leposavić/Leposaviq, 29. maj 2007.

Dijagram 6: Posmatrano u celini, šta mislite o čistoći ulica i trotoara u vašem naselju u poslednjih dvanaest meseci? Da li se stanje ...? (Bazni broj = 64)

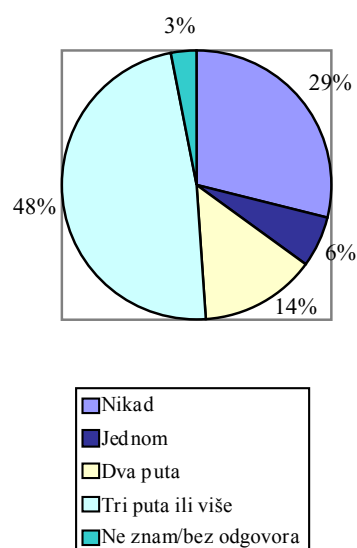
Kako je već pomenuto, akcioni timovi su poslednjih godina, u saradnji sa stanovnicima i drugim ključnim akterima, započeli veliki broj projekata čišćenja u seoskim i gradskim oblastima. Moguće je da su ove aktivnosti doprinele stvaranju utiska među zajednicama, u kojima rade ATBZ, da je došlo do poboljšanja stanja životne sredine.

3.2.3 Društveno učešće u ekološkim inicijativama

Kao što je to slučaj sa projektima bezbednosti u saobraćaju,⁶⁴ stanovnici oblasti u kojima rade ATBZ pokazuju spremnost da se uključe u ekološke

⁶⁴ Vidi deo 3.1.3.

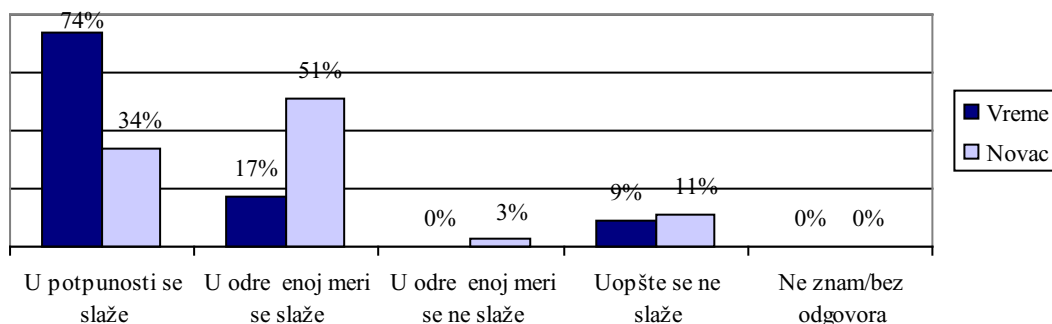
projekte. Naime, u poslednje dve godine je u projektima čišćenja učestvovalo ukupno 68% ispitanika, od kojih je većina učestvovala više puta.

Dijagram 7: Koliko puta ste u poslednje dve godine učestvovali u razvojnim projektima, kao što je projekat čišćenja, u vašoj zajednici (Bazni broj = 35)

Nekoliko ispitanika je naglasilo pozitivan uticaj društvenog učešća u ovakvim projektima. Jedna žena je navela da ne samo da se sada njena deca leti svakoga dana igraju u reci, već i da čistija voda odgovara i onima koji vole da pecaju.⁶⁵ Stoga je velika većina (91%) ispitanika izrazila spremnost da ubuduće deo svog slobodnog vremena posveti ovakvim projektima. Veliki broj ljudi izrazio je spremnost da finansijski pomogne aktivnosti čišćenja.

⁶⁵ Kosovska Srpkinja, Leposavić/Leposaviq, 24. maj 2007.

Dijagram 8: U kojoj mjeri se slažete sa sledećom konstatacijom: „Voljan sam da odvojim svoje vreme/novac za razvojne projekte, kao što je čišćenje, u mojoj zajednici“? (Bazni broj = 35)

Međutim, kao što je bio slučaj i sa projektima o bezbednosti u saobraćaju, iako su ljudi u principu spremni da odvoje svoj novac, mogućnost da se to i praktično izvede je malo verovatna. Kako je jedan od ispitanika rekao: „Dao bih novac da ga imam dovoljno, ali je moj kućni budžet suviše mali čak i za pokrivanje mesečnih potreba.“⁶⁶

Nivo spremnosti da se učestvuje u inicijativama čišćenja je prilično ujednačen za sve starosne dobi, što je ohrabrujući pokazatelj održivosti ovakvih projekata. Pored toga, 80% od onih koji još uvek nisu učestvovali u projektu izrazilo je spremnost da to uradi u budućim projektima. Samo 20% onih koji do sada nikada nisu učestvovali u projektima čišćenja u zajednicama

je reklo da je mala verovatnoća da se uključe, bilo direktnim učešćem bilo novčano; samo jedna osoba (3% od ukupnog broja) koja je ranije učestvovala u ovakvom projektu nije izrazila želju da to uradi ponovo.

Posebno ohrabruje činjenica da su veliki broj ekoloških projekata, o kojima se razgovaralo sa ispitanicima, pokrenuli stanovnici, a u tome su ih podržali Akcioni timovi za bezbednost u zajednicama. Na primer, jedna ispitanica u Istog/Istoku navela je da iako u njenom selu nema opštinskih službi za čišćenje, sami meštani su dužni da osiguraju održavanje javnih površina.⁶⁷ U Istog/Istoku „skoro svi“ stanovnici jednog sela jednom mesečno zajednički obavljaju aktivnost čišćenja.⁶⁸ Ovako povećanje svesti treba podsticati pošto vodi održivoj samoaktivnosti koja se može iskoristiti u svim drugim selima i gradovima na Kosovu.

⁶⁶ Kosovska Srpkinja, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

⁶⁷ Kosovska Srpkinja, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

⁶⁸ Kosovski Srbin, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

3.2.4 Učešće mladih u uticaj na njih

Istraživanje za potrebe ove Procene ukazuje na aktivno učešće mladih na Kosovu. Uočava se povećanje svesti kod mladih o posledicama zagađenja životne sredine, kao i širok uticaj rada koji obavljaju Akcioni timovi za bezbednost u zajednicama. Projekti čišćenja, u kojima često učestvuju i đaci, pomogli su da se bolje shvate ekološke posledice bacanja otpadaka, a o povećanju svesti svedoči sledećih nekoliko izjava učenika.

- „Sada znamo gde da bacamo otpatke ... i drugačije se ponašamo jer smo mnogo toga naučili kroz ove projekte koji su sprovedeni u našim školama.“ Kosovska Albanka, učenica osnovne škole (škola Shaban Shabani), Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.
- „Pošto sam bila učesnik u ovom projektu, koji je imao uticaj na svest đaka, ja sada znam da treba da bacam otpatke na pravo mesto. I drugoj deci govorim da ne bacaju otpatke na ulicu jer to utiče ne njihovo zdravlje.“ Kosovska Albanka, učenica srednje škole (škola Haxhi Zeka), Istog/Istok, 18. septembar 2007.
- Učestvovala sam u projektu čišćenja životne sredine u školi, gradu i parku. Grad je sada čistiji a to utiče i na vazduh... [Sada]bacam otpatke u kontejner. U gradu imamo mnogo kontejnera, ali ako ih nema u blizini onda stavim [otpatke] u džep i bacim [ih]čim naidem na prvi kontejner.“ Kosovska Albanka, učenica srednje škole (škola

Xhelal Hajda), Rahovec/Orahovac, 18. septembar 2007.

Efekat ovih projekata uočili su i direktori škola. Jedan od njih je sumirao izneta mišljenja: „Ovi projekti su imali jako pozitivan uticaj na navike dece. Oni uče veštine koje mogu da koriste kao odrasli...kroz ove projekte učimo decu da razmišljaju i budu odgovorna. Razlika je ogromna.“⁶⁹

Štaviše, može se reći da se kroz ekološke projekte ATBZ-a neguje osećaj zajedničke odgovornosti, gde mnogi učenici shvataju važnost saradnje i partnerstva i potrebe da svako „čuva životnu sredinu“.⁷⁰ Na primer, u jednoj školi u Rahovec/Orahovcu učenici jednom nedeljno zajedno čiste školsko dvorište.⁷¹ Uopšteno govoreći, učenici su приметili da se sve više podstiču i druga deca da ne bacaju otpatke na javne površine.⁷² Ovaj uticaj je posebno važan, jer kada bi se takav nivo svesti i osećaj odgovornosti mogao pobuditi kod mladih na Kosovu, onda je veća verovatnoća da bi svaka aktivnost u vezi sa životnom sredinom bila održiva na duži vremenski period. Prema tome, podstiće se stalne aktivnosti u školama, kako od strane akcionih timova tako i od strane rukovodstva škole.

69 Kosovski Srbin, zaposlen u osnovnoj školi, Štrpce/Shterpcë, 12. jun 2007.

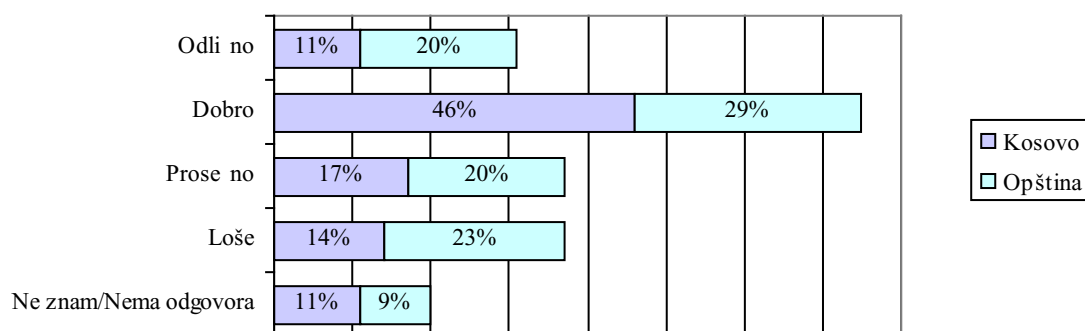
70 Kosovska Albanka, učenica osnovne škole (škola Shaban Shabani), Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

71 Kosovska Albanka, učenica srednje škole (škola Xhelal Hajda), Rahovec/Orahovac, 18. septembar 2007.

72 Kosovska Srkinja, učenica osnovne škole, Štrpce/Shterpcë, 12. jun 2007.

3.2.5 Doprinos partnera ATBZ-a

Većina ispitanika je na pitanje o čistoći životne sredine odgovorila da je zadovoljna nivoom usluga koje pružaju kosovski organi u pogledu javne čistoće, i u opštini i na celom Kosovu. Ukupno 57% odnosno 49% ispitanika smatra da organi vlasti obavljaju „odličan“ ili „dobar“ posao na Kosovu odnosno u njihovim konkretnim opštinama:

Dijagram 9: Uopšteno gledajući, koliko dobro nadležni organi pružaju javne usluge čišćenja građanima Kosova (Bazni broj = 35)

Međutim, činjenica je da je značajan procenat ispitanika izrazio nezadovoljstvo pruženom uslugom. 14 odsto ispitanika je reklo da su javne usluge čišćenja na Kosovu lošeg kvaliteta, a 23 odsto je smatralo da je to slučaj u njihovim opštinama.

Iako je broj ispitanika po ovom pitanju bio mali, može se zaključiti da se pozitivno gleda na organe vlasti u Istog/Istoku i Rahovec/Orahovcu, dok su organi u Štrpcu/Shterpčë jako kritikovani od strane većina ispitanika koji tamo žive. Tri od četiri lica ispitanih u opštini

Štrpce/Shterpčë rekla su da su usluge javnog čišćenja „loše“, mada je nedostatak odgovarajućih resursa naveden kao faktor koji ima uticaja u ovom slučaju.⁷³ Stalno se ponavljao prigovor da nedostatak odgovarajućih objekata sprečava adekvatno odlaganje kućnog otpada, što je jedan od ispitanika posebno dobro formulisao: „Osnovni problem je što nam opština ne pruža nikakvu pomoć pri odlaganju otpada, tako da ga mi onda

spaljujemo, s tim da plastika ne može da se uništi bez pravilne reciklaže.“⁷⁴ Međutim, nekontrolisanim ili neodgovarajućim spaljivanjem otpada mogu se proizvesti štetni zagađivači,⁷⁵ zbog čega je dostupnost adekvatnih mehanizama za njegovo odlaganje od kritične važnosti. Određen broj ispitanika naveo je da nedostatak sistematske inspekcije ili kažnjavanja onih koji ne odlažu svoj kućni otpad na odgovarajući način još više pogoršava ionako nizak nivo javne svesti o

⁷³ Kosovski Srbin, zaposlen u Lovačkom udruženju, Štrpce/Shterpčë, 12. jun 2007.

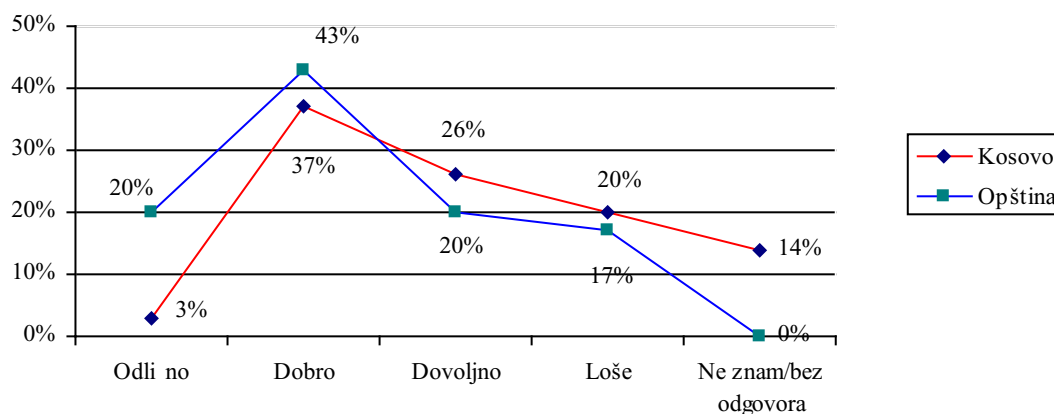
⁷⁴ Kosovska Srkinja, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

⁷⁵ Evropska agencija za životnu sredinu, Opasne materije u otpadu (2000. godina), str. 16-21. Može se naći na: http://reports.eea.europa.eu/technical_report_no_38/en/tech38.pdf

ovom pitanju.⁷⁶ Ovo je pitanje koje treba da razmotre skupštine opština, s obzirom da veća količina kućnog otpada odloženog na neodgovarajući način predstavlja probleme ne samo za ljudsko zdravlje, izgled životne sredine i materijalna dobra, već i povećava opasnost od pasa lualica.⁷⁷

Nekoliko ispitanika je pomenulo i problem nezakonite seče šuma i dodalo da bi voleli da organi vlasti na Kosovu efikasno reše taj problem. Npr. ATBZ u Istog/Istoku je, u saradnji sa opštinskim organima vlasti, preduzeo određene mere kako bi se našlo rešenje za ovaj problem. Iako je postignut određeni uspeh u pogledu hapšenja, predstavnik ATBZ-a je naglasio da se time nisu ispunila njihova očekivanja.⁷⁸ Pored toga, ATBZ u Dragash/Dragašu

je, u saradnji sa konjičkom pograničnom policijom KPS-a, opštinskim rukovodstvom, KFOR-om i organima vlasti u Albaniji, radio na pronalaženju rešenja za problem nezakonite seče šuma i postigao određeni uspeh,⁷⁹ mada je dalja aktivnost KPS-a i opštinskih organa vlasti neophodna kako bi se ovaj problem efikasnije rešavao. Standard za dostavljanje informacija o pitanjima životne sredine je od posebne važnosti, uzimajući u obzir da je razvijeni nivo shvatanja i svesti neophodan za povećanje aktivnosti. Prema tome, ohrabrujuće je da većina ispitanika (63%) smatra da njihovi opštinski organi obavljaju 'odličan' ili 'dobar' posao u pogledu obaveštavanja o pitanjima životne sredine, iako manji broj (40%) smatra da je ovo slučaj na celom Kosovu.

Dijagram 10: Uopšteno gledano, koliko dobro organi vlasti obavestavaju stanovnike o stanju životne sredine ...? (Bazni broj = 35)

76 Na primer, kosovski Albanac, član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007. i kosovska Srkinja, Leposavić/Leposaviq, 24. maj 2007. godine.

77 Vidi deo xx gore.

78 Kosovski Albanac, predstavnik opštine/član ATBZ-a, Istog/Istok, 20. maj 2008.

79 Kosovski Albanac, predstavnik opštine/član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 20. maj 2008.

Ipak, značajna manjina (20%) smatra da skupštine opština 'ne rade dobro' kada je u pitanju davanje informacija o životnoj sredini. Jedna ispitanica je izrazila zabrinutost po ovom pitanju, i to kako u slučaju njene opštine tako i u slučaju Kosova uopšte: „Opština ne daje nikakve informacije o projektima ili aktivnostima... Ako svaka opština radi kao naša, onda moram reći da je situacija [na celom Kosovu] loša.“⁸⁰

Ispitanici obuhvaćeni ovom procenom naglasili su doprinos KPS-a u poboljšanju stanja životne sredine. Mnogo je primera odlične saradnje KPS-a sa akcionim timovima za bezbednost zajednica na sprovođenju projekata koji imaju uticaja na ekološku sigurnost i svest, pored uloge koju jedinice KPS imaju u rešavanju problema pasa lualica. Npr. policajci KPS-a bili su neposredni učesnici u skoro svim inicijativama 'čišćenja' pomenutim u delu 3.2.1, Štaviše, KPS je posebno bio aktivan u školama. Na primer u jednoj zajednici u Štrpcu/Shterpcë se dva puta godišnje sprovodi projekat čišćenja koji je pokrenuo KPS i koji se izvodi u saradnji sa lokalnom školom.⁸¹

3.2.6 Partnerstvo i rešavanje problema

Iako je bilo izazova i ograničenja, projekti koje su preduzeli ATBZ u polju zaštite životne sredine, doprineli su stvaranju kooperativnih multilateralnih odnosa

između različitih aktera i članova zajednice. Ne samo da su oni imali jasan i pozitivan uticaj na meštane ovih opština, već su i od suštinske važnosti za održivost. Bilo da su ova partnerstva privremena i prema određenom projektu ili su po prirodi bolje strukturisana i regularna, može se videti da ATBZ redovno nastoje da razviju radne osnove bazirane na podršci sa relevantnim organizacijama i akterima kako bi se ostvarili ciljevi projekta.

Pored partnerstva koje su ATBZ stvorili sa opštinskim organima i jedinicama KPS u primeni projekata koji se tiču životne sredine, oni su radili i u saradnji sa lovačkim udruženjima. Do toga je došlo ne samo u vezi sa inicijativom čiji je cilj da se smanji broj pasa lualica, već i u vezi sa opštijim aktivnostima. Na primer, u Štrpcu/Shterpcë, lovačko udruženje je bilo angažovano na aktivnostima čišćenja reke i ulica nekoliko puta godišnje, u partnerstvu sa lokalnim ATBZ-om, KPS-om, lokalnim školama i opštinskim organima,⁸². Lovачko udruženje u Leposaviću/Leposaviq često održava mesečne sastanke sa predstavnicima ATBZ-a kako bi razgovarali o problemima u zajednici.⁸³

Osim toga, angažovanje lokalnih zajednica i saradnja sa njima je neophodna kako bi takvi programi bili održivi u dužem periodu. Jedan od ispitanika je rekao: „Pokazali smo zajednici da se ništa ne

80 Kosovska Srpkinja, Istog/Istok, 20. septembar 2007.

81 Kosovski Srbin, zaposlen u školi, Štrpce/Shterpcë, 12. june 2007.

82 Kosovski Srbin, radnik Lovачkog udruženja, Štrpce/Shterpcë, 12. jun 2007. god.

83 Kosovski Srbin, član ATBZ-a, Leposavić/Leposaviq, 24. maj 2007. god.

može promeniti samo od sebe... ako želimo da se nešto uradi za poboljšanje naših životnih uslova... moramo raditi zajedno kao tim... Ovakav rad je povećao svest zajednice o tome da niko ne može rešiti vaše probleme ako sami nešto ne uradite."⁸⁴

Zahvaljujući partnerstvima koje konstantno razvijaju i koriste ATBZ, ne samo da je svest o životnoj sredini na dobrom nivou, čemu u prilog ide značajno društveno angažovanje ATBZ-a u projektima vezanim za životnu sredinu, već postoji i veliko uverenje da se ATBZ-u može pristupiti i verovati u rešavanju različitih problema u partnerstvu sa samim meštanima.⁸⁵ Kako je rekao jedan član ATBZ-a, meštani Kosova su naviknuti na obećanja različitih organizacija i aktera i zbog toga, nivoi poverenja mogu biti niski. Međutim, „ljudi vide da su dela ATBZ-a dokazala naše reči. Zahvaljujući tome, poverenje javnosti u ATBZ se povećalo... Ljudi vide rezultate projekata ATBZ-a i veruju im“.⁸⁶ Važnost te saradnje je dodatno pojasnio jedan član ATBZ rekavši da „bez partnerstva, neke od ozbiljnijih stvari se ne mogu uraditi“.⁸⁷ Potpredsednik Skupštine opštine u Dragash/Dragašu je dodatno naglasio taj dragocen uticaj, konstatujući da je „zahvaljujući programu

84 Kosovski Srbin, član ATBZ-a, Leposavić/Leposaviq, 9. avgust 2007. god.

85 Kosovski Srbin, Leposavić/Leposaviq, 29. maj 2007. god.

86 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Istog/Istok, 20. septembar 2007. god.

87 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Istog/Istok, 20. septembar 2007. god.

ATBZ-a, partnerstvo između opštine, KPS-a i zajednice unapređeno. Komunikacija je unapređena kao i sredina“.⁸⁸

3.3 Zaključak

Jasno je da je rad ATBZ-a imao vidljivog uticaja na to kako se u nekoliko opština sagledava bezbednost u saobraćaju i stvorio je preduslove neophodne za unapređenje stvarne bezbednosti. Broj saobraćajnih znakova i postavljeni pešački prelazi predstavljaju pozitivno kretanje, međutim, još uvek treba puno toga uraditi. Da bi uspeh bio još veći, potrebna je puna podrška opštinskih organa. Pojedinci koji su angažovani u programu ATBZ-a su rekli da se osećaju bezbednije u saobraćaju i da imaju utisak da uopšteno KPS radi bolje na ispunjenju potreba u saobraćaju i da su, kao rezultat toga, svesniji opasnosti u saobraćaju. Osim toga, partnerstva između ATBZ-a, KPS-a, škola, zajednica i opštinskih organa su ojačana zahvaljujući zajedničkim ciljevima. Međutim, ostaje još puno toga da se uradi u tom polju, i na strani ATBZ, zajednica uopštenije, i organa vlasti, i zakonodavnih i opštinskih.

Uspeh velikog broja projekata koje su preduzeli ATBZ, a koji su imali neposredan i pozitivan uticaj na kvalitet sredine u lokalnim zajednicama je takođe očigledan. Iako je, za sada, nemoguće reći da li je rad ATBZ-a uticao na stepen zagađenja na Kosovu,

88 Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007. god.

jasno je da je u vizuelnom smislu sredina poboljšana u selima i gradovima u kojima rade. ATBZ su postigli značajan napredak u motivisanju lokalnih zajednica da se brinu o neposrednoj sredini i u informisanju dece o pitanjima životne sredine. Međutim, da bi taj uticaj bio održiv, aktivnosti čišćenja moraju biti redovne, a naponi da se ljudi obrazuju o opasnostima koje sa sobom nosi neoprezno bacanje otpada pojačani kako bi se obezbedilo održivo rešenje problema. Konačno, obuhvatajuća i održiva partnerstva, ponekad bez „etničkih granica“, su stvorena, uz kontakt uspostavljen između ATBZ-a, zajednica, skupština opština, KPS-a, lovačkih udruženja i lokalnih NVO-a, KFOR-a i drugih.

3.4 Preporuke

Bezbednost u saobraćaju

- Čvrsto oslanjanje na društveno delovanje u polju bezbednosti u saobraćaju je jasno pokazano u dosadašnjem radu ATBZ-a i vidi se u uticaju koji su imali. Na taj način, opštinski organi i relevantna vladina odeljenja bi trebalo da razmotre održivu primenu projekata u vezi sa saobraćajem kako bi se akcenat stavio na dosadašnji uspeh i produžio.
- Opštinski organi bi trebalo da pruže dovoljno podrške, i logističke i finansijske za projekte vezane za bezbednost u saobraćaju koje preduzimaju ATBZ kao i njihovi partneri, kako bi se izbegao neuspeh u sprovođenju projekata.

- KPS bi trebalo da u partnerstvu sa ATBZ-om i lokalnim školama, nastavi da sprovodi redovne programe obrazovnog informisanja o saobraćaju.

- KPS bi trebalo da nastoji da primeni pristup „odozdo na gore“ u regulisanju saobraćaju menjajući stav ka tome da je to konačni i održivi cilj.

Uslovi životne sredine i bezbednost

- ATBZ bi trebalo da nastave da angažuju meštane u projektima vezanim za životnu sredinu i da podižu svest o koristima koje iz toga proizilaze, kao i opasnostima kada se šteti životnoj sredini. Posebna pažnja bi trebalo da se usmeri na kosovsku omladinu kako bi se obezbedilo održivo poboljšanje.

- Opštinski organi bi trebalo da dodele adekvatne resurse za dugoročne projekte vezane za životnu sredinu, kao što je zasađivanje drveća, održivo čišćenje reka i inicijative za smanjenje zagađenja kako bi se pozitivni uticaji čišćenja i aktivnosti podizanja svesti ojačale.

- Opštinski organi i vlada bi trebalo da nastoje da razviju mehanizme za efikasno rešavanje pitanja nelegalne seče šuma u saradnji sa KPS-om.

- Opštinski organi bi trebalo da se pobrinu da sva sela i gradovi imaju odgovarajuće deponije smeća. Trebalo bi takođe da primene sveobuhvatan sistem „provere“ kroz opštine kako bi se pobrinuli da se otpad iz domaćinstava odlaže u skladu sa

prihvatljivim standardima. Uvođenje kazni za one koji ne ispoštuju takve propise bi trebalo zaista razmotriti.

- Opštinski organi bi trebalo da se pobrinu da je adekvatna podrška, i finansijska i praktična, data projektima vezanim za životnu sredinu koje preduzmu ATBZ i njihovi partneri.
- Opštinski organi bi trebalo da se pobrinu da se odluke o predloženim merama po pitanju pasa lotalica donose blagovremeno, a adekvatna podrška data onima koji u tome učestvuju.

4. ŠIRI UTICAJI PROGRAMA

Isto kao što su imali neposredan vidljiv uticaj na različita pitanja, kao što su bezbednost u saobraćaju i uslovi životne sredine,⁸⁹ ATBZ su imali i dragocenu priliku da utiču na šira pitanja. To je zahvaljujući činjenici da su ATBZ obuhvatni u svom pristupu: njih čine meštani, opštinski zvaničnici, lideri zajednice i pripadnici KPS-a; muškarci, žene i omladina, koji svi rade zajedno kao deo istog tima. Osim toga, u svom radu saraduju sa mnogim drugim akterima i samim tim spajaju više aktera na jednom mestu, a isto tako rade i van etničkih linija. Iako su širi uticaji programa raznoliki, u Proceni je nastojano da se istraže dva aspekta tog pitanja: međuetnička saradnja u multietničkim sredinama i uticaj ATBZ-a na odnose između meštana i KPS-a. Pošto ta pitanja obavezno obuhvataju fokus na individualne stavove, svaka značajnija promena biće vidljiva u dužem vremenskom periodu. Pa ipak, moguće je videti pokazatelje povećane saradnje i međusobno korisnih odnosa koji su proizašli iz programa do sada.

4.1 Međuetnička saradnja

Predmet međuetničkih odnosa je i dalje hitno i osetljivo pitanje, a zajednice na Kosovu i odnos između njih su često u

prvom planu u međunarodnoj diskusiji. Jedno od početnih očekivanja tima programa na početku ovog programa bilo je da će ATBZ obezbediti forum za međuetničku komunikaciju i dijalog.⁹⁰ Bilo je više projekata u kojima su ATBZ izričito nastojali da unaprede te odnose, pa ipak često je stvaran uticaj kao nusproizvod projekata koji su nastojali da postignu diskretnije i dodirljive ciljeve, kao što je čišćenje životne sredine. Zbog svoje važnosti, istraživački tim je samim tim izabrao da se fokus stavi na to pitanje i, bez obzira na izazove u vezi sa preciznim procenjivanjem svake promene u međuetničkim odnosima sa tom sredinom, istraživanje je pokazalo neka pozitivna kretanja.

4.1.1 Glavni problemi i pitanja kojima se bave ATBZ

ATBZ su preduzeli više projekata koji su posebno nastojali da spoje različite zajednice i unaprede njihovu saradnju i odnose. Jedan od najraširenijih i najuspešnijih takvih projekata činila je serija multietničkih omladinskih kampova koje su organizovali ili u kojima su učestvovali ATBZ. Ti kampovi su spojili decu iz različitih zajednica koja su u toku sedmice učestvovala u zajedničkim aktivnostima i radionicama. Na primer, takvi kampovi su održani u planinskom odmaralištu Brezovica/Brezovicë, a organizovali su ih ATBZ iz Obiliq/Obilića i Vushtri/Vučitrna u saradnji sa KPS-om. Kampove su takođe organizovali ATBZ u

⁸⁹ Vidi odeljak 3, 'Uticaji u vezi sa projektom'.

⁹⁰ Bivši zaposleni u programu ATBZ-a, Vushtri/Vučitrna, 28. maj 2008. god.

ATBZ IZ OBILIQ/OBILIĆA JE
ORGANIZOVAO MULTIETNIČKI KAMP U
BREZOVICI/BREZOVICĚ

Dragash/Dragašu, Kamenicë/Kamenici i Rahovec/Orahovcu, a ATBZ u Novobërdë/Novom Brdu, Prizrenu i Shtërpçë/Štrpcu su obezbedili podršku u organizaciji i prikupljanju sredstava za kampove u njihovim opštinama. Osim toga, multietničke omladinske kampove su opštinski organi u Fushë Kosovë/Kosovom Polju organizovali u saradnji sa ATBZ-om i oni su obuhvatili decu iz zajednica kosovskih Albanaca, kosovskih Srba, Aškalija i Roma, a i više omladinaca iz Nemačke. Vrednost spajanja omladine u takav forum je velika: kao i angažovanje na dijalogu, uče da zajedno rade na ostvarivanju svojih ciljeva, nešto što je neophodno za dugoročnu stabilnost Kosova. Zasebno, ali kao dopunjujući rad multietničkih omladinskih kampova ATBZ-a bili su omladinski kampovi „Budućí lideri“ kojima je upravljala škola Kosovske policijske službe⁹¹ u partnerstvu sa timom programa ATBZ-a i ICITAP-om tokom 2004. i 2005. god. Uz učešće mladih ljudi iz zajednica kosovskih Albanaca, kosovskih Srba, kosovskih Bošnjaka, Roma, Aškalija, Egipćana i Turaka, kampovi su učesnicima ponudili mogućnost da steknu veštine za upravljanje konfliktom i za rešavanje problema u multietničkoj sredini. Kampovi su dobro primljeni, uz sledeću izjavu jednog učesnika o njihovoj vrednosti: „Bio sam veoma srećan u svojoj radnoj grupi, učili smo, pričali i zajedno se igrali. Upoznavanje učenika iz drugih etničkih zajednica je bila velika prilika koju nikada pre nismo imali“.⁹²

Još jedan dobar primer međuetničkih projekata postojao je 2005. godine, kada je ATBZ iz Vushtrri/Vučitrna, u saradnji sa međunarodnom nevladinom organizacijom „Women for Women International“ i lokalnom zajednicom, sproveo projekat pod nazivom „Zidovi oko kuća“. Ta inicijativa je nastala iz diskusija o povratku za porodice Aškalija koje su napustile opštinu nakon nasilja u martu 2004. godine, u kojoj su zapaljene 72 aškalijске kuće. Raseljene Aškalije su zahtevale da se, zarad očuvanja kulturne tradicije, izgrade zidovi oko ograđenih kuća u koje će se vratiti. Projekat je obuhvatio 13 porodica i njihove kuće, a primio je čvrstu podršku zajednice kosovskih Albanaca u Vushtrri/Vučitrnu, Skupštine opštine, lokalnih jedinica KPS-a i vlade. Jedan od učesnika je naveo kooperativnu prirodu projekta rekavši: „Uz podršku koju daju meštani, Opština i druge institucije, uvek ćemo biti uspešni“.⁹³ Još jedan od učesnika je zapazio način na koji je projekat uticao na svačiji život u opštini: „Zajednica Aškalija sada živi u potpunoj slobodi u svojim kućama. Imaju slobodu kretanja i mogu posećivati sva mesta koja moraju posećivati.“⁹⁴ Još jedan član ATBZ-a koji je učestvovao u projektu govorio je o načinu na koji mu je potpuna integracija zajednice Aškalija u društvo u Vushtrri/Vučitrnu dala ličnu motivaciju da se uključi u projekat i kako su njegova očekivanja o uspehu zaista ostvarena.⁹⁵ „Glavnu ulogu“ koju je ATBZ imao u inicijativi kao i tekuće

91 Sada Kosovski centar za javnu bezbednost, obrazovanje i razvoj.

92 Kosovski Srbin koji je učestvovao u „Omladinskom kampu 'budućí lideri'“, 2 – 4. jula 2004. god.

93 Članica ATBZ-a, Vushtrri/Vučitrn, 13. septembar 2007. god.

94 Član ATBZ-a, Vushtrri/Vučitrn, 10. avgust 2007. god.

95 Član ATBZ-a, Vushtrri/Vučitrn, 10 avgust 2007. god.

napore u ponovnoj integraciji su dodatno ispitali korisnici projekta koji su rekli da „uz pomoć ATBZ, sva deca u zajednici Aškalija sada idu u školu... Za svaki zahtev, potrebu ili problem, idemo do ATBZ-a.“⁹⁶ Uticaj koji je ATBZ iz Vushtrri/Vučitna u ovom slučaju imao je značajan i pruža osnovu za održivi razvoj međuetničkih odnosa.

Pored toga, ATBZ iz Vushtrri/Vučitna je radio sa partnerima na izgradnji novog puta („Put integracije“) koji povezuje zajednicu Aškalija sa kosovsko-albanskom sredinom u dva glavna grada, povećavajući nivo kontakta i značajno unapređujući odnose između dve zajednice.⁹⁷ Članovi ATBZ-a su takođe uključeni u inicijativi za izgradnju „Mosta integracije“. Taj projekat je nastao iz inicijative Velike Britanije, Odeljenja za međunarodni razvoj i Misije OEBS-a na Kosovu kako bi se omogućio dijalog između lidera kosovskih Albanaca i kosovskih Srba iz Prelluzhe/Priluzja 2004. godine, u kojoj je istaknuta potreba za novim mostom između zajednica – fizičkim i psihičkim. ATBZ je prikupio potpise 250 predstavnika iz zajednice, opštine, KZK-a i KFOR-a, kako bi se podržala obnova mosta preko reke Sitnice kojim bi se povezale zajednice kosovskih Albanaca i kosovskih Srba. Oni se sada pripremaju da prodiskutuju o tom pitanju sa liderima zajednice kosovskih Srba. To je odličan primer toga kako je ATBZ postao deo inicijative i preduzeo proaktivne korake ka njenom razvoju, sa ciljem da se unapredi

nivo komunikacije i interakcije/pomirenja između različitih zajednica.

Drugi primeri projekata sa međuetničkim uticajem obuhvataju projekat pod nazivom „Vešte ruke“, koji je pokrenuo ATBZ u Lipjan/Lipljanu 2006. god. Taj projekat su zajedno osmislile kosovske Albanke, kosovske Srkinje i Aškalijke da bi naučile veštine koje bi im pomogle u zapošljavanju i kako bi se angažovale u međuetničkom dijalogu.⁹⁸ Potez ATBZ-a iz Kamenicë/Kamenice da se uklone barijere koje su odvajale zajednice kosovskih Albanaca i kosovskih Srba u gradu Kamenicë/Kamenici, a koje je postavio američki KFOR zbog osećanja nesigurnosti među kosovsko-srpskim meštanima, je takođe imao pozitivan uticaj na međuetničke odnose. Lokalni ATBZ je 2006. god. predložio da se barijere uklone zbog ometanja saobraćaja. Iako su i KFOR i zajednica kosovskih Srba prvobitno odbili da to urade iz bezbednosnih razloga, postignut je dogovor nakon iscrpnih razgovora između opštinskih predstavnika, ATBZ-a i lidera kosovskih Srba u gradu. Da bi se ublažila zabrinutost za bezbednost, opštinsko rukovodstvo je pristalo da ugradi dodatno ulično osvetljenje, postavi saobraćajne znakove i trotoare u gradu,⁹⁹ a uz finansijsku i praktičnu pomoć nekoliko desetina meštana, i uz saradnju KPS-a, barijere su uklonjene. Barijere više ne postoje a članovi ATBZ-a kažu da je zahvaljujući tome sloboda

96 Aškalija i korisnik projekta ATBZ-a, Vushtrri/Vučitn, 14. avgust 2007. god.

97 Kosovski Albanac, opštinski predstavnik/član ATBZ (Vushtrri/Vučitn), 28. maj 2008. god.

98 ATBZ je to pripremio u saradnji sa KPS-om, lokalnom srednjom školom (Adem Gllavica). Dobili su finansije od norveške nevladine organizacije „Norges Vell“.

99 Kosovski Srbin, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007. god.

UČESNICI MULTIETNIČKOG FUDBALSKOG
TURNIRA U ISTOG/ISTOKU

kretanja unapređena kao i međuetnička komunikacija.¹⁰⁰

Umetnost i sport su ATBZ takođe često koristili kao način da se unaprede međuetnički odnosi. U Kamenicë/Kamenici, na primer, lokalni ATBZ i kontingent KFOR-a su organizovali fudbalsko nadmetanje za sve zajednice.¹⁰¹ Održani su slični multietnički događaji u Štrpcu/Shterpcë i Istog/Istoku, na kojima su učestvovali kosovski Albanci, kosovski Srbi, kosovski Bošnjaci, Romi i Aškalije. ATBZ iz Rahovec/Orahovca je primenio projekat u partnerstvu sa lokalnim vlasnikom bazena u kome je dovedeno 100 meštana iz svih zajednica da zajedno plivaju mesec dana bez naplate. Zahvaljujući toj inicijativi, ljudi iz svih zajednica su stekli prijatelje, a ATBZ, stoga, želi da ponovi projekat na godišnjoj osnovi.¹⁰² Umetničko nadmetanje, sa temom „međuetnička tolerancija“, je održano u Fushë Kosovë/Kosovom Polju. Učenici iz svih zajednica su učestvovali u „prikazu svoje vizije po kojoj svi zajedno mogu živeti na Kosovu“.¹⁰³

Može se takođe videti da su projekti sa drugačijim, ostvarljivijim ciljevima, kao što je unapređenje standarda životne sredine, imali pozitivan uticaj na međuetničke odnose. Na primer, projekti redovnog čišćenja u Istog/Istoku, koji se sprovode

u saradnji sa nekoliko različitih aktera,¹⁰⁴ doveli su do povećane saradnje između različitih zajednica, kao što su kosovski Albanci, kosovski Srbi i Aškalije.¹⁰⁵ Kako je detaljnije opisano u odeljku 3.2.1, ATBZ iz Fushë Kosovë/Kosova Polja je takođe sproveo projekat koji je imao za cilj unapređenje naselja u kome živi zajednica Aškalija. Taj projekat je sproveden u partnerstvu sa lokalnom zajednicom Aškalija, Skupštinom opštine i međunarodnom nevladinom organizacijom.¹⁰⁶

Interaktivni pristup koji su preduzeli ATBZ u odgovoru na međuetničke odnose podvlači opštinski predstavnik u Klinë/Klini, koji naglašava da je „spremnost da se saslušaju ljudi i da im se pomogne sa problemima“ bila jedan od najvećih uspeha programa“.¹⁰⁷ Uspeh koji su ATBZ imali u odnosu na međuetničku komunikaciju i saradnju je samim tim pozitivan i trebalo bi da se i dalje fokusiraju na tu oblast kako bi se dao održivi doprinos odnosima između mnogih različitih etničkih zajednica na Kosovu.

- „Zahvaljujući programu ATBZ-a, unapređena su mnoga pitanja. Na primer, unapređena je bezbednost, međuetnički odnosi i partnerstvo između javnosti i opštine, kao i drugih institucija.“ – Kosovski

100 Član ATBZ-a, Kamenicë/Kamenica, 20. maj 2008.

101 Kosovski Albanac, član ATBZ, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.

102 Član ATBZ-a, Rahovec/Orahovac, 18. septembar 2007.

103 Kosovska Albanka, pripadnica KPS-a, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007.

104 Za više informacija o ovom projektu, vidi odeljak 3.2.1.

105 Kosovski Albanac, Istog/Istok, 20. septembar 2007. god.

106 Kosovski Albanac, predstavnik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007. god.

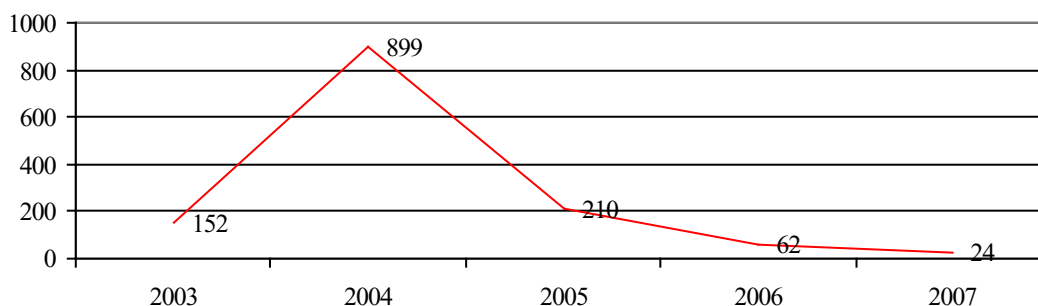
107 Potpredsednik Skupštine opštine Klinë/Klina, 10. septembar 2007. god.

Bošnjak, potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. jun 2007. god.

- „Uticaj ATBZ-a je veliki. Oni stoje iza mnogih velikih promena.” – Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007. god.
- „Uloga ATBZ u unapređenju međuetničkih odnosa i bezbednosti u Fushë Kosovë/ Kosovom Polju je ogromna... Zahvaljujući ATBZ-u ljudi sada rade zajedno.” – Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007. god.

kod kosovskih Srba dostiže 56,9%.¹⁰⁸

Međutim, istraživanje pokrenuto 2007. god. pokazuje da veliki deo kosovskog stanovništva smatra da su međuetnički odnosi unapređeni. Takvo mišljenje je u oktobru 2007. god. imalo 74% kosovskih Albanaca, 35% kosovskih Srba i 80% drugih zajednica, iako ta statistika pokazuje malo opadanje u poređenju sa junom 2007. god.¹⁰⁹ Tu pozitivnu percepciju koja je u porastu potkrepljuje službena statistika KPS, koja pokazuje da su zabeleženi zločini ili incidenti potencijalno „etnički” motivisani postojano opadali u protekle tri godine do samo 24 incidenta u 2007. god.

4.1.2 Sagledavanje međuetničkih odnosa unutar zajednice

Nedavno i iscrpno istraživanje različitih organizacija pokazuje da međuetnički odnosi i dalje predstavljaju zabrinutost kosovskog stanovništva. U anketi sprovedenoj 2007. god. 12% ispitanika smatra da su loši međuetnički odnosi jedan od najvećih bezbednosnih i sigurnosnih problema, iako taj procenat

Dijagram 11: Broj krivičnih incidenata okarakterisanih kao potencijalno etnički motivisani

(Izvor: Službeni podaci KPS-a)

108 FIQ i Saferworld, Bezbednost ljudi na Kosovu: Anкета o stavovima (maj 2006. godine), str. 20. Može se naći na: http://www.saferworld.org.uk/images/pubdocs/Human_Security_in_Kosovo_English.pdf

109 Gde je 92%, 90% i 95% iz svake grupe imalo to mišljenje. Vidi UNDP Kosovo, Izveštaj ranog upozorenja na Kosovu br. 18, (oktobar 2007), str. 35. Može se naći na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/EWR_eng.pdf

Opštine ATBZ koje vredi pomenuti jer u njima nisu postojali takvi incidenti u 2007. god. su Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Kačanik/Kaçanik, Lipjan/Lipljan, Novobërdë/Novo Brdo, Obiliq/Obilić, Prizren, Rahovec/Orahovac i Viti/Vitina.

Istraživanje koje je izvršio UNDP Kosovo pokazuje da je došlo do smanjenja u broju kosovskih Srba koji su spremni da žive ili rade sa pripadnicima drugih zajednica, gde su samo 30% iz te grupe rekli oktobra 2007. god. da bi bili spremni da žive u istom gradu sa kosovskim Albancima. Odgovarajuća statistika za kosovsko-albanske ispitanike iznosi 40%.¹¹⁰ Međutim, veliki broj kosovskih Albanaca koji su učestvovali u ovoj Proceni u većini slučajeva rekao je da bi posetili kosovske Srbe u vreme istraživanja za razliku od 2002. god. Kosovski Srbi koji su učestvovali naveli su sličan pristup u pogledu susretanja sa kosovskim Albancima. Trebalo bi imati u vidu da ispitanici kosovski Albanci i kosovski Srbi za potrebe ovog istraživanja žive u zajednicama gde su ATBZ bili aktivni, zbog čega ovi zaključci ukazuju na to da je angažovanje na programu ATBZ-a imalo pozitivan uticaj na gledanje koje pripadnici zajednice imaju na međuetničke odnose.

Sukob na Kosovu je, po mišljenjima velikog broja ispitanika, odgovoran

¹¹⁰ UNDP Kosovo, Izveštaj ranog upozorenja na Kosovo br. 18 (oktobar 2007), str. 36. Može se naći na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/EWR_eng.pdf

za mnoge teške odnose koji postoje na Kosovu. Kako je jedan ispitanik kosovski Bošnjak rekao: „Nije lako popiti kafu sa osobom iz druge zajednice ako ste izgubili nekoga iz porodice za vreme rata.“¹¹¹ Još jedan ispitanik, Aškalija, je rekao da je u prošlosti bio „problem“ sastati se sa pripadnikom zajednice kosovskih Albanaca zbog velikog broja ljudi iz njegovog sela koji su i dalje nestala lica kao i teških odnosa koji postoje u vezi sa tim.¹¹² Neki članovi ATBZ-a su takođe konstatovali da iako se na pojedinačnom nivou međuetnička komunikacija, posebno između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba može ostvariti, ponekad se odnosi mogu ispolitizovati što formalniji dijalog čini teškim.¹¹³ U tom pogledu, postoji zabrinutost da politički procesi i retorika mogu kočiti nivo uspeha koji se postiže u toj oblasti.¹¹⁴ Međutim, ako ATBZ nastave da omogućavaju međuetničku komunikaciju, onda oni mogu izgraditi lične odnose koji će možda nekada moći da prevaziđu politiku.

Međutim, ispitanici su podvukli neke opštine zbog njihovog posebnog pozitivnog nivoa međuetničke saradnje. Na primer, odnos između kosovskih Albanaca i velike zajednice Goranaca/Bošnjaka u Dragash/ Dragašu je dobro poznat zbog svog visokog

¹¹¹ Kosovski Bošnjak, potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. jun 2007. god.

¹¹² Aškalija, potpredsednik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007. god.

¹¹³ Kosovski Albanac, opštinski predstavnik/član ATBZ-a (Istog/Istok), Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

¹¹⁴ Bivši zaposleni na programu ATBZ, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008. god.

nivoa međuetničke saradnje. Potpredsednik Skupštine opštine je konstatovao nivo do kog su zajednice u interakciji i do kog saraduju, i podvukao je relativno visoku učestalost mešovutih brakova.¹¹⁵ Taj stav potkrepljuje i statistika KPS-a koja pokazuje da „etnički motivisani incidenti“ izostaju u toj opštini u 2007. god. i da je postojao samo jedan takav u 2005. i jedan u 2006. god.¹¹⁶

Fushë Kosovë/Kosovo Polje je takođe podvučeno kao opština gde su međuetnički odnosi pozitivni, integrisana zajednica gde se „sve može rešiti“.¹¹⁷ Tu, zajednice kosovskih Albanaca i kosovskih Srba rade u partnerstvu protiv kriminala i u poslovanju,¹¹⁸ a etnički motivisani incidenti su opali. Iako je prijavljeno pet „moguće etnički motivisanih incidenata“ 2005. godine, taj broj je opao na dva u 2006. god. i na nulu u 2007. god. Isto se može reći i za Gjakovë/Đakovicu: broj takvih incidenata je opao sa 17 u 2005. na 0 u 2006. i 2007. god. Jedan od ispitanika u Gjakovë/Đakovici je takođe konstatovao veću pozitivnost u odnosima između kosovskih Albanaca i Aškalija i pomenuo je interakciju kosovskih Albanaca sa zajednicom kosovskih Srba: „Mislim da su odnosi sada bolji, zajedno radimo za bolju budućnost.“¹¹⁹

115 Kosovski Bošnjak, potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. jun 2007. god.

116 Službena statistika KPS.

117 Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007. god.

118 Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007. god.

119 Kosovski Albanac, Gjakovë/Đakovica, 10. septembar 2007. god.

4.1.3 Uključenje u projekte sa međuetničkim društvenim elementom

Uključenje u projekte sa međuetničkim društvenim uticajem bilo je odlično. Već se pokazalo da su razne zajednice saradivale, na primer, u projektima za zaštitu životne sredine,¹²⁰ a isto tako postojala je dobra uključenost pojedinaca u inicijative koje su konkretno imale za cilj ostvarivanje boljih komunikacija između raznih zajednica (vidi napred). Volja građana da budu uključeni, koju je pratilo nekoliko inicijativa ATBZ-a kao što su projekat 'Most integracije' u Vushtrri/Vučitrnu i ukljanjanje barijera u Kamenicë/Kamenici, pokazuje stvarnu sklonost ka međuetničkom dijalogu. Dakle, ovakvo uključenje treba da se neguje i razvija.

4.1.4 Uključenje mladih ljudi i uticaj na njih

Izuzetno je važno da mladi ljudi budu uključeni u međuetničke komunikacije, imajući u vidu da je skoro polovina stanovnika Kosova mlađa od 25 godina.¹²¹ Kao što je jedan predstavnik NVO izjavio, često su upravo „deca ta [koja] prva shvate da mora postojati dobra saradnja sa drugim zajednicama.“¹²² Pošto su mladi Kosova njegova budućnost, moraju se razvijati pozitivni odnosi između dece

120 Vidi član 3.2.

121 Vidi UNDP Kosovo, Mladi: Nova generacija za novo Kosovo (Izveštaj o ljudskom razvoju 2006) (2006). Može se naći na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/hdr_eng.pdf

122 Kosovska Srkinja, predstavnik NVO iz (Kamenicë/Kamenice), Vushtrri/Vučitrnu, 28. maj 2008.

DECA IZ FUSHË KOSOVË/KOSOVOG POLJA
UČESTVUJU U MULTIETNIČKOJ INICIJATIVI
'TOLERANCIJA I KOEGZISTENCIJA'

raznih zajednica. Ohrabruje to što su neke aktivnosti ATBZ-a bile neposredno usmerene na olakšavanje interakcija između dece raznih zajednica, kao što su 'multietnički omladinski kampovi, o čemu je detaljnije pisano u delu 4.1.1. Ostali projekti sa mogućim međuetničkim uticajem, kao što su projekti o bezbednosti saobraćaja, takođe su bili usmereni na mlade ljude. Iako će uticaj koji je verovatno ostvaren postati očigledniji tek dugoročno (na primer, veća saradnja između budućih punoletnih generacija), mladi učesnici u projektima ATBZ-a srdačno su pozdravili veće kontakte sa decom iz drugih etničkih grupa. Na primer, jedan učenik je govorio o svom uključenju u razne inicijative u sportu i bezbednosti saobraćaja koje su organizovali ATBZ i KPS u Štrpcu/Shterpcë, u kojima su učestvovala i deca kosovskih Albanaca i deca kosovskih Srba. On je izjavio da iako nije imao kontakt sa učesnicima kosovskim Srbima, to je bilo samo zbog jezičkih barijera; a inače on „ne bi imao nikakvih problema da govori sa njima.“¹²³

Dalje, multietnički turnir u fudbalu organizovan je u Dragash/Dragašu. ATBZ iz Fushë Kosovë/Kosova Polja u saradnji sa Odeljenjem za međunarodni razvoj Velike Britanije, KPS-om i Misijom OEBS-a na Kosovu organizovali su takmičenje za najbolji poster o 'Toleranciji i koegzistenciji' u lokalnoj osnovnoj školi. U takmičenje su bila uključena deca

kosovskih Albanaca, kosovskih Srba i Aškalija, i ono je poslužilo da se naglasi potreba za dobrim odnosima između raznih zajednica.

Deca kosovskih Albanaca, kosovskih Srba i Roma u jednoj multietničkoj školi u Rahovec/Orahovcu učestvovala su u razmeni učenika sa drugim školama, a učestvovala su i u zajedničkim programima i aktivnostima, kao što su izgradnja ograda oko škola. ATBZ ima važnu ulogu u ovome smislu, time što olakšava kontakte i obezbeđuje druge vrste podrške.¹²⁴ Izuzetno je važno da ATBZ nastavi da radi sa školama i da traži načine da se razvije partnerstvo između dece različitog porekla, naročito u svetlu istraživanja iz 2006. g. koje pokazuje da 25% mladih kosovskih Srba odbija pomisao da uspostavi prijateljstvo sa kosovskim Albancima, a da se 62% mladih kosovskih Albanaca protivi uspostavljanju prijateljstva sa kosovskim Srbima.¹²⁵ Puna integracija svih zajednica je neophodna kako za razvoj tako i za stabilnost, i to je nešto na čemu ATBZ treba svesrdno da nastavi da radi, uključujući u svoj rad i omladinu Kosova.

4.1.5 Partnerstvo i rešavanje problema

Kao što je pokazano u ovom delu, ATBZ su radili ne samo u partnerstvu sa

¹²³ Kosovski Albanac, učenik osnovne škole, Štrpce/Shterpcë, 12. jun 2007.

¹²⁴ Kosovski Srbin, direktor škole, Rahovec/Orahovac, 18. septembar 2007.

¹²⁵ UNDP Kosovo, Mladi: Nova generacija za novo Kosovo (2006), str. 25. Dostupno na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/hdr_eng.pdf

lokalnim stanovnicima, već i sa raznim institucijama, naročito sa skupštinama opština i KPS-om, sa ciljem da povežu zajednice i da se poveća nivo bezbednosti, sigurnosti, saradnja i partnerstvo. Pored ovih svakodnevnih primera saradnje na poboljšanju međuetničkih odnosa u kosovskim opštinama, takođe je bilo prilika kada su glavni akteri nastojali da poprave uzajamne odnose na sopstvenu inicijativu. Na primer, Jedinica KPS-a iz Kamenicë/Kamenice pokrenula je otvaranje 'multietničke pijace' u 2000. godini, i uprkos tome što je u početku mali broj verovao da će ovo biti uspešna priča,¹²⁶ pijaca sada funkcioniše dobro, sa uslovima koji su generalno dobri za trgovinu.¹²⁷ Dalje, Kosovski zaštitni korpus (KZK) je otvorio kancelariju u blizini kvarta Aškalija u Vushtrri/Vučitrnu posle nereda koji su izbili marta 2004.¹²⁸ Jedinica KPS u Klinë/Klini organizovala je svakodnevne posete selima koja su nastanjena kosovskim Srbima sa ciljem da im obezbedi bilo koju pomoć koja im je potrebna,¹²⁹ i uspostavila dobru saradnju između opštinskog rukovodstva u Fushë Kosovë/Kosovom Polju, tako da je KPS obezbedio znatno veću slobodu kretanja za zajednicu Aškalija.¹³⁰

126 Kosovski Srbin, službenik KPS-a, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.

127 Kosovski Srbin, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.

128 KPS službenik/član ATBZ-a, Vushtrri/Vučitrn, 13. avgust 2007.

129 Kosovski Albanac, službenik KPS-a, Klinë/Klina, 10. septembar 2007.

130 Aškalija, potpredsednik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007.

Osim što je neophodno da se ostvare kratkoročni ciljevi pojedinih projekata, zapaženo je da ovakav saradnički pristup ka rešavanju problema može imati pozitivan uticaj na nivo međuetničkog poverenja i partnerstva, što je neophodni preduslov za ostvarenje dugoročnih poboljšanja u ovoj oblasti.

4.2 Odnosi zajednica i KPS

KPS je ustanovljen 1999. g. i od tada se razvilo u službu sa preko 7000 pripadnika. Pošto je ATBZ „mehanizam koji treba da sprovede filozofiju policije u zajednici”,¹³¹ uključenost KPS-a u ovaj program je velika, tako da u svakom ATBZ-u ima neki policajac, čime se neposredno povećava nivo kontakta između službenika KPS-a i članova zajednice. Obuka koju su pohađali policajci KPS-a koji su uključeni u ATBZ obezbedila im je veštine koje su im potrebne da rade u saradnji sa zajednicom i da sprovedu principe rada policije u zajednici.¹³² Uprkos izazovima povezanim sa tačnom ocenom promena u odnosima između KPS-a i šire javnosti, može se zapaziti da je ova posvećenost integrisanju zajednica i organa za sprovođenje zakona u proces rešavanja problema dovela do izvesnih pozitivnih kretanja. Zato je odnos između službenika KPS-a i zajednica u kojima oni rade stavljen u središte ovog istraživanja.

131 Bivši član tima u programu ATBZ-a, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

132 Bivši član tima u programu ATBZ-a, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

4.2.1 Koncept policije u zajednici

Motivacija iza ideje policije u zajednici, i samog programa ATBZ-a je da se olakšaju saradnički i puni poverenja radni odnosi između službenika KPS-a, opštinskih zvaničnika, i lidera/predstavnik zajednica. Na bazi filozofije „ljudi su policija i policija su ljudi“, policija u zajednici na Kosovu ima za cilj da okupi razne aktere koji će zajedno raditi na rešavanju problema kriminala, bezbednosti, sigurnosti i odgovornosti. Na ovaj način stanovnici su direktno uključeni, i igraju važnu ulogu u rešavanju ovih pitanja u partnerstvu sa lokalnim organima vlasti. Službenik policije u zajednici tako efikasno funkcioniše kao lokalni službenik, i tako predstavlja vezu između zajednice i javnih institucija. Kao filozofska i organizaciona strategija, policija u zajednici igra dragocenu ulogu u mnogim zemljama. Na Kosovu, ona je omogućila da ljudi ponovo steknu poverenje u njihovu policiju, i dala veća ovlašćenja kako članovima zajednice tako i policiji. ATBZ održava svakodnevne veze sa službom policije u zajednici.

Kada su upitani šta služba policije u zajednici znači za njih, ispitani službenici KPS-a su se fokusirali na uspostavljanje poverenja i održivih odnosa sa članovima zajednice, i rad u partnerstvu sa svim akterima Kosova na identifikaciji i rešavanju problema sa kojima se ljudi svakodnevno suočavaju. Na ovaj način, služba policije u zajednici funkcioniše kao „most koji povezuje građane sa svim

institucijama”¹³³; ona stvara okruženje u koje ljudi mogu da „veruju i saraduju sa policijom”¹³⁴ sa ciljem da „zajedno reše njihove probleme”.¹³⁵ Članovi ATBZ-a gledaju na službu policije u zajednici istim očima, naglašavajući da je potrebno da policajci održavaju redovne komunikacije sa građanima, a ne samo kao reakcija na neki zločin. Koristi od „bliskih odnosa”¹³⁶ između KPS-a i zajednice, neku vrstu „otvorenih vrata za rešavanje potreba građana”,¹³⁷ istakli su nekoliko članova ATBZ-a. Jedan član ATBZ i službenik KPS istakao je vrednost odvajanja posebnog vremena za razgovore sa članovima zajednice, čak i onda kada nije moguće da se obezbedi praktična pomoć.¹³⁸ Ovo odražava izvanredan napredak koji je načinjen od 1999, kada je koncept policije u zajednici uveden na Kosovu.¹³⁹

Iako je ovo relativno novi koncept na Kosovu, svi službenici KPS-a koji su učestvovali u ovom istraživanju imali su visok stepen poverenja u mogućnosti pristupa policije u zajednici da poboljša partnerstvo između raznih aktera. Preko tri četvrtine ispitanih službenika KPS-a

133 Kosovski Albanac, službenik KPS-a, Viti/Vitina, 10. maj 2007.

134 Kosovski Albanac, službenik KPS-a, Gjakovë/Đakovica, 10. septembar 2007.

135 Kosovski Srbin, službenik KPS-a, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.

136 Aškalija, član ATBZ (Lipjan/Lipljane), Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

137 Kosovski Albanac, član ATBZ-a (Kamenicë/Kamenica), Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

138 Kosovski Srbin, službenik KPS-a/član ATBZ-a (Štrpce/Shterpcë), Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

139 Kosovski Albanac, službenik KPS/član ATBZ-a (Lipjan/Lipljan), Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

smatralo je da je ovaj filozofski koncept veoma mnogo doprineo smanjenju kriminala i poboljšanju bezbednosti, sigurnosti i života. Zbog toga, ukoliko se želi da se ostvare održivi rezultati, od ključnog je značaja da se u samu srž rada KPS-a ugradi čvrsta, fokusirana i dugoročna posvećenost ka integraciji službe policije u zajednici. Iako je polovina ispitanih komandira KPS stanica i službenika policije u zajednicama smatralo da je posvećenost KPS-a konceptu policije u zajednici bila 'odlična', sa dodatnih 20% koji su izjavili da je bila 'dobra', prilično veliki broj (20%) smatrao je da je nivo posvećenosti ovom pitanju bio 'slab'. Izuzetno je važno uočiti da KPS mora još mnogo toga da uradi da „redefiniše svoju sposobnost u sprovođenju policije u zajednici“¹⁴⁰ i da u potpunosti realizuje praktičnu primenu svoje organizacione strategije. U osnovi, cilj je da se dobije služba u kojoj će se, umesto 'jedinica' policije u zajednici, „svaki član KPS osećati kao deo zajednice“,¹⁴¹ to jest, u kojoj će koncept policije u zajednici biti čvrsto utemeljen u kulturu same službe.

4.2.2 Ključne brige i problemi koje rešavaju ATBZ

KPS je, na svoju inicijativu, sproveo brojne kampanje za odnose sa javnošću širom Kosova.¹⁴² Međutim, ATBZ je sproveo samo

nekoliko projekata koji su isključivo bili namenjeni poboljšanju odnosa između zajednice i KPS-a. ATBZ je mnogo češće inicirao projekte koji su imali za cilj veći nivo bezbednosti u saobraćaju,¹⁴³ poboljšanje standarda životne sredine¹⁴⁴ i razvoj međuetničke saradnje¹⁴⁵ koji su isplanirani i/ili sprovedeni u saradnji sa KPS-om, usled čega su kasnije poboljšani odnosi između zajednice i KPS-a.

Dalje, ATBZ i KPS su radili zajedno na implementaciji projekata koji, između ostalog, imaju za cilj rešavanje pitanja nasilja u porodici, problema sa kojima se suočavaju beskućnici, maloletničke delinkvencije i korišćenja droga u školama, i širenja svesti o minama – a to su sve problemi koji zahtevaju pomoć, ali istovremeno i koriste, široj zajednici. Kao rezultat ovih projekata, koji su neminovno doveli do većeg broja kontakata između KPS-a i stanovnika Kosova, mnogi ispitanici istakli su bolje odnose između KPS-a i građana, što je praćeno većim stepenom saradnje i poverenja. Kao što je istakao jedan predsednik skupštine opštine, zahvaljujući činjenici da ATBZ rade proaktivno u zajednicama, i takvim postupcima zbližavaju KPS i zajednice, „ATBZ su pomogli da se poboljša saradnja između građana i KPS-a i [stepen] poverenja u KPS se poboljšao“.¹⁴⁶ Ovo je

vorna za organizovanje informativnih kampanja. Portparol KPS, 20. maj 2008.

¹⁴³ Vidi deo 3.1.

¹⁴⁴ Vidi deo 3.2.

¹⁴⁵ Vidi deo 4.1.

¹⁴⁶ Kosovski Albanac, predsednik skupštine opštine Viti/Vitina,

¹⁴⁰ Bivši član tima u programu ATBZ-a, Vushtri/Vučitrn, 28. maj 2008.

¹⁴¹ Kosovski Albanac, komandir stanice KPS-a, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007.

¹⁴² Svaki KPS region ima svoju kancelariju koja je odgo-

još više pojačano zajedničkim posetama ATBZ-KPS raznim selima¹⁴⁷ i redovnim sastancima sa zajednicama, na kojima se nastoji da se povećaju svakodnevni kontakti sa službenicima KPS i poverenje u radove koje preduzima KPS, što podstiče na buduću saradnju i partnerstvo.

4.2.3 Mišljenja članova zajednice o KPS-u

Pre 1999, policija na Kosovu je bila poznata da je koristila opresivne mere protiv stanovništva. Saradnja sa policijom na Kosovu zbog toga je dugo smatrana za problematičnu: kao što je izjavio jedan član ATBZ, „ukoliko ste održavali kontakte sa policijom [u prošlosti], zajednica bi mislila da ste izdajnik”.¹⁴⁸ Međutim, kako je KPS postajala sve više uključena u svakodnevni život građana, kako preko jedinica policije u zajednicama tako i preko njihovog uključjenja u ATBZ, počeo je da se pomalja osećaj poverenja u organe reda i zakona, i kod stanovnika se javljao osećaj da je KPS „institucija koja im pomaže i čuva njihovu bezbednost”.¹⁴⁹ Ovo je izraženo u mišljenjima ljudi koji su učestvovali u ovom istraživanju i koji su izjavili da su njihove zajednice postale bezbednije: većina ispitanika (66%) smatrali su da se nivo krivičnih dela u njihovom susedstvu smanjio od sredine 2006. do sredine 2007.

147 Na primer, u Kačanik/Kaçaniku (kosovski Albanac, član ATBZ, Kačanik/Kaçanik, 8. maj 2007) i Dragash/Dragašu (Goranac, član ATBZ, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007).

148 Kosovski Albanac, službenik KPS/član ATBZ (Lipjan/Lipljan), Vushtrri/Vučitrm, 28. maj 2008.

149 Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

Iako zvanična statistika KPS-a pokazuje da je ovo bilo tačno samo u devet od 16 opština koje su bile uključene u program ATBZ-a,¹⁵⁰ (u ostalih sedam opština nivo kriminala se povećao od 2006. do 2007.), potrebno je podsetiti da nivo prijavljenih krivičnih dela ne mora neminovno da odražava realnost, jer se procenat prijavljenih krivičnih dela menja iz godine u godinu. I zaista, sve veće raspoloženje za dijalogom između KPS-a i zajednice verovatno je ohrabrilo ljude da češće prijavljuju krivična dela policiji. Jedan član ATBZ-a i službenik KPS-a istakli su da pojedinci često stupaju u kontakt sa policijom pre nego što se desilo neko krivično delo, a jedan predsednik skupštine opštine smatrao je da samo prisustvo delotvornog tima ATBZ u zajednici može da doprinese da se smanji broj krivičnih dela.¹⁵¹ Iako je teško da se izmeri koliko su uspešni bili ATBZ u njihovim naporima da spreče krivična dela, potrebno je pozdraviti i samo shvatanje o većoj bezbednosti na koje se čini da ukazuje ovo istraživanje.

Osećaj veće bezbednosti koji su opisali ispitanici u okviru ovog istraživanja dopunjuje visok nivo vere i poverenja u KPS. Istraživački tim je ispitao znatan broj ljudi vezano za stepen vere i poverenja koji imaju u KPS, kako generalno, tako i u sferi očuvanja reda i zakona i da se zaštite prava ljudi. Rezultati su bili ohrabrujući; većina

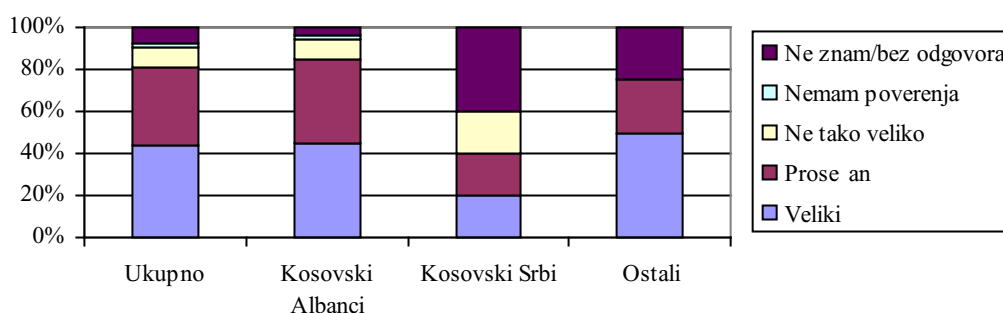
150 Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljane, Prizren, Rahovec/Orahovac, Štrpce/Shterpçë i Viti/Vitina. Službena KPS statistika dobijena marta 2008.

151 Predsednik Skupštine opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007.

ispitanika je izjavila da je imala 'veliko' ili 'prilično veliko' poverenje u KPS. Jedan potpredsednik skupštine opštine istakao je da mu je veća saradnja između KPS-a i opštinskih organa omogućila da stekne veće poverenje u policiju.¹⁵² Rezultati su varirali zavisno od etničke pripadnosti ispitanika, međutim, kod kosovskih Albanaca je postojala veća verovatnoća da će imati veći stepen poverenja u KPS nego kod ispitanika kosovskih Srba.

prilikom ocenjivanja odnosa između zajednice i KPS-a.¹⁵⁴

Dalje, ispitanici su bili optimisti što se tiče kapaciteta KPS-a da održava red i zakon na Kosovu. Pedeset i šest posto (56%) od ukupnog broja ispitanika izjavili su da imaju 'veliko poverenje' u odgovornosti KPS-a u tom smislu, a samo njih 6% je izjavilo da imaju mali stepen poverenja ili da ga uopšte nemaju u KPS. Kada su

Dijagram 12: Kakav je stepen vašeg poverenja u KPS? (Prikazano po etničnosti) (Bazni broj = 64)

Ovi nalazi potvrđeni su drugim istraživanjem, koje pokazuje da postoji veliki stepen poverenja u KPS, mada je taj stepen mnogo ograničeniji kod kosovskih Srba,¹⁵³ koji su bili manje optimistični

upitani o stepenu vere u KPS da zaštiti njihova prava, dati odgovori su bili slični. Većina ispitanih kosovskih Albanaca izjavili su da imaju ili 'veliko' (69%) ili 'prilično veliko' (24%) poverenje u KPS za obavljanje ove funkcije. Samo njih 4% izjavilo je da ima malo poverenje u ovu službu. Ispitani kosovski Srbi takođe su izrazili pozitivno mišljenje, i većina njih je izjavila da ima 'veliko' ili

152 Potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. juni 2007.

153 Vidi, na primer, Saferworld i FIQ, Kosovo na raskršnicima: Mišljenja o konfliktu, pristup pravdi i prilike za mir na Kosovu (decembar 2007), str.11-12. dostupno na: <http://www.saferworld.org.uk/images/pubdocs/SafePlace%20Conflict%20Analysis%20Report%2020071202%20English.pdf>

154 Vidi UNDP Kosovo, Izveštaj ranog upozorenja br. 18 (oktobar 2007), str. 39-40, može se naći na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/EWR_eng.pdf i UNDP Kosovo, Izveštaj ranog upozorenja br. 17 (april-jun 2007), str. 45-46

Dostupno na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/EWR17_eng.pdf

‘prilično veliko’ poverenje u KPS. Ovo je sasvim iznenađujuće jer istraživanja koja su sprovele razne organizacije redovno pokazuju da opštine sa većinskim srpskim stanovništvom daju rezultate koji pokazuju nizak nivo poverenja u KPS.¹⁵⁵ Iako rezultati ovog istraživanja pokazuju povoljniju sliku o poverenju kosovskih Srba u KPS nego u drugim studijama, u istraživanje za ovaj izveštaj bili su uključeni ljudi koji su bili neposredno uključeni ili su bili korisnici, programa ATBZ-a, to jest, pojedinci koji su imali veće kontakte sa KPS-om. Kao takvo, ovakvo optimističko mišljenje moglo bi se smatrati pokazateljem boljih međuetničkih komunikacija, koje su ostvarene preko programa ATBZ-a i učešća KPS-a u projektima.¹⁵⁶

Pozitivni rezultati koji su utvrđeni ovim istraživanjem potkrepljeni su ocenom da je većina ispitanih ljudi smatrala da KPS ili pruža ‘odličan’ (14%) ili ‘dobar’ (64%) nivo usluga građanima Kosova. Samo 2% smatralo je da je nivo usluge ‘loš’, a 13% je smatralo je da je nivo ‘prilično dobar’. Kada su posebno ispitanici vezano za njihovo susedstvo, ispitanici su bili čak još pozitivniji tako da je njih 38% odnosno 47% smatralo da KPS pruža ‘odličan’ ili ‘dobar’ nivo usluga. Ovo je

potkrepljeno istraživanjem koje je sproveo UNDP Kosovo, koje je pokazalo da je nivo zadovoljstva radom KPS-a bio naročito visok kod kosovskih Albanaca, mada znatno manji kod ispitanika kosovskih Srba.¹⁵⁷

Ispitanici su takođe izrazili pozitivna mišljenja u pogledu uloge koju KPS igra u pružanju informacija, tako da je većina ispitanika izjavila da smatraju da je KPS radio svoj posao u ovoj oblasti ili ‘odlično’ (14%) ili ‘dobro’ (64%). Samo 2% smatralo je da je rad KPS-a u ovoj sferi ‘loš’. Ispitanici su takođe smatrali da je KPS bio uspešan u ovoj ulozi na lokalnom nivou, s tim da je 20% odnosno 52% njih smatralo da je pružanje informacija bilo na ‘odličnom’ odnosno ‘dobrom’ nivou. Uloga ATBZ-a u razmeni informacije je istaknuta,¹⁵⁸ a isto tako naglašeno je da se učešće službenika KPS-a na sastancima zajednice smatra kao posebno dragoceno sredstvo za razmenu informacija i partnerstvo na nivou zajednice.¹⁵⁹ Međutim, istaknuto je da je potrebno da postoji redovnija i obimnija razmena informacija o napretku i ishodima krivičnih predmeta.¹⁶⁰ Kao mogući mehanizam za rešavanje ovog pitanja data je sugestija da se pokrene redovna radio emisija ili specijalni televizijski program

155 Na primer, vidi Saferworld i FIQ, Policija na Kosovu (februar 2008), str. 11-15, može se naći na: <http://www.saferworld.org.uk/images/pubdocs/English.pdf>

156 Takođe je bitno istaći da je uzorak ispitanika za ovaj izveštaj bio mali, i da prema tome, rezultati ne mogu biti smatrani reprezentativnim za Kosovo u celini. Međutim, kako je razmotreno u delu 1, namera ovog istraživanja nije da bude reprezentativna ‘javna anketa’.

157 UNDP Kosovo, Izveštaj ranog upozorenja za Kosovo br. 18 (oktobar 2007), str. 39, može se naći na: http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/EWR_eng.pdf

158 Kosovski Albanac, službenik KPS-a, Prizren, 4. septembar 2007.

159 Kosovski Srbin, Štrpce/Shterpçë, 12. jun 2007.

160 Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

koji bi se fokusirao na rad KPS-a.¹⁶¹ Na žalost, mali broj ispitanika izrazio je zabrinutost u pogledu profesionalizma nekih članova KPS-a, čime je dokazano trajno nepoverenje u KPS od strane određenog procenta stanovništva. Jedan ispitanik izrazio je mišljenje da je u malim zajednicama, gde „svako svakog zna“, i policajci se „plaše kriminalaca“, postojala manja verovatnoća da će KPS efikasno funkcionisati.¹⁶² Ovo mišljenje izrazio je i drugi ispitanik koji je izrazio zabrinutost da neki policajci KPS-a ili nisu bili „kvalifikovani ili posvećeni“¹⁶³, a jedan policajac KPS-a je naveo da su neki policajci bili umešani u izvršenje krivičnih dela, čime su „obešćastili“ službu.¹⁶⁴ Bilo da je ovo tačno ili netačno razmišljanje o realnosti, ipak mora se rešiti ovo shvatanje koje i dalje postoji kod nekih pojedinaca da se ne može imati poverenje u KPS. Sadašnje uključenje službenika KPS u aktivnosti ATBZ može ublažiti ovo opažanje, nakon što aktivnosti ATBZ povećaju mogućnost za svakodnevnu interakciju između službenika KPS-a i građana.

4.2.4 Društveno angažovanje u odnosima između KPS i zajednica.

Pošto ATBZ timovi nisu uspeali da

161 Goranac, član ATBZ-a, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007. i potpredsednik Skupštine opštine Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

162 Kosovski Albanac, službenik osnovne škole, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

163 Kosovski Albanac, član ATBZ-a, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.

164 Službenik KPS-a, Leposavić/Leposaviq, 24. maj 2007.

sprovedu bilo koje projekte u cilju poboljšanja odnosa između KPS-a i zajednica, stepen društvenog angažovanja u ovoj oblasti je teško proceniti. Međutim, lako se može uočiti visoki stepen saradnje koji su stanovnici iz 16 opština imali sa KPS-om tokom učešća u različitim ATBZ projektima i o ovoj saradnji će se detaljnije diskutovati u odeljku 3. Predstavnik Skupštine opštine Novobërdë/Novo Brdo prepoznao je potrebu pružanja odgovarajuće podrške KPS-u i svim njegovim aktivnostima i smatra da najveći uspeh policije zavisi od saradnje i podrške koju pružaju zajednice, pošto su „mnogi slučajevi rešeni u saradnji između zajednica i KPS-a“.¹⁶⁵

4.2.5 Učešće i, uticaj na, mlade ljude

Za dugoročni razvoj kooperativnih odnosa između policije i javnosti neophodno je poverenje između omladine na Kosovu i KPS-a i prema tome od velikog su značaja uticaji koji ATBZ timovi mogu imati u bilo kom pogledu. U odeljcima 3.1.4, 3.2.4 i 4.1.4 detaljno je razmotren stepen učešća omladine u projektima koje su sproveli ATBZ timovi i pokazano je da učešće KPS-a u ovim projektima nije doprinelo samo podizanju svesti dece o saobraćaju i životnoj sredini, nego i da takođe usled povećane dostupnosti KPS-a.¹⁶⁶ može doprineti povećanju razumevanja omladine Kosova o ulozi i svrsi KPS-a

165 Srbin sa Kosova, predstavnik Skupštine opštine, Novobërdë/Novo Brdo, 7. jun 2007.

166 Albanac sa Kosova, Predsednik Skupštine opštine, Kačanik/Kaçanik, 8. maj 2007.

PRIPADNIK KPS-A I ČLAN ATBZ TIMA POMAŽU DECI U STVARANJU NJIHOVE VIZIJE O "SAVRŠENOJ ZAJEDNICI" U KAČANIK/KAČANIKU

Na primer, pripadnici KPS-a su često u saradnji sa ATBZ timovima u većem broju opština, u kojima deluju ATBZ timovi, držali predavanja po školama o bezbednosti u saobraćaju, podizanju svesti o drogama, kriminalu i bezbednosti i pružali praktičnu podršku deci i omladini koja su bila angažovana na projektima o životnoj sredini (na primer, u Štrpcu/Shterpcë). U Kačanik/Kačaniku su đaci srednje škole bili učesnici seminara osmišljenog da poboljša veštine za određivanje i rešavanje problema i pripadnici KPS-a su u saradnji sa lokalnim školama i opštinskim vlastima radili na smanjenju i sprečavanju kriminala. Opet u Kačanik/Kačaniku lokalni ATBZ tim je u saradnji sa lokalnim KPS-om preduzeo inicijativu u cilju podizanja svesti o problemima sa kojima se suočavaju deca koja žive na ulicama. Aktivnosti održane tokom kampa za mlade "Budućí lideri" (razmatrano u odeljku 4.1.1. gore) takođe su imale za cilj da ojačaju odnose između KPS-a i omladine. Kao odgovor na nasilne neredne u martu 2004. godine, obezbedili su okruženje u kojem su učesnici mogli da nauče više o radu policije u zajednici kako bi se povećala sigurnost i bezbednost u njihovim zajednicama i bili su uključeni u direktnu interakciju sa pripadnicima KPS-a koji su bili facilitatori grupe.

Dole su navedena neka mišljenja đaka, nastavnika i pripadnika KPS-a koji su bili uključeni u projekte koje su sproveli ATBZ timovi.

- "ATBZ timovi su imali veoma pozitivan uticaj na đake i njihov odnos sa KPS-

om, to je sigurno". Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine, Kačanik/Kačanik, 8. maj 2007.

- "Deca se uopšte ne boje KPS-a. Od samog početka smo ih učili da poštuju i saraduju sa KPS-om, a ne da budu zabrinuti". Kosovski Srbin, zaposlen u školi, Štrpce/Shterpcë, 12. jun 2007.
- "Kada smo posetili policijsku stanicu naučili smo više o javnoj bezbednosti. Sada puno poštujemo i verujemo policiji.". Albanka sa Kosova, đak osnovne škole, Lipjan/Lipljane, 3. maj 2007.
- "Predavanja o [bezbednosti u saobraćaju] koja su održali policijski službenici u zajednici su bila veoma interesantna i postavljena su mnoga pitanja. Predavanje je trajalo dva sata. Policijski službenici u zajednici su bili zadivljeni đacima". Kosovski Albanac, Direktor škole, Novobërdë/Novo Brdo, 7. jun 2007.
- "Zahvaljujući ATBZ timu, školski odbor roditelja sada ima odličnu saradnju sa policijom. Neki mladi ljudi su pohađali obuku u Kosovskom centru za obrazovanje i razvoj službi za javnu bezbednost i sada rade kao članovi ATBZ tima". Pripadnik zajednice Aškalija, muškarac, potpredsednik Skupštine opštine, Fushë Kosovë/ Kosovo Polje, 17. maj 2007.
- "Na početku [predavanja] [deca] nisu bila toliko otvorena prema nama, ali kasnije je bilo sve bolje i bolje. Uočili smo da su imala potpuno drugačije mišljenje o KPS-u.

Nakon toga smo sa njima uz pomoć jedinice "Policija u zajednici" imali veoma dobru saradnju i odnose". Kosovski Albanac, pripadnik KPS-a, Novobërdë/Novo Brdo, 5. jul 2007.

- *"Školske posete KPS-u su stvorile bolju atmosferu između đaka i KPS-a. Međusobna interakcija između KPS-a i đaka pomogla je da se promeni mišljenje koje je vladalo da policija nije ovde da služi građanima". Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.*
- *"Saradnja između KPS-a, ATBZ tima, zajednice i nas je sada mnogo bolja". Kosovski Albanac, Direktor škole, Srednja škola "Kuvendi i Lezhës", 10. maj 2007.*

4.2.6 Partnerstvo i rešavanje problema

Kao što ova procena uticaja pokazuje, partnerstvo između ATBZ timova i drugih aktera, naročito KPS-a, je bila od velikog značaja za uspeh projekata ATBZ. Prisustvo pripadnika KPS-a u svakom ATBZ timu kao i učešće jedinica u većim projektima doprinelo je povećanju svesti o partnerstvu i razumevanju da ljudi mogu da rade "u grupi na istim ciljem".¹⁶⁷ Četrdeset procenata (40%) pripadnika KPS-a koji su ispitani tokom ovog istraživanja, smatra da ATBZ timovi rade "odličan posao" u pogledu pružanja

¹⁶⁷ Kosovski Albanac, službenik u Vladi i član ATBZ tima, Gjakovë/Đakovica, 7. septembar 2007.

pomoći Službi, dok druga trećina smatra da je doprinos "dobar". Većina pripadnika KPS-a je istakla značaj partnerstva između dva entiteta, dok je jedan pripadnik KPS-a naveo da je "teže rešiti problem [bez] partnera".¹⁶⁸ Ovo isto partnerstvo i rezultati njihovog rada su takođe pomogli zajednicama da izgrade poverenje u razne aktere uključujući KPS. Kao što je jedan učesnik rekao "ljudi se osećaju slobodnije da saraduju sa KPS-om ako vide policijske službenike uključene u [projekte ATBZ timova]".¹⁶⁹

U svakoj opštini koja učestvuje u programu, pored učešća pripadnika KPS-a u ATBZ timovima, održavaju se i redovni sastanci između ATBZ timova i KPS-a i ATBZ timova, KPS-a i opštinskih vlasti. Pored razvoja kohezivnog pristupa u rešavanju problema, ovaj zajednički pristup može pomoći daljoj izgradnji poverenja građana u aktere¹⁷⁰ kao i da doprinese podizanju svesti da je napredak ostvaren kroz partnerstvo, a ne da je rezultat rada jednog tela.¹⁷¹ Ovo je važno za veći uticaj ATBZ programa.

Kao što je prikazano u odeljku 2, ATBZ program teži da u brojnim oblastima razvije znanje i veštine članova ATBZ timova, uključujući izgradnju partnerstva, komunikacione veštine, facilitaciju,

¹⁶⁸ Pripadnik KPS-a, Lipjan/Lipljane, 3. maj 2007.

¹⁶⁹ Kosovski Srbin, pripadnik KPS-a/član ATBZ tima, Štrpce/Shterpçë, 12. jun 2007.

¹⁷⁰ Kosovski Albanac, potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

¹⁷¹ Goranac, član ATBZ tima, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

PRIPADNIK KPS-A I ČLANOVI ATBZ TIMOVA
ZAJEDNO RADE NA RAZVOJU VEŠTINA ZA REŠAVANJE
PROBLEMA, KAČANIK/KAČANIK

posredovanje i rešavanje problema. Učešće KPS-a u ovoj obuci i praktična primena stečenih veština pozitivno je uticala na njihove kapacitete da skrenu pažnju na probleme u zajednici i na taj način podstaknu klimu poverenja prema njihovoj ulozi. Ovaj pristup je sumirao komandir stanice KPS koji je rekao da "ukoliko [zajednica] ima neki problem ili je zabrinuta, to prijavljuje nama i onda zajedno pokušavamo da pronađemo način kako to da rešimo. Imamo redovne kontakte sa ATBZ timom i zajedno smo imali uspeha u rešavanju mnogih problema u našoj zajednici".¹⁷²

Zajednički pristup za rešavanje problema je pomenulo nekoliko ispitanika. Neki od njihovih komentara su dole zabeleženi.

- "Kao policijski službenik smatram da nam [ATBZ] program može biti od velike pomoći. Ovaj program mnogo više uključuje zajednicu u rešavanje problema...[i] zaista poboljšava komunikaciju između policije i zajednice. Imamo bolju saradnju tamo gde je uspostavljena dobra komunikacija". Kosovski Srbin, pripadnik KPS-a/član ATBZ tima, Leposavić/Leposaviq, 29. maj 2007.
- "Imali smo slučajeve huliganstva u školama i tuče mladića. U saradnji sa KPS-om razgovarali smo sa [decom] i ovi mladi ljudi su obećali da se ovo više neće ponoviti. U ovome su takođe bili uključeni
- i Odeljenje za obrazovanje, Direktor škole, KFOR i opština". Kosovski Albanac, pripadnik KPS-a, Kamenicë/Kamenica, 5. jun 2007.
- "(Zbog ATBZ timova), odnosi i saradnja sa policijom su bolji, ne samo u Gjakovë/Dakovici nego i na čitavom Kosovu". Kosovski Albanac. Ministar za kulturu, sport i član ATBZ tima, Gjakovë/Dakovica, 7. septembar 2007.
- "Naša saradnja sa KPS-om je više nego dobra. Duž granice i u selima koja su udaljena sve vreme imamo patrole kolima i peške. Pomažemo jedni drugima da rešimo različite situacije kao što su krijumčarenje cigareta preko granice". Predstavnik KFOR-a, Kačanik/Kaçanik, 8. maj 2007.
- "Uspostavili smo partnerstvo sa zajednicom. Daju nam ideje i informacije. Naš rad je sada efikasniji...sada je mnogo lakše sprečiti i reagovati". Pripadnik zajednice Aškalija, pripadnik KPS-a, Kačanik/Kaçanik, 8. maj 2007.
- "Mislim da je svako imao dobro iskustvo tokom međusobnog rada i saradnje. Ispunili smo zahteve građana koji su bili upućeni policiji i sada građani mogu dobiti pomoć kad god im je ona potrebna. KPS je oduvek smatrao [ATBZ tim] partnerom i to je imalo pozitivan uticaj na naš rad". Goranac, član ATBZ tima, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.
- "[Ranije je bio slučaj] da ljudi nisu hteli da pozovu policiju nego bi došli u opštinu.

172 Kosovski Albanac, Komandir stanice KPS, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

Ovo se menja. Ljudima smo rekli da opština nije mesto gde se prijavljuje i šaljemo ih u KPS. ATBZ timovi su skrenuli pažnju na ovaj problem i sprovode obuku o tome kako prijaviti neki slučaj". Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine, Kačanik/Kačanik, 8. maj 2007.

- *"Zahvaljujući ATBZ programu poboljšalo se partnerstvo između opštine, KPS-a i zajednice. Poboljšala se komunikacija i poverenje javnosti u KPS... ATBZ tim je Dragash/Dragaš učinio boljim mestom". Potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.*
- *"ATBZ timovi su pomogli u poboljšanju odnosa između građana i KPS-a. Ako postoji problem ili ako građanima nešto nije jasno, ATBZ tim će organizovati sastanak sa KPS-om i pokušati da pomogne u rešavanju problema". Pripadnik zajednice Aškalija, potpredsednik Skupštine opštine, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, 17. maj 2007.*

Međutim, kao što je to uvek slučaj, moguće je ostvariti mnogo više. Iako je većina ispitanika pozitivno govorila o ulozi KPS u zajednici kao dela ATBZ programa, bilo je i upućenih kritika da KPS može biti od veće pomoći onima koji sprovode projekat pošto je njihova podrška i saradnja (na nivou policajaca i nivou komandira stanice) često od velikog značaja za uspešan ishod pokrenute inicijative.¹⁷³

¹⁷³ Na primer, kosovski Srbin, zaposlen u NVO, Leposavić/Leposaviq, 29. maj 2007.

4.3 Zaključak

Premda poboljšanje međuetničkih odnosa ne može da bude jedina odgovornost ATBZ timova, oni igraju značajnu ulogu u povezivanju različitih zajednica i aktera kako bi zajedno radili u ostvarivanju zajedničkog cilja. Kao što je prikazano ATBZ timovi su, prema tome, sprovedi brojne projekte sa ciljem poboljšanja međuetničkih odnosa u njihovim opštinama i veliki broj tih projekata je osigurao učešće različitih zajednica i na taj način su doprineli poboljšanoj saradnji i partnerstvu. Nije moguće tačno proceniti dugoročni uticaj koji su ATBZ timovi imali u ovom pogledu, ali se iz izjava učesnika i korisnika vidi da se stavovi menjaju kao rezultat njihovog rada. Iako su neredi u martu 2004. godine i proglašenje nezavisnosti od strane Skupštine Kosova 17. februara 2008. godine imali uticaj na proces, evidentan je napredak: razvilo se više partnerstva između zajednica, vlasti i u mnogim opštinama su stvoreni ATBZ timovi i preduzeti koraci u pogledu fizičkog povezivanja različitih zajednica. Iako, bez sumnje, ima prostora za dalji razvoj aktivnosti u cilju povećanja međuetničkog dijaloga, ove mere u neku ruku idu ka postizanju normalizacije kooperativnih i funkcionalnih odnosa između različitih zajednica na Kosovu. Kao takve, treba da se podrže i podstaknu.

Može se uočiti da je KPS kod učesnika ATBZ timova i korisnika projekta učinio značajan napredak u stvaranju pozitivnije

slike o sebi što je rezultat njegovog učešća u ATBZ projektima koji su usredsređeni na životnu sredinu, bezbednost u saobraćaju i druga pitanja o bezbednosti zajednica kao i njegove predanosti u radu u zajednici. Kooperativan pristup KPS-a u rešavanju problema sa kojima se suočavaju građani omogućio je da se stepen kontakta sa stanovnicima poveća i da se razvoj partnerstva koje, ako se pravilno izgradi, može i održati. Međutim, ostaje da se filozofija rada policije u zajednici jedinstveno mora primeniti širom Kosova kako bi se ostvario striktno odozdo na gore pristup u radu policije i povećale prednosti koje prate ovaj proces. Zajednica samo tada može u potpunosti da bude uključena u rad KPS-a i dugotrajan doprinos ATBZ timova u potpunosti može da se iskoristi. Prema tome, postoji nada da će se napredak nastaviti kako bi se izgradilo čak i veće poverenje u rad KPS-a.

4.4 Preporuke

Međuetnički odnosi

- ATBZ timovi treba da nastave da podstiču interakciju i dijalog između različitih zajednica na Kosovu putem izrade i sprovođenja zajedničkih projekata.
- ATBZ timovi treba da nastave da u svojim opštinama identifikuju postojeće prepreke u međuetničkoj komunikaciji i razvijaju mehanizme pomoću kojih će

biti u stanju da te prepreke prevaziđu uključujući korišćenje postojećih Lokalnih odbora za javnu bezbednost (LOJB) i Opštinskih odbora za bezbednost zajednica (OOBZ).

- Uprkos mogućim preprekama u jeziku, ATBZ timovi treba da nastave da rade sa opštinskim vlastima i lokalnim školama kako bi putem zajedničkih praktičnih projekata i školskih projekata "razmene" izgradili partnerstvo između dece i omladine u različitim zajednicama.
- Odnosi između različitih zajednica treba da budu "depolitizovani" u pogledu političke retorike i akcenat treba da bude stavljen na povećanje svakodnevnog kontakta između pojedinaca.
- Opštinske vlasti i Vlada treba da učine veće napore kako bi obezbedili finansijsku i drugu praktičnu podršku ATBZ projektima u cilju poboljšanja odnosa, komunikacije i aktivnosti između različitih zajednica.

Odnosi između zajednica i KPS

- ATBZ timovi treba da nastave da izgrađuju i sklapaju partnerstva sa KPS-om i njihovim opštinama putem predstavnika KPS-a u njihovim timovima, održivog dijaloga i kooperativnog sprovođenja projekata.
- ATBZ timovi treba da nastave da rade sa KPS-om u školama kako bi se obrazovala deca i omladina o radu KPS-a

i kako bi se izgradilo poverenje u njegove aktivnosti.

- ATBZ timovi i KPS treba da nastave da zajedno posećuju oblasti sa većinskim i nevećinskim stanovništvom kako bi se identifikovali problemi đaka i razvili mehanizmi za njihovo rešavanje, kao i da se osigura redovna komunikacija i saradnja sa javnošću.
- Lokalne jedinice KPS-a, ukoliko je neophodno, treba da teže da obezbede pomoć ATBZ projektima.
- KPS treba da pruži adekvatnu podršku i resurse za potpuno i efikasno sprovođenje svoje organizacione strategije za rad u zajednici.
- KPS treba da teži da sa stanovnicima bude uključen u sistematičniju i redovnijiu razmenu informacija.

5. PREDNOSTI, IZAZOVI I NAUČENE LEKCIJE

Prethodna poglavlja su analizirala ATBZ projekte i aktivnosti kako bi se procenio uticaj koji su programi imali na bezbednost, sigurnost i poboljšanje kvaliteta života u zajednicama u kojima rade. Prikazano je da su u mnogim oblastima ostvareni brojni manji ili veći uspesi. Međutim, ATBZ timovi su se suočili sa brojnim izazovima kako u pogledu projekata koje su težili da sprovedu tako i u pogledu institucionalnih i organizacionih aspekata. Ovaj deo prema tome teži da proceni ova druga pitanja koja nisu vezana za projekte kao i prateći uspeh i izazove.

5.1 Prednosti ATBZ programa

Kao što je prikazano u izveštaju, ATBZ program je učinio značajan napredak u pogledu učešća zajednica u brojnim oblastima. Učinjen je vidljiv napredak u pogledu bezbednosti u saobraćaju i životnoj sredini i poboljšanja u odnosima između različitih zajednica kao i između stanovnika i KPS-a. Kao rezultat, povećana je bezbednost i kvalitet života u zajednicama u kojima deluju ATBZ timovi i, u nekim slučajevima, povećana je sloboda kretanja ne-albanskim zajednicama. Nadmašivši dostignuća inicijative za bezbednost zajednica u Sjedinjenim Državama, na čijem

modelu je bio zasnovan¹⁷⁴ ovaj program je takođe imao druge brojne uticaje koji su održivi i dalekosežni.

5.1.1 Povezivanje zajednica i javnih institucija

Kao što je prikazano putem njihovog zajedničkog i pristupa na nivou lokalnih zajednica, ATBZ timovi su bili u mogućnosti da okupe različite aktere i stanovnike kako bi zajedno mogli da prevaziđu probleme koji se tiču bezbednosti. Radeći to, predstavljali su "most", pomagali u stvaranju okruženja u kojima će se predstavnici zajednica osećati prijatno, pri tom izgrađujući, na primer, veće poverenje u policiju. Stanovnici su, u sklopu aktivnosti ATBZ timova, radili sa predstavnicima opština, međunarodnih institucija i bezbednosnih mehanizama kao i sa lokalnim grupama građanskog društva i liderima zajednica. Komunikacija i saradnja se poboljšala i postavljene su osnove za dalji razvoj.

Oni koji su bili uključeni u ATBZ timove, bilo kao učesnici ili korisnici, stalno su isticali uspeh. Kao što je jedan član ATBZ tima i službenik u Vladi rekao: "Iako nisam imao nikakvih očekivanja, [stvoren] je dobar lanac...nadamo se da će se ovo nastaviti." ¹⁷⁵ Komunikacija između stanovnika i aktera, naročito policije,

174 Bivši međunarodni trener i trenutni član ATBZ programa, Vushtrri/Vučitrn, 16. jun 2008.

175 Kosovski Albanac, član ATBZ tima/službenik u Vladi, Gjakovë/Đakovica, 7. septembar 2007.

takođe je doprinela poboljšanoj saradnji.¹⁷⁶ Prisustvo ove povezanosti je, prema tome, radilo na stvaranju lokalnog tela putem kojeg pojedinci mogu izneti svoje probleme, dobiti informacije o pitanjima bezbednosti i sigurnosti i učestvovati u procesu rešavanja problema.

5.1.2 Izgradnja kooperativnih radnih odnosa

Članovi ATBZ timova su tokom svoje obuke i kroz sprovođenje svojih projekata učili kako da izgrade partnerstvo i rade zajedno u timu. Ovako stiču veštine koje su im potrebne da u svojim zajednicama i širom Kosova rade sa različitim akterima kao i jedni sa drugima. U izveštaju se može videti da su svi ATBZ timovi uspešno stvorili kooperativno partnerstvo sa brojnim akterima kako bi sproveli svoje projekte i ostvarili svoje ciljeve naglašavajući da problem zajednice pripada svima i da prema tome ljudi mora da sarađuju kako bi se pronašlo rešenje.¹⁷⁷ Ovo je veliko ostvarenje i nešto što je u "velikoj meri" prevazišlo očekivanja programa i njegovih učesnika.¹⁷⁸ Na početku je postojala sumnja da okupljanje opštinskih vlasti, KPS-a i zajednice na forumu kao što su ATBZ timovi može biti problematično; međutim izazovi koji su se javili uglavnom su se lako prevazišli uz pomoć pojedinaca koji

su "bili spremni da probaju nove stvari, rade zajedno i izgrade novo i ojačaju staro partnerstvo".¹⁷⁹ Ovo su članovi ATBZ timova takođe naglasili i jedan je primetio početnu "prazninu između opštine i zajednice, ali sada svi zajedno sedimo za stolom. Naš rad ima strukturu [i] svi komuniciramo".¹⁸⁰

Predstavnici ATBZ timova takođe redovno u svojim opštinama učestvuju na sastancima Opštinskih odbora za bezbednost zajednica (OOBZ),¹⁸¹ na kojima opštinske vlasti, KPS i drugi lokalni i međunarodni akteri raspravljaju o pitanjima koja se tiču kriminala i bezbednosti. Na ovom forumu se identifikuju problemi i rešenja. ATBZ timovi samim učešćem na ovom forumu pružaju značajan doprinos u procesima opšteg partnerstva i odlukom programskog tima podstaknut je povećan stepen saradnje kako bi se osiguralo da ATBZ timovi imaju najmanje jednog člana koji je takođe stalni član i predstavnik ATBZ-a u OOBZ-u u njihovoj opštini. Dalje, predstavnici ATBZ timova zajedno sa programskim timom učestvuju na sastancima i u aktivnostima kosovske radne grupe "Policija u zajednici", pružajući im mogućnost da na najvišem nivou utiču na politike i procese donošenja odluka.

176 Kosovski Srbin, pripadnik KPS-a/član ATBZ tima, Leposavić/Leposaviq, 9. avgust 2007.

177 Kosovski Albanac, član ATBZ tima/službenik u Vladi, Gjakovë/Đakovica, 7. septembar 2007.

178 Bivši međunarodni trener i trenutni član osoblja ATBZ programa, Vushtrri/Vučitrn, 16. jun 2008.

179 Bivši član osoblja ATBZ programa, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

180 Potpredsednik Skupštine opštine, Klinë/Klina, 10. septembar 2007.

181 Videti UNMIK Uredbu 2005/54 O okviru i vodećim načelima Kosovske policijske službe, 20. decembar 2005. Dostupno na:

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2005regs/RE2005_54.pdf

ČLANOVI ATBZ TIMA, OPŠTINSKI ZVANIČNICI, PRIPADNICI KPS-A, PREDSTAVNICI KFOR-A I OEBS-A KOJI ZAJEDNO RADE U KAMENICĚ/KAMENICI

Neki ATBZ timovi ne sarađuju samo sa drugim ATBZ timovima nego su takođe uključeni i u lokalne inicijative. Na primer, ATBZ tim iz Dragash/Dragaša je vodio sastanke sa zajednicama u Albaniji da bi se skrenula pažnja na probleme u opštini, a koji su se odnosili na transnacionalne kriminalne aktivnosti. Sastanci su na direktan način omogućili Skupštini opštine da preduzme pozitivne korake ka smanjenju nivoa kriminala i na taj način spreči one koji na Kosovo dolaze u te svrhe.¹⁸²

5.1.3 ATBZ programi obuke i facilitacija

Kao što je prikazano u odeljku 2.1, svaki član ATBZ tima učestvuje u programu intenzivne obuke u cilju sticanja neophodnih veština za izvršavanje zadataka. Učesnici su pozitivno prihvatili obuku 'pod uslovom' da ispuni svoje ciljeve i uspešno ih pripremi za ulogu kako bi sa "entuzijazmom i verom mogli da promene nešto".¹⁸³ Lekcije iz svakog kruga obuke se takođe stalno primenjuju kako bi se osiguralo da je svaka nova obuka ATBZ timova u mogućnosti da iskoristi iskustva prethodnih. Pored toga, oni koji su pohađali kurs za obuku instruktora napomenuli su da dodatne veštine koje su stekli nisu bile korisne samo u pogledu rada ATBZ timova, naročito kada od opštinskih rukovodioca traže podršku za projekat, nego i u svakodnevnoj komunikaciji sa porodicom, kolegama i meštanima.

¹⁸² Bošnjak sa Kosova, Potpredsednik Skupštine opštine, Dragash//Dragaš, 14. jun 2007.

¹⁸³ Kosovski Srbin, član ATBZ tima, Leposavić/Leposaviq, 9. avgust 2007.

Obuka za sticanje veština rešavanja problema je jedan od aspekata programa koji se posebno pokazao kao uspešan. Učesnici ATBZ timova su naglasili značaj ove obuke i istakli da stiču veštine koje im ne pomažu samo da odrede rešenja za praktične probleme u pogledu kriminala i bezbednosti u njihovim zajednicama nego i da prepoznaju potencijalne krizne situacije i informišu javnost o važnim pitanjima.¹⁸⁴ Članovi ATBZ timova su takođe napomenuli da su tokom svakodnevnog života i rada bili u mogućnosti da uspešno primene veštine rešavanja problema demonstrirajući na taj način uspešnu praktičnu primenu veština koje su stečene tokom programa obuke. Ovo ukazuje na širi trend: tendenciju učesnika ATBZ timova da razmenjuje svoja iskustva sa prijateljima i porodicom šireći uticaje i iskustva programa na one koji direktno nisu uključeni.

Za dalji uspeh programa obuke važno je da se nastavi razvoj lokalnih kapaciteta. Iz ovih razloga programski tim aktivno teži da primeni ovo načelo. Obukom ATBZ timova od 2007. godine u potpunosti rukovode postojeći članovi ATBZ timova koji su završili ATBZ kurs obuke za instruktore. Prva četiri "kruga" obuke ATBZ timova u 2003, 2004. i 2005. godini primarno su zavisila od iskustva i stručnosti međunarodnih trenera iz Sjedinjenih Država. Međutim, sada najdragocenija stručnost dolazi od članova i trenera u ATBZ timovima. Oni koji su završili kurs

¹⁸⁴ Kosovski Albanac, predsednik Skupštine opštine, Viti/Vitina, 10. maj 2007.

INSTRUKTOR, KOJI JE ZAVRŠIO ATBZ KURS OBuke
ZA INSTRUKTORE, VODI GRUPNI RAD TOKOM
ATBZ KURSA.

obuke za instruktore izrazili su svoje zadovoljstvo i jedan od njih je rekao: “Ne verujem da mi bilo šta drugo pomoglo više od ovog kursa, čak ni univerzitetska diploma”,¹⁸⁵ i da u ovom pogledu osigurava održivu primenu veština i znanja. Članovi ATBZ programskog tima su stoga ukazali da bi, ukoliko stvari treba da se ponove, bilo preporučljivo da se na samom početku lokalnom osoblju i učesnicima pruži posvećeniji program obuke. Ovo bi, prema tome, od samog početka povećalo lokalne kapacitete i dalo više odgovornosti lokalnom osoblju programa i članovima ATBZ timova i ograničilo potrebu za međunarodnim trenerima.¹⁸⁶

5.2 Izazovi ATBZ programa

ATBZ timovi su se tokom trajanja programa suočili sa brojnim izazovima. Izazovi su se pretežno odnosili na pitanja koja su se ticala strukture i logistike, što je ponekad uticalo na njihovu sposobnost da ispune svoj potencijal.

5.2.1 Finansijska i logistička podrška

Učesnici ATBZ timova su istakli da je nivo finansijske i logističke podrške koju primaju jedan od najznačajnijih izazova sa kojima se suočavaju. Iako je svaki ATBZ tim završio intenzivnu i u potpunosti finansiranu obuku, kroz manje odobrene programe

dobio neku IT opremu, kancelarije i opremu za obuku, nije im pružena finansijska pomoć niti od Misije OEBS-a na Kosovu niti od ICITAP-a. Namera je da budu samoodrživa tela koja poseduju veštine koje su potrebne da od trećih strana dobiju neophodnu podršku.

Članovi programskog tima nastavljaju da blisko saraduju sa gradonačelnicima opština, komandirima stanica KPS, Ministarstvom unutrašnjih poslova i kosovskom radnom grupom “Policija u zajednici” kako bi se osiguralo da u potpunosti razumeju njihovu potrebu da podrže rad ATBZ timova i poboljšale šanse za uspeh širom Kosova. Međutim, članovi ATBZ timova stalno ističu da je ograničena finansijska pomoć najveći izazov s kojim se program i njihov rad suočava. Na primer, iako su opštinske vlasti pružile podršku mnogim ATBZ projektima, nedostatak finansijskih sredstava onemogućava ATBZ timove da sprovedu određene inicijative kao što su projekti za postavljanje oznaka za bezbednost u saobraćaju u Dragash/ Dragašu, Fushë Kosovë/Kosovu Polju i Lipjan/Lipljanu..¹⁸⁷ Drugi učesnici ATBZ timova su izrazili zabrinutost zato što opštinske vlasti ozbiljno ne shvataju njihov rad i pružaju ograničenu podršku,¹⁸⁸ što je uticalo da ne ispune početna očekivanja¹⁸⁹. Ovo predstavlja problem. Jedan član ATBZ

187 Potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007; pripadnik KPS-a/član ATBZ tima, Fushë Kosovë/Kosovo Polje; 20. maj 2008; pripadnik KPS-a/ član ATBZ tima, Lipjan/Lipljane, 20. maj 2008.

188 Bošnjakinja sa Kosova, član ATBZ tima, Obiliq/Obilić, 15. maj 2007.

189 Član ATBZ tima, Prizren, 4. avgust 2007.

185 Kosovski Albanac, član ATBZ tima i instruktor, Vushtri/Vučitrn, 16. jun 2008.

186 Bivši član osoblja ATBZ programa, Vushtri/Vučitrn, 28. maj 2008.

tima je rekao: “[nije problem] dovesti volontere. Jedini problem su resursi”.¹⁹⁰ Iako je očigledno da su ATBZ timovi uspešno sprovedli nekoliko projekta koji su zahtevali malu ili nikakvu finansijsku pomoć i da su od različitih opštinskih, centralnih i međunarodnih aktera (kao i zajednica) tražili finansijsku pomoć, jasno je da postoji jaka potreba da opštinske vlasti iz svojih budžetskih fondova pruže ATBZ timovima održivu i konkretnu pomoć.

Ovo se ne odnosi samo na sprovođenje projekata već i na svakodnevne činjenice. Na primer, radnik NVO-a u Obiliq/Obiliću je rekao da “[ATBZ timovi] nemaju odgovarajuće uslove za rad. [ATBZ tim] nema čak ni kancelarije... niko ne motiviše članove”.¹⁹¹ Članovi ATBZ timova stalno ističu ovaj problem koji je takođe razmatrao i potpredsednik Skupštine opštine koji smatra da je ATBZ timovima potrebno obezbediti telefone i prevoz kako bi efikasno obavljali svoje zadatke..¹⁹² Iako je, na osnovu ove procene i redovnih kontakata između ATBZ timova i članova programskog tima, jasno da su ATBZ timovi motivisani da rade i da redovno vrše uticaj na zajednice u kojima rade, isto je tako očigledno da nedostatak institucionalne podrške potencijalno može dovesti do demotivacije u svakom timu kao i da ograniči njihovu efektivnost. ATBZ timovi

su podstaknuti vrednostima volonterizma i, prema tome, učesnici ne treba da očekuju novčanu nadoknadu, ali s druge strane od učesnika se ne može i ne treba očekivati da koriste svoj novac zarad finansiranja svog učešća. Svakodnevni troškovi koji su vezani za njihov rad, uključujući i one koji nastaju u svrhe putovanja na sastanke,¹⁹³ treba da budu nadoknađeni – po mogućnosti od relevantnih opštinskih vlasti.

Međutim, ATBZ timovi takođe treba da povećaju sopstvene kapacitete kako bi bili u mogućnosti da privuku finansijsku pomoć. Kako se ne bi oslanjali na međunarodnu podršku, potrebno je da identifikuju načine kako da iz drugih izvora proaktivno obezbede donacije ili partnerstva. Izvršno veće ATBZ timova takođe može da razmotri mogućnost da postane telo koje bi bilo sposobno da privuče i obezbedi finansijska sredstva za aktivnosti i događaje ATBZ timova. Sprovođenje sveobuhvatne obuke o prikupljanju finansijskih sredstava bi, prema tome, bio vredan dodatak ATBZ programu obuke kao što bi bila i obuka o pravljenju ponude za projekat, rukovođenju projektima, veštinama koje su takođe neophodne za dobijanje spoljne finansijske pomoći. Ovo bi onda moglo da zameni i proširi ad hoc podršku koju ATBZ timovi trenutno primaju i da ih ‘opremi’ veštinama kojima će moći da osiguraju neophodnu finansijsku pomoć i održivost svojih timova i rada.

¹⁹⁰ Kosovski Srbin, član ATBZ tima, Leposavić/Leposaviq, 24. maj 2007.

¹⁹¹ Albanka sa Kosova, Radnik NVO-a, Obiliq/Obilić, 15. maj 2007.

¹⁹² Bošnjak sa Kosova, potpredsednik Skupštine opštine, Dragash/Dragaš, 14. jun 2007.

¹⁹³ U nekim ATBZ timovima, članovi često nisu u mogućnosti da prisustvuju sastancima zbog nedostatka finansijskih sredstava da sebi obezbede prevoz.

5.2.2 Komunikacija unutar ATBZ timova

Neki članovi ATBZ timova smatraju da se mogu javiti izazovi u pogledu komunikacije ukoliko je mnogo pojedinaca okupljeno da rade zajedno, kao što je to slučaj u ATBZ timovima. Iako na obuci stiču veštine za izgradnju timova i saradnju, ponekad su lične razlike uticale na doprinos koji su ATBZ timovi bili u mogućnosti da daju. Učesnici ATBZ timova su naveli nekoliko primera situacija u kojima je došlo do nesporazuma i neslaganja oko toga koji je najbolji način da se pristupi rešavanju problema. Međutim, ovi učesnici su takođe rekli da su dijalogom i komunikacijom bili u mogućnosti da postignu dogovor i reše bilo koji problem, a da pri tom ne dovedu u opasnost održivost svoga tima.¹⁹⁴ Članovi programskog tima takođe nastavljaju da, u ovom pogledu, blisko sarađuju sa ATBZ timovima, pružajući pomoć i, kada je neophodno, vode timske diskusije kako bi se postigao dogovor.

Neki članovi ATBZ timova su govorili o neuspehu nekih viših članova u timu da efikasno komuniciraju sa ostalim učesnicima. Nedostatak unutrašnje organizacije lako može da uspori efektivno funkcionisanje tima i to se u ovom istraživanju moglo osetiti jer je manji broj ispitanika bio nepripremljen iz razloga što ih njihov član izvršnog veća nije informisao o istraživanju. Iako su kasnije diskusije osigurale da se ovakve "praznine" u

komunikaciji i materijalu više ne dešavaju, ovo pokazuje da su redovna i efikasna komunikacija i sastanci, pored potpune predanosti i uključenosti svakog člana ATBZ tima, takođe veoma bitni. Veliki broj učesnika se žalilo da neki članovi ATBZ timova nisu aktivno učestvovali u radu tima i stoga su predložili da treba da postoji rigorozniji proces "odabira" za one pojedince koji žele da postanu član ATBZ tima. Iako radna obaveza pojedinaca često znači da neće biti u mogućnosti da prisustvuju sastancima, oni koji traže da se pridruže timu treba da pre toga osiguraju da će biti u mogućnosti da posvete vreme koje je neophodno za efikasno ispunjenje zadataka. Povučeni ovim iskustvom, članovi programskog tima sada traže da se tokom obuke razjasne uloge i odgovornosti svakog člana ATBZ tima i osmišljen je jednonedeljni kurs za nove članove ATBZ tima. Namera je da se svim ATBZ timovima pruži mogućnost da regrutuju nove članove unutar svojih timova i kako bi u kasnijim fazama bili u mogućnosti da zamene one koji ne ispunjavaju svoje odgovornosti ili nisu u mogućnosti da pruže doprinos. Do danas je nekoliko ATBZ timova je koristilo ovu metodu kako bi dopunili svoje timove novim članovima koji su motivisani i predani timu i njegovom radu.

5.3 Stečena iskustva i pogled u budućnost

Izvučene su brojne pouke i naučene brojne lekcije iz problema koji su predstavljeni u ovom istraživanju. Naučene lekcije su se već primenile i nastavljaju da se primenjuju kako bi se izbegli ili smanjili

¹⁹⁴ Albanka sa Kosova, član ATBZ programa, 7. avgust 2007.

izazovi i omogućio uspeh. Ne treba da se potceni uticaj koji je ATBZ program imao na bezbednost i poboljšanje kvaliteta života građana Kosova i, iako treba da nastave da se razvijaju, napreduju i prevazilaze postojeće prepreke, treba da se uspostave širom Kosova. Pored očiglednog uticaja koji su ATBZ timovi imali na konkretne ciljeve, kao što su bezbednost u saobraćaju i životnoj sredini, na manje konkretna pitanja kao što su međuetnički odnosi i odnosi između policije i zajednica, program je takođe radio na razvoju veština koje svaki član ATBZ tima poseduje pružajući mogućnost svakom pojedincu da prenese svoje znanje na druge i proširi uticaj programa.

Kao što je prikazano u ovoj Proceni, tim ATBZ je stalno težio da identifikuju načine kako da poboljša program i sproveo je nove elemente i aktivnosti kako bi to omogućio. Stalnim razvojem programa obuke koji će ispuniti potrebe individualnih zajednica, tim je bio u mogućnosti da prilagodi i osmisli veštine i znanje potrebno da se odrede najbolje mogućnosti za uspeh. Dalje, tim je razvio nove mehanizme za podsticanje saradnje i komunikacije unutar i između ATBZ timova i mehanizme za osiguravanje održive obuke i veština. Međutim, učestaliji i/ili strukturiraniji sastanci između ATBZ timova i programskog tima bi predstavljali koristan alat za blagovremeno rešavanje izuzetnih izazova i povećanje uspeha kao i osiguravanje da je motivacija i predanost svih članova tima na najvišem nivou.

Kako bi se u potpunosti prepoznala ostvarenja ATBZ timova, a izazovi uspešno prevazišli, potrebno je sprovesti odgovarajući sistem za nadgledanje i procenu. Iako programski tim vodi računa o informacijama koje su vezane za aktivnosti ATBZ timova, jedini uspostavljen proaktivni mehanizam za nadgledanje je izveštavanje ATBZ timova Izvršnom odboru tokom tromesečnih sastanaka. Ostali vidovi nadgledanja su na ad hoc osnovi i ovo i dalje ostaje jedan od glavnih izazova sa kojim se suočava program. Ovo je prouzrokovalo poteškoće u pogledu dobijanja sveobuhvatnih i ažuriranih informacija o ATBZ projektima i aktivnostima kao i u tačnom analiziranju bilo kojih većih izazova i problema. Stoga je predloženo da ATBZ timovi redovno dostavljaju detaljne ažurirane informacije o projektima i aktivnostima koje će se moći onda razmotriti, proceniti i sprovesti u delo. Ovo obezbeđuje efektivniju osnovu za trenutne i buduće procene programa i njegovog uticaja kao i za sveobuhvatniju razmenu informacija. Predloženo je da takvim sistemom za nadgledanje rukovodi Izvršni odbor u koji će uvid imati programski tim ATBZ što će pružiti mogućnost za lokalnu održivost, a ne da bude vezan za postojanje spoljnih (međunarodnih) tela. Premda je o ovom diskutovala radna grupa Izvršnog odbora, predložena je jaka predanost kako bi se ovo realizovalo. Samo tada ATBZ timovi javno mogu predstaviti svoje napore i uspeh: iako je putem obuke za rad sa medijima i inicijativa podizanja svesti javnosti došlo do napretka u ovom pogledu ipak još dosta toga treba da se uradi.

Postoji potreba za što većim angažovanjem omladine i žena u ATBZ timovima. Iako ATBZ timovi imaju predstavnike omladine i pripadnice ženskog pola, veoma je važno da su više uključeni kako u samom ATBZ timu tako i u projektima koje oni sprovode. Kao što je jedan član ATBZ tima rekao, mladi ljudi timu donose „energiju i dinamičnost”,¹⁹⁵ i doprinos koji mogu da pruže je velik. Članovi programskog tima su takođe naglasili; iako je angažovanost mladih ljudi bila namera od samog početka, postoji potreba da se poveća nivo njihovog angažovanja bilo putem njihovog učešća u redovnim ATBZ timovima ili kroz stvaranje ATBZ timova koje će činiti samo mladi.¹⁹⁶ Učešće pripadnica ženskog tima takođe zahteva veći razvoj, iako njihovo uključanje može biti olakšano onda kada se stvore jaki odnosi sa liderima zajednica pripadnika muškog pola.¹⁹⁷ Razvoj kursa obuke za nove članove ATBZ timova takođe je pružio odličnu mogućnost da mladi i žene budu uključeni u kasnijim fazama razvoja ATBZ i takvi kursevi su u nekoliko prilika održani.

Na kraju, pitanje koje se po svojoj prirodi stalno javlja, a treba da se reši, odnosi se na „status“ ATBZ timova. Veliki broj predstavnika ATBZ timova stalno zahteva da njihove uloge i funkcije budu formulisane na način kao što je to urađeno

¹⁹⁵ Kosovski Albanac, član ATBZ tima/slужbenik u Vladi, Gjakovë/Đakovica, 07. septembar 2007.

¹⁹⁶ Bivši član osoblja ATBZ programa, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

¹⁹⁷ Bivši član osoblja ATBZ programa, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

u Opštinskim odborima za bezbednost zajednica i Lokalnim odborima za javnu bezbednost tj. kroz neku vrstu vladine uredbe. Smatraju da bi im se na taj način obezbedio nivo „legitimiteta” ili „datih ovlašćenja” da rešavaju probleme zajednica, ono što smatraju da im trenutno nedostaje. Međutim, ovaj pristup radi na oslabljivanju lokalne zajednice i učesničku filozofiju programa. ATBZ timovi već imaju legitimnost koju su ostvarili kroz stečene veštine, partnerstva koja su stvorili i uticaje koje su ostvarili kao pripadnici zajednica. Uredba o ATBZ aktivnostima, koja će prpratiti „formalizaciju” funkcija ATBZ timova, će pre svega služiti da „ograniči ili politizuje”, a ne da pomogne njegovim ulogama, „odozgo nadole” pristup koji se namerno izbegavao u korist pristupa „odozdo na gore”¹⁹⁸. Programski tim je prema tome, stalno tražio da osigura da su ATBZ timovi oslobođeni takvih ograničenja i predloženo je da se oni učesnici koji traže ovu formalizaciju usredsrede na bitnu, nezavisnu prirodu svojih uloga i da ostvare ono što su tražili kada su se pridružili programu. ATBZ timovi su volonteri i program je zasnovan na ideji da se pomogne zajednicama kako bi se pronašli načini za rešavanje njihovih problema, iako je važno da je vlada u potpunosti upoznata i da podržava rad koji sprovodi tim, velike mogućnosti za uspeh ATBZ timova se mogu samo u potpunosti realizovati bez ograničenja koja proističu iz njihove uredbe.

¹⁹⁸ Bivši član osoblja ATBZ programa, Vushtrri/Vučitrn, 28. maj 2008.

6. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Ovaj izveštaj je predstavio procenu uticaja koji su ATBZ timovi imali na četiri glavna problema na Kosovu: bezbednost u saobraćaju, bezbednost u životnoj sredini, međuetnički odnosi i odnosi između KPS-a i zajednica. Ovi nalazi predstavljaju pozitivan napredak od uspostavljanja svakog ATBZ tima, a koji čine vidljiv uticaj na svoje zajednice.

ATBZ timovi su učinili odličan napredak u pogledu projekta o bezbednosti u saobraćaju. Njihovi projekti za obrazovanje mladih su pomogli u podizanju svesti mladih o saobraćaju i njihovi naponi da se postave saobraćajni znakovi i iscrtaju pešački prelazi uticali su na preduslove koji su neophodni za poboljšanje postojećeg stepena bezbednosti u saobraćaju. Međutim, treba da se učine dalji naponi za dalju izgradnju već postignutog napretka.

ATBZ timovi su takođe učinili značajne korake za poboljšanje uslova u životnoj sredini i standarda u zajednicama u kojima rade. Redovne aktivnosti čišćenja su pomogle u pogledu vizuelnog poboljšanja životne sredine na Kosovu kao i sprečavanju pojave pasa lualica - velikog rizika po zdravlje i bezbednost. ATBZ timovi su takođe doprineli da se među mladima i stanovnicima podigne svest o pitanjima životne sredine kao i da

motivišu lokalne zajednice da zaštite svoje neposredno okruženje.

Uz pomoć svoje sveobuhvatne i participatorne strukture, partnerstva koja su stvorili i projekata koje su sproveli, ATBZ timovi su takođe imali pozitivan uticaj na međuetničke odnose u mnogim zajednicama. Okupljanjem različitih zajednica u ostvarivanju zajedničkog cilja poboljšala se saradnja među pojedincima i u nekim oblastima povećala se svakodnevna interakcija i sloboda kretanja.. Veliki broj ATBZ timova su u svojim opštinama radili na poboljšanju kvaliteta života nealbanskih zajednica kao i na poboljšanju stepena poverenja i saradnje.

KPS je učešćem u ATBZ projektima i svojim predanim radom u zajednici uspeo da kod javnosti stvori pozitivniju sliku o sebi. Značajna je uloga koju su ATBZ timovi igrali u podsticanju povećanja kontakta između pripadnika KPS-a i stanovnika (kao rezultat prisustva KPS-a u ATBZ timovima i zajedničkih aktivnosti između ATBZ timova i jedinica KPS-a). Međutim, da bi se povećalo poverenje javnosti u policiju potrebna je povećana predanost rada policije u zajednici i da se nastavi rad sa ATBZ timovima.

ATBZ timovi su uspeli u stvaranju kooperativnog i održivog partnerstva između različitih pružaoca bezbednosti i zajednica u kojima rade kao i između različitih grupa u zajednici. Postoji povećana svesnost o zajedničkim

aktivnostima i poboljšana komunikacija između zajednica, opština i policije. Program obuke, koju svaki član ATBZ tima pohađa, im je takođe „omogućio“ veštine neophodne za uspešno prepoznavanje i analiziranje problema u lokalnim zajednicama u pogledu bezbednosti i ukoliko se isti problemi jave, da razviju i sprovedu mere za njihovo rešavanje. Iako ATBZ timove čine volonteri, važno je da timovi primaju neophodnu finansijsku i logističku podršku za sprovođenje njihovih projekata; iako je bilo dosta uspešnih slučajeva, ovo predstavlja postojeći izazov za timove.

Konačno, stečena iskustava su već prepoznata i primenjena, posebno u odnosu na osmišljavanje i razvoj samog programa. Kao rezultat ranijih iskustava, sprovedena su poboljšanja u pogledu odabira i osmišljavanja programa obuke i stalno se osmišljavaju mehanizmi za rešavanje problema unutrašnje saradnje i komunikacije. Postojeća predanost za poboljšanje ovih aspekata i zajedničkih napora svih uključenih u rešavanju drugih, problematičnih izazova, će osigurati da ATBZ timovi nastave da se razvijaju, unapređuju i postižu uspeh u svojim zajednicama. ATBZ timovi na Kosovu su se pokazali kao sposobni da povećaju bezbednost i poboljšaju kvalitet života, i kao takvi mora da nastave da zajedno rade kako bi bili održivi lideri u svojim zajednicama i širom Kosova.¹⁹⁹

¹⁹⁹ Bivši međunarodni trener i trenutni član osoblja ATBZ programa, Vushtri/Vučitrn, 16. jun 2008.

Preporuke

Bezbednost u saobraćaju

- Čvrsto oslanjanje na društveno delovanje u polju bezbednosti u saobraćaju je jasno pokazano u dosadašnjem radu ATBZ i vidi se u uticaju koji su imali. Na taj način, opštinski organi i relevantna vladina odeljenja bi trebalo da razmotre održivu primenu projekata u vezi sa saobraćajem kako bi se akcenat stavio na dosadašnji uspeh i produžio.
- Opštinski organi bi trebalo da pruže dovoljno podrške i logističke i finansijske za projekte vezane za bezbednost u saobraćaju koje preduzimaju ATBZ kao i njihovi partneri, kako bi se izbegao neuspeh u sprovođenju projekata.
- KPS bi trebalo da u partnerstvu sa ATBZ i lokalnim školama nastavi da sprovodi redovne programe obrazovnog informisanja o saobraćaju.
- KPS bi trebalo da nastoji da primeni pristup „odozdo na gore“ u regulisanju saobraćaja menjajući stav ka tome da je to konačni i održivi cilj.

Uslovi životne sredine i bezbednost

- ATBZ bi trebalo da nastave da angažuju meštane u projektima vezanim za životnu sredinu i da podižu svest o koristima koje iz toga proizilaze, kao i opasnostima kada se šteti životnoj sredini. Posebna

pažnja bi trebalo da se usmeri na kosovsku omladinu kako bi se obezbedilo održivo poboljšanje.

- Opštinski organi bi trebalo da dodele adekvatne resurse za dugoročne projekte vezane za životnu sredinu, kao što je zasađivanje drveća, održivo čišćenje reka i inicijative za smanjenje zagađenja kako bi se pozitivni uticaji čišćenja i aktivnosti podizanja svesti ojačale.
- Opštinski organi i vlada bi trebalo da nastoje da razviju mehanizme za efikasno rešavanje pitanja nelegalne seče šuma u saradnji sa KPS.
- Opštinski organi bi trebalo da se pobrinu da sva sela i gradovi imaju odgovarajuće deponije smeća. Trebalo bi takođe da primene sveobuhvatan sistem „provere“ kroz opštine kako bi se pobrinuli da se otpad iz domaćinstava odlaže u skladu sa prihvatljivim standardima. Uvođenje kazni za one koji ne ispoštuju takve propise bi trebalo zaista razmotriti.
- Opštinski organi bi trebalo da se pobrinu da je adekvatna podrška, i finansijska i praktična, data projektima vezanim za životnu sredinu koje preduzmu ATBZ i njihovi partneri.
- Opštinski organi bi trebalo da se pobrinu da se odluke o predloženim merama po pitanju pasa lualica donose blagovremeno, a da je adekvatna podrška data onima koji u tome učestvuju.

Međuetnički odnosi

- ATBZ timovi treba da nastave da podstiču interakciju i dijalog između različitih zajednica na Kosovu putem izrade i sprovođenja zajedničkih projekata.
- ATBZ timovi treba da nastave da u svojim opštinama identifikuju postojeće prepreke u međuetničkoj komunikaciji i razvijaju mehanizme pomoću kojih će biti u stanju da te prepreke prevaziđu uključujući korišćenje postojećih Lokalnih odbora za javnu bezbednost (LOJB) i Opštinskih odbora za bezbednost zajednica (OOBZ).
- Uprkos mogućim preprekama u jeziku, ATBZ timovi treba da nastave da rade sa opštinskim vlastima i lokalnim školama kako bi putem zajedničkih praktičnih projekata i školskih projekata “razmene” izgradili partnerstvo između dece i omladine u različitim zajednicama.
- Odnosi između različitih zajednica treba da budu “depolitizovani” u pogledu političke retorike i akcenat treba da bude stavljen na povećanje svakodnevnog kontakta između pojedinaca.
- Opštinske vlasti i Vlada treba da učine veće napore da obezbede finansijsku i drugu praktičnu podršku ATBZ projektima u cilju poboljšanja odnosa, komunikacije i aktivnosti između različitih zajednica.

Odnosi između zajednica i KPS

- ATBZ timovi treba da nastave da izgrađuju i sklapaju partnerstva sa KPS-om i njihovim odnosnim opštinama putem predstavnika KPS-a u njihovim timovima, održivog dijaloga i kooperativnog sprovođenja projekata.
- ATBZ timovi treba da nastave da rade sa KPS-om u školama kako bi se obrazovala deca i omladina o radu KPS-a i da bi se izgradilo poverenje u njegove aktivnosti.
- ATBZ timovi i KPS treba da nastave da zajedno posećuju oblasti sa većinskim i ne većinskim stanovništvom kako bi se identifikovali problemi đaka i razvili mehanizmi za njihovo rešavanje kao i da se osigura redovna komunikacija i saradnja sa javnošću.
- Lokalne jedinice KPS-a, ukoliko je neophodno, treba da teže da obezbede pomoć ATBZ projektima.
- KPS treba da pruži adekvatnu podršku i resurse za potpuno i efikasno sprovođenje svoje organizacione strategije za rad u zajednici.
- KPS treba da teži da sa stanovnicima bude uključen u sistematičniju i redovniju razmenu informacija

Izgradnja kapaciteta

- ATBZ timovi treba da nastave da rade na svojim veštinama komunikacije i izgradnje

odnosa, unutar svojih timova i sa drugim ATBZ timovima. Treba takođe da teže da povećaju stepen razmene informacija kako bi učili iz međusobnih iskustva.

- ATBZ timovi treba da teže da povećaju javnu svest o svojim aktivnostima i da bolje javno predstavljaju svoj uspeh. Izvršni odbor takođe treba da razmotri mogućnost da postane centralizovan resurs za one koji su zainteresovani za bezbednost zajednica na Kosovu.
- Svi članovi ATBZ timova treba da preuzmu odgovornost za svoje učešće u programu i osiguraju da su u potpunosti predani svom radu.
- ATBZ timovi bi trebalo da uključe veći broj žena i mladih u svoje timove kao i u sprovođenje svojih projekata.
- Rukovodioci ATBZ programa treba da nastave da razvijaju lokalne kapacitete obukom lokalnih instruktora koji će onda moći da preuzmu veću odgovornost za razvoj budućih veština članova ATBZ timova.
- Opštinske vlasti treba da dodele veće budžetske fondove ATBZ timovima kako bi obezbedile neophodnu podršku njihovim dnevnim aktivnostima i specifičnim projektima. Održivost ATBZ timova zavisi od odgovarajućeg stepena podrške.

- ATBZ timovi i Izvršni odbor treba da razviju svoje kapacitete kako bi bili

u mogućnosti da nezavisno obezbede finansijsku podršku iz različitih lokalnih i međunarodnih izvora. Korisno bi bilo da ATBZ program obuke sadrži kurs o predlogu projekta i prikupljanju finansijskih sredstava.

- ATBZ timovi, Izvršni odbor i programski tim mora da teže da sprovedu sveobuhvatan i redovan sistem za nadgledanje kako bi imali ažuriran uvid o ATBZ projektima i aktivnostima i bili u mogućnosti da procene napredak kao i da procene nerešena pitanja i izazove. Izvršni odbor treba ovo da koordiniše kako bi se osigurala lokalna održivost i sprečilo oslanjanje na spoljna (međunarodna) tela za nadgledanje koje je u toku.

